

# **CZĘŚĆ A.**

## **WSTĘP**

## 1. WPROWADZENIE.

Niniejsze opracowanie stanowi zmianę dotychczas obowiązującego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Oława”, przyjętego Uchwałą Nr XXV/272/2001 Rady Gminy Oława z dnia 27 kwietnia 2001 r. i zmienionego Uchwałą Nr XXXIV/337/2005 z dnia 25 października 2005 r. Przedstawiona tu zmiana dotychczasowego Studium dokonana została zarówno w części dotyczącej uwarunkowań (głównie wynikających z aktualizacji danych statystycznych, ale także z potrzeby weryfikacji niektórych tez z zakresu diagnozy), jak i w części dotyczącej kierunków polityki przestrzennej.

Przystąpienie do niniejszej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Oława, zwanej w dalszej części opracowania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Oława lub – w skrócie - Studium, wynikało m.in. z:

- wejścia w życie nowej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 13 marca 2003 r.,
- przyjęcia przez Gminę polityki szerokiego otwarcia na lokalizację przedsięwzięć inwestorów zewnętrznych, zarówno w zakresie indywidualnego budownictwa mieszkaniowego, jak i różnych aktywności gospodarczych, z czym wiąże się potrzeba wyznaczenia odpowiednich rezerw terenowych pod zabudowę i urbanizację gminy,
- potrzeby istotnych przekształceń i rozbudowy układu komunikacyjnego, który będzie w stanie sprawnie obsłużyć nowokształtowane tereny osadnicze i aktywności gospodarczych oraz będzie sprzyjał większemu bezpieczeństwu ruchu samochodowego.

Studium jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie którego prowadzona ma być polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań lub dokonania znaczących odstępstw od ustaleń niniejszego Studium, należy przystąpić do kolejnych jego aktualizacji. Między innymi dlatego celowe jest dokonywanie oceny aktualności Studium co najmniej raz w ciągu kadencji Rady Gminy Oława.

Zgodnie z wymogami ustawowymi (art. 10 ust. 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) Studium składa się z części tekstowej i graficznej – rysunków Studium. **Tekst**

niniejszego **Studium** podzielono na cztery części. Pierwsza (A) zawiera wstępne informacje m.in. o zawartości dokumentu, jego roli (niniejszy rozdział) i prawnej podstawie sporządzenia oraz o podstawowych celach Studium. Część druga (B) przedstawia uwarunkowania rozwoju przestrzennego podzielone na 9 rozdziałów branżowych, pogrupowanych w trzech działach: uwarunkowania środowiskowe, uwarunkowania społeczno-gospodarcze i uwarunkowania wynikające z istniejącego zagospodarowania przestrzennego oraz struktury własności gruntów. Na końcu każdego rozdziału zamieszczono syntetyczny zapis uwarunkowań dla poszczególnych branż. Część trzecia (C) prezentuje kierunki rozwoju przestrzennego w czterech kolejnych rozdziałach. Ostatnia część (D) przedstawia problematykę wybranych narzędzi realizacji Studium.

Załącznikiem do niniejszego tekstu Studium jest część graficzna, na którą składają się **dwa rysunki** w skali 1:10000, obejmujące cały obszar gminy Oława. Nadano im tytuły:

- **Uwarunkowania rozwoju przestrzennego,**
- **Kierunki rozwoju przestrzennego.**

W rzeczywistości w niektórych sytuacjach podział treści na rysunkach jest nieco umowny, ze względu na potrzebę zapewnienia ich czytelności.

## 2. PODSTAWA PRAWNA.

Podstawę prawną niniejszego Studium stanowi art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233).

Formalnym aktem otwierającym prace nad tym Studium była Uchwała Nr XVIII/226/2004 Rady Gminy Oława z dnia 5 lipca 2004 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Oława, przyjętego Uchwałą XXV/272/2001 Rady Gminy Oława z dnia 27 kwietnia 2001 r. Natomiast niniejsze Studium zostało przyjęte Uchwałą Nr XXXVII/359/2005 Rady Gminy Oława z dnia 16 grudnia 2005 roku o uchwaleniu zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Oława.

Projekt niniejszego Studium został opracowany przez Biuro Urbanistyczne "Ecoland" z Wrocławia pod kierunkiem mgr inż. arch. Marka Wilanda (nr uprawnień urbanistycznych 1016/89 z dnia 12.09.1989 r., członek Zachodniej Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą we Wrocławiu – wpisany pod numerem Z-44). W zespole opracowującym zmianę Studium m.in. uczestniczyli:

dr Zdzisław Cichocki

mgr inż. Katarzyna Cyran

mgr inż. Rafał Jasiński

mgr inż. Edyta Jaworska

mgr inż. Grzegorz Łesiuk

mgr inż. Bożena Olczyk

mgr inż. Alicja Wojda

mgr inż. Marzena Wolny

### 3. CELE STUDIUM.

Celem polityki przestrzennej, zapisanej w niniejszym Studium, jest w szczególności:

- a) ochrona walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych gminy,
- b) stworzenie warunków przestrzennych dla aktywizacji rozwoju gospodarczego, tj. wzmocnienia i poszerzenia bazy ekonomicznej i w konsekwencji ograniczenie bezrobocia, przede wszystkim poprzez dalszy rozwój rolnictwa jako podstawowego elementu bazy ekonomicznej gminy, drobnej i średniej przedsiębiorczości z uwzględnieniem istniejącej infrastruktury technicznej i porolniczego majątku trwałego oraz surowców, zachowując przy tym walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe gminy (kształtowanie zrównoważonego rozwoju),
- c) poprawa warunków zamieszkiwania (habitatu); m.in. poprzez stworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego oraz odpowiednie doposażenie terenów osadniczych w zakresie infrastruktury technicznej,
- d) poprawa powiązań komunikacyjnych - zewnętrznych i wewnętrznych.

Główne przesłanki dla podejmowania decyzji planistycznych w kierunku osiągnięcia ww. celów przedstawiono poniżej:

1. Wskazanie rezerw terenów dla różnych inwestycji – w tym głównie mieszkaniowych i gospodarczych - zgodnie z zasadą:

- 1) w miarę możliwości na najsłabszych glebach,
- 2) z dogodną komunikacją,
- 3) w rejonach wymagających doinwestowania,
- 4) w rejonach największego zainteresowania inwestorów,
- 5) w rejonach stanowiących kontinuum terenów zainwestowanych.

2. Kolejność realizacji inwestycji zgodnie z zasadą:

- 1) w pierwszej kolejności - tereny, które mają zgodę na wyłączenie z produkcji rolnej oraz tereny łatwe do uzbrojenia,
- 2) w drugiej - tereny odleglejsze, wymagające większych nakładów na komunikację i uzbrojenie.

3. Podział ogólny terenów zainwestowanych na:

- 1) obszary mieszkaniowe brutto z usługami i nieuciążliwą produkcją - jako uzupełnienie istniejącej zabudowy lub jako tereny rozwojowe wsi, w tym obszary wyznaczone do przekształceń i rehabilitacji zabudowy,
- 2) obszary skoncentrowanej działalności gospodarczej (tereny aktywności gospodarczej),
- 3) obszary turystyczno-wypoczynkowe.

4. Ochrona zasobów i walorów gminy:

*przyrodniczych:*

- 1) gleb przede wszystkim wyższych klas bonitacyjnych (II-III),
- 2) istniejących lasów i zadrzewień,
- 3) wód powierzchniowych,
- 4) wód podziemnych,
- 5) kompleksów przyrodniczych objętych ochroną krajobrazu,
- 6) funkcji korytarza ekologicznego doliny Odry i Oławy i ich walorów przyrodniczych (m.in. przyszłego parku krajobrazowego),

*kulturowych:*

- 7) krajobrazu kulturowego,
- 8) obiektów kubaturowych zabytkowych,
- 9) zabytkowych obiektów i terenów archeologicznych,
- 10) zespołów objętych ochroną konserwatorską.

5. Wskazanie powierzchni terenów z przeznaczeniem na zalesienie.

6. Wskazanie rozwiązań komunikacyjnych korzystnych dla interesów gminy.

7. Wskazanie zasad uzbrojenia terenów.

8. Wskazanie stref zagrożenia powodziowego.

#### 4. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE.

Gmina wiejska Oława położona jest we wschodniej części województwa dolnośląskiego, w południowo-wschodniej części subregionu wrocławskiego, w środkowej części powiatu oławskiego. Graniczy z miastem Oława oraz z gminami: Brzeg (województwo opolskie), Lubsza (województwo opolskie), Wiązów, Domaniów, Święta Katarzyna, Jelcz-Laskowice, Czernica.

- Powierzchnia: 234 km<sup>2</sup> (1,2% powierzchni województwa, 4,6% subregionu i 21% powiatu).
- Liczba ludności: 13 160 mieszkańców [2003 r. – GUS]; 3,0% populacji podregionu, 18,6% populacji powiatu.
- Średnia gęstość zaludnienia: 56 mieszkańców/km<sup>2</sup> (145 mieszkańców/km<sup>2</sup> w województwie, 85 mieszkańców/km<sup>2</sup> w podregionie i 125 mieszkańców/km<sup>2</sup> w powiecie).
- Liczba miejscowości: 35; liczba sołectw: 33; liczba obrębów: 32.
- Generalna struktura zagospodarowania terenów:
  - użytki rolne: 71,0%
  - tereny leśne: 21,1%
  - wody powierzchniowe: 1,09%
  - tereny osadnicze, komunikacyjne i inne zainwestowane: 6,4%
- Główne elementy komunikacji:
  - autostrada A-4,
  - droga krajowa nr 94 i nr 39,
  - drogi wojewódzkie nr 346 i nr 395,
  - magistralna linia kolejowa relacji Wrocław – Kraków nr 132 o znaczeniu międzynarodowym; stacja w Lizawicach.

## **CZĘŚĆ B.**

# **UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO**



## ***DZIAŁ I.***

# ***UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE***

## 5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.

### 5.1. Rzeźba terenu i struktura litologiczna podłoża.

Według dziesiętnego podziału regionalnego J. Kondrackiego [Kondracki J., 2003] obszar gminy wiejskiej Oława położony jest w zasięgu czterech mezoregionów fizycznogeograficznych:

- Pradoliny Wrocławskiej (318.52),
- Równiny Kąckiej (318.532),
- Równiny Grodkowskiej (318.533),
- Równiny Namysłowskiej (318.563).

Wymienione mezoregiony Niziny Śląskiej, o mało zróżnicowanej rzeźbie terenu (przeważają tereny płaskie o znikomych spadkach – do 1%), istotnie różnią się pod względem struktury litologicznej wierzchnich warstw podłoża i stosunków gruntowo-wodnych. Te elementy środowiska decydują tu o uwarunkowaniach siedliskowych i budowlanych, a pośrednio – gospodarczych. Można więc na obszarze gminy wymienić cztery rejony fizjograficzne, w których powinno się prowadzić odpowiednio zróżnicowaną politykę przestrzenną i gospodarczą – stosownie do zróżnicowanych uwarunkowań przyrodniczych.

W Pradolinie Wrocławskiej, w strukturze litologicznej wierzchnich warstw podłoża, największe rozprzestrzenienie mają holocenyjskie osady rzeczne – piaski, żwiry i mułki oraz mady rzeczne, budujące terasy zalewowe rzeki Odry (a na zachód od miasta Oława – terasy Odry i Oławy łączą się w jedną terasę). Terasa zalewowa wyniesiona jest na wysokość 1-2 m nad średni poziom rzeki i oddzielona jest od wyższych teras plestocenyjskich wyraźnym skłonem lub krawędzią morfologiczną o wysokości 1-3 m. W obrębie tej terasy występują liczne starorzecza, będące śladami zmian przepływów rzecznych. Występują też miejscami nieliczne wydmy tworzące wały o wysokości do kilku metrów.

Terasa środkowo-polska, piaszczysto-żwirowa, zachowała się (w obrębie gminy) tylko fragmentarycznie. Większy jej zwarty płat występuje w rejonie Marcinkowic i (mniejszy płat) na wschód od miasta Oława. Wysokość tej terasy, określanej jako terasa niższa nadzalewowa, wynosi 3-4 m. Na jej powierzchni występują niewielkie, słabo widoczne obniżenia dolinne, zaznaczające się głównie płycej występującymi wodami gruntowymi i zagospodarowaniem użytkami zielonymi.

Znacznie większe rozprzestrzenienie posiada terasa bałtycka o wysokości 5-6 m, określona jako terasa nadzalewowa wyższa. Budują ją piaski i żwiry rzeczne, a na jej powierzchni miejscami rozwinęły się duże zespoły wydym. Największy zespół tych form eolicznych tworzy wyraźną wyniosłość na południowy-zachód od wsi Siedlce, już w granicach miasta Oławy.

Granica pomiędzy powierzchnią terasy bałtyckiej (i zarazem mezoregionu Pradoliny Wrocławskiej) a rozciągającą się w kierunku południowo-zachodnim zdenudowaną wysoczyzną Równiny Wrocławskiej (obejmującej m.in. mezoregiony Równiny Kąckiej i Równiny Grodkowskiej) jest niewyraźna. Zamaskowana jest bowiem w wielu miejscach utworami lessowymi. Te pylaste pokrywy, najczęściej o niewielkiej miąższości, dominują w strukturze litologicznej wierzchnich warstw gruntu w zachodniej części gminy, tj. w obrębie mezoregionu Równiny Kąckiej. Dalej na południe na powierzchni rozciągają się fluwioglacjalne zasypania zalegające na glinach zwałowych moreny dennej, która wychodzi na powierzchnię tworząc rozległy płat położony na południe od wsi Gaj Oławski. Pośród tego dennomorenowego płata, w formie wydłużonej położej wyniosłości o południkowym przebiegu, wyróżnia się rozległy piaszczysto-żwirowy kem. Na wschód od tego kemu przebiega rozległa dolina rzeki Oławy, rozgraniczająca mezoregion Równiny Kąckiej od Równiny Grodkowskiej. Dolina ta w podziale regionalnym zaliczona została do tego drugiego mezoregionu. Stanowi jednak odrębną, wyróżniającą się jednostkę fizyczno-geograficzną z „pełnym” systemem teras: holoczeńską – zalewową, środkowopolską oraz bałtycką (ta druga rozciąga się po obu stronach doliny).

Na wschód od doliny Oławy, tj. na obszarze mezoregionu Równiny Grodkowskiej, dominują na powierzchni piaszczysto-żwirowe pokrywy fluwioglacjalne, pośród których na południe od wsi Osiek wyłania się fragment glin zwałowych moreny dennej. Pokrywy lessowe mają tu znacznie mniejsze rozprzestrzenienie niż w zasięgu Równiny Kąckiej, występując mniejszymi lub większymi enklawami pośród utworów morenowych albo fluwioglacjalnych. Największe ich skupienie spotyka się w sąsiedztwie doliny Oławy, gdzie częściowo „maskują” jej wschodnią granicę. Lokalnie pojawia się na powierzchni trzeciorzęd – głównie iły tworzące niewielkie enklawy pośród utworów piaszczysto-żwirowych lub gliny zwałowej i pyłów. We wciętych w omawianą równinę dolinach występują osady rzeczne holoczeńskie, a także – zwłaszcza w dolinie Psarskiego Potoku – utwory plejstoczeńskie budujące wyższe terasy, w tym głównie bałtyckie.

Położony na północ od Pradoliny Wrocławskiej mezoregion Równiny Namysłowskiej obejmuje tylko niewielki, prawie w całości zalesiony, fragment gminy (tereny rozciągające się na północ od ciągu osadniczego Bystrzyca – Janików). Mezoregion ten to zdenudowana równina denno-morenowa zbudowana z gliny zwałowej, miejscami pokryta fluwioglacjalnymi zasypaniami. W zasięgu gminy przeważają utwory piaszczysto-żwirowe.

Miąższość utworów czwartorzędowych jest na obszarze gminy silnie zróżnicowana, wynikająca z dużej zmienności w urzeźbieniu powierzchni podłoża trzeciorzędowego (tj. rzeźby podczwartorzędowej). Jak wcześniej wspomniano, utwory trzeciorzędowe pojawiają się miejscami na powierzchni (m.in. w południowej części gminy – na wschód od doliny rzeki Oławy). Utwory te,

jak i całego trzeciorzędu zalegającego w zasięgu gminy, tworzy górniooceńska seria osadów poznańskich, głównie ilów. Głębsze (podtrzeciorzędowe) podłoże gminy budują osady górnokredowe (głównie turon), a pod nimi zalegają formacje triasu, a następnie permu.

W odróżnieniu od rzeźby podczwartorzędowej, współczesna rzeźba powierzchni obszaru gminy jest mało zróżnicowana, o czym wcześniej wspomniano. Pewne urozmaicenie wprowadzają tu wcięte w równinę morenową doliny rzeczne, a w ich obrębie, krawędzie morfologiczne teras. Na zboczach dolin spadki terenu osiągać mogą miejscami 5-6%. Najniższy punkt w gminie położony jest na rzędnej około 123 m n.p.m. (koryto rzeki Oławy przy granicy gminy), a najwyższy – 156,5 m n.p.m. (na południe od wsi Owczary). Deniwelacja w skali całej gminy wynosi zatem 33,5 m, ale z uwagi na znaczny dystans dzielący oba skrajne punkty, nie ma ona wpływu na spadki terenu.

## 5.2. Gleby.

Zróżnicowanej strukturze litologicznej podłoża odpowiada mozaikowy układ gleb. W pradolinie oraz w dolinach pozostałych cieków, zwłaszcza rzeki Oławy, dominują mady średnie lub ciężkie. W zasięgu Równiny Kąckiej, tj. w zachodniej części gminy, największy udział mają czarnoziemy (czarnoziemy wrocławskie) wykształcone na glinach pylastych, a miejscami gleby brunatne właściwe. Lokalnie występują też gleby bielcowe związane z piaszczystym i żwirowym podłożem. Ten ostatni typ genetyczny gleb dominuje natomiast w części gminy położonej w zasięgu Równiny Grodkowskiej (południowa część gminy – na wschód od doliny rzeki Oławy). Gleby brunatne występują tu jedynie względnie niewielkimi rozproszonymi enklawami pośród dominujących gleb bielcowych. Pod względem walorów użytkowych (urodzajności) w skali całej gminy przeważają gleby klasy IV – 55,8% użytków rolnych. Duży jednak udział mają gleby klasy III, stanowiąc 33,8% rolniczego areалу gminy; gleby klasy II zajmują tylko 1,6% (klasa I nie występuje). Gleby najsłabsze – V i VI klasy – zajmują 8,8% przestrzeni rolniczej gminy.

Na wschód od doliny Oławy (w zasięgu równiny) zdecydowanie dominują kompleksy produkcyjne gleb pszennych dobrych z niewielkim udziałem żytniego bardzo dobrego i pszennego wadliwego. Na wschód od doliny rzeki Oławy przeważa natomiast kompleks pszenno-wadliwy z dość dużym udziałem żytniego bardzo dobrego, a także żytniego dobrego i stosunkowo niewielkim udziałem pszennego dobrego. W dolinie Oławy przeważają użytki zielone średnie, a w Pradolinie Wrocławskiej występują także użytki zielone bardzo dobre i dobre. W tym drugim regionie, na północ od miasta Oława (i w większości w jego granicach administracyjnych) występuje rozległy płat gleb pszennych dobrych. Użytkowane rolniczo rozłogi wsi Bystrzyca i Janików, tworzące obręb Bystrzyca, położone są natomiast w zasięgu gleb kompleksu żytniego bardzo słabego. Jest to

jedynie miejsce występowania tych mało korzystnych dla produkcji rolniczej gleb w skali całej gminy.

W waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej IUNG - Puławy gmina wiejska Oława została oceniona na nieco ponad 80 punktów. Jest to wskaźnik wyższy od średniowojewódzkiego i znacznie wyższy od średniokrajowego (66,6 pkt).

Ze względu na mało zróżnicowaną rzeźbę terenu (znikome spadki) zagrożenie erozyjne gleb w gminie Oława jest oceniane jako niewielkie. W szczególnych jednak warunkach problemem może być erozja wietrzna na terenach z glebami pylastymi (podczas okresów suchych i przy braku pokrywy roślinnej).

### 5.3. Surowce mineralne.

W obrębie Marcinkowic i Siedlec oraz Zakrzowa i Bystrzycy występują złoża kruszywa naturalnego (3 złoża; oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.ZKN”, „2.ZKN”, „3.ZKN” ). Eksploatuje się jedyne udokumentowane w gminie złoża w rejonie Bystrzycy, którego zasoby przemysłowe określono na 8 275 tys. m<sup>2</sup>, a zasoby bilansowe – na około 45 742 tys. m<sup>2</sup>. Roczne wydobycie piasku, prowadzone przez Spółkę „AVIDA” w Bystrzycy, wynosi około 101 tys. m<sup>3</sup>. Przewidywana jest dalsza eksploatacja omawianego złoża piasku, a nawet wzrost ilości rocznego wydobycia tego surowca. W związku z tym złożem wyznaczono teren i obszar górniczy Kopalni Kruszywa Naturalnego „Bystrzyca” (oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.TG”, „1.OG” ).

### 5.4. Klimat.

Gmina Oława należy do najcieplejszych rejonów w kraju, co wyraża się w szczególności łagodnymi zimami, krótkim okresem zimowym, długim natomiast okresem wegetacyjnym i lata termicznego oraz względnie wysokimi temperaturami miesięcy letnich. W regionie klimatycznym, do którego należy omawiana gmina, ścierają się wpływy kontynentalne i oceaniczne (z przewagą tych ostatnich) i zaznacza się też wpływ gór (sporadycznie docierają tu wiatry fenowe w półroczu zimowym). Reprezentatywne dla klimatu regionalnego gminy są dane ze stacji meteorologicznej w Oławie. Według wieloletniego cyklu obserwacyjnego tej stacji średnie temperatury miesięczne i roczne przedstawiają się następująco:

| okres               | I    | II   | III | IV  | V    | VI   | VII  | VIII | IX   | X   | XI  | XII | Rok |
|---------------------|------|------|-----|-----|------|------|------|------|------|-----|-----|-----|-----|
| średnia temperatura | -2,2 | -1,2 | 2,8 | 8,3 | 13,7 | 17,2 | 18,8 | 18,0 | 14,3 | 8,7 | 4,0 | 0,2 | 8,5 |

Podany powyżej rozkład średnich wieloletnich temperatur miesięcznych i roku dotyczy okresu lat 1931-1960 (za: *Program ochrony środowiska...*, 2004 r.) W następnych dziesięcioleciach warunki termiczne nieco się zmieniły; przede wszystkim wyraźnie złagodniały zimy. W ogóle występują znaczne odchylenia średnich temperatur miesięcy w poszczególnych latach, zwłaszcza miesięcy zimowych; np. średnia temperatura stycznia w poszczególnych latach (tylko w okresie 1951-1980 r.) zmieniała się w przedziale od około  $-10,0\text{ }^{\circ}\text{C}$  (1963 r.) do prawie  $+4,0\text{ }^{\circ}\text{C}$  (1975 r.), lipca – od  $15,5\text{ }^{\circ}\text{C}$  (1979 r.) do prawie  $20,0\text{ }^{\circ}\text{C}$  (1952 r.), a średnioroczna – od  $6,5\text{ }^{\circ}\text{C}$  do  $10,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ .

Uogólniając, podstawowe parametry charakteryzujące klimat regionu, w którym położona jest gmina Oława, przedstawiają się następująco:

- Usłonecznienie rzeczywiste i promieniowanie słoneczne:
  - całoroczne:  $<1500\text{ h}$  (około 33% usłonecznienia astronomicznego możliwego); około  $3650\text{ MJ}\cdot\text{m}^2$ ,
  - półrocza ciepłego:  $<1050\text{ h}$  (około 40% usłonecznienia astronomicznego możliwego); około  $2850\text{ MJ}\cdot\text{m}^2$ ,
  - półrocza zimowego:  $<400\text{ h}$  (około 22% usłonecznienia astronomicznego możliwego);  $<825\text{ MJ}\cdot\text{m}^2$ ,
  - czerwca: około  $220\text{ h}$  (około 54% usłonecznienia astronomicznego możliwego); około  $560\text{ MJ}\cdot\text{m}^2$ ,
- Termika:
  - średnia temperatura roku: około  $8,0\text{ }^{\circ}\text{C}$
  - średnia temperatura lipca: około  $18,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ ,
  - średnia temperatura stycznia: około  $-1,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ ,
  - średnia temperatura kwietnia:  $< 8,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ ,
  - średnia temperatura października:  $> 8,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ ; *nieco cieplejszy październik niż kwiecień wskazuje na przewagę wpływów klimatu oceanicznego nad kontynentalnym*
  - długość okresu wegetacyjnego:  $> 220\text{ dni}$ ,
  - przeciętna długość lata termicznego (średnia temperatura dobową  $\geq 15\text{ }^{\circ}\text{C}$ )  $> 95\text{ dni}$ ,
  - przeciętna długość zimy (średnia dobową temperatura  $\leq 0\text{ }^{\circ}\text{C}$ )  $< 60\text{ dni}$ ,
  - liczba dni z przymrozkami (minimalna temperatura dobową  $\leq 0\text{ }^{\circ}\text{C}$ )  $< 110\text{ dni}$ ,
  - liczba dni mroźnych (średnia temperatura dobową  $\leq 0\text{ }^{\circ}\text{C}$ )  $< 30\text{ dni}$ ,
  - liczba dni gorących (temperatura maksymalna  $\geq 25\text{ }^{\circ}\text{C}$ ) około  $35\text{ dni}$ ,
  - liczba dni upalnych (temperatura maksymalna  $\geq 30\text{ }^{\circ}\text{C}$ )  $5\text{ do }6\text{ dni}$ .
- Opady atmosferyczne:
  - roczna suma opadów: około  $580\text{ mm}$ ; 65% tej sumy przypada na półrocze letnie,

- suma opadów w lipcu (maksymalne opady w roku) < 90 mm,
  - suma opadów w styczniu: < 40 mm; najniższe sumy opadów notuje się zazwyczaj w lutym i w marcu; *roczna suma opadów w poszczególnych latach może się zmieniać w przedziale od poniżej 400 mm do ponad 1000 mm*
  - trwanie pokrywy śnieżnej: > 50 dni; średnia maksymalna grubość: około 10 cm, grubość maksymalna: < 40 cm,
  - liczba dni z mgłą: > 50 – należy do najwyższych w województwie (w szczególności w zasięgu Pradoliny Wrocławskiej),
  - klimatyczny bilans wodny: około +30 mm w skali roku; w półroczu letnim ujemny (około –30 mm), a w zimowym dodatni (około +80 mm),
- Pole wiatrów:
    - dominują wiatry wiejące z północnego zachodu (kierunek Odry): 15,2% obserwacji; udział pozostałych kierunków to: południowy-wschód - 12,6%, zachód - 12,4%, południowy zachód - 12,2% (udział tego kierunku wzrasta w półroczu zimowym), wschód - 6,3%, północ - 6,3%, południe - 5,8% i północny wschód - 3,1%,
    - udział ciszy: 26,1% obserwacji,
    - udział wiatrów o prędkości do 2 m/s: 43,4%, 2-5 m/s: 24,1%, > 10 m/s: 1,1% (z uwzględnieniem udziału ciszy),
    - udział wiatrów o prędkościach energetycznych ( $\geq 4-15$  m/s)  $\sim 45\%$  (bez uwzględnienia udziału ciszy).

*Największe prędkości wiatrów występują na kierunkach zachodnich (średnia ważona prędkość dla kierunku W wynosi 3,8 m/s, a dla NW 3,6 m/s przy średniej prędkości dla wszystkich wiatrów: 3 m/s). Najslabsze wiatry wieją z kierunku NE (średnia ważona: 2,0 m/s).*

Na tle powyżej scharakteryzowanych warunków klimatu regionalnego (reprezentatywnego dla części obszaru gminy położonego na równinach) indywidualnością topoklimatyczną wyróżnia się Pradolina Wrocławska, a w szczególności jej najniższa część – terasa holocenska, gdzie notuje się (przy określonych stanach pogodowych) większą częstotliwość inwersji termicznych, podwyższoną wilgotność powietrza, większą częstotliwość mgieł radiacyjnych, niższe minima temperatur – ogólnie mniej korzystne warunki bioklimatyczne.

## 5.5. Warunki wodne.

### 5.5.1. Wody powierzchniowe i zagrożenia powodziowe.

Gmina wiejska Oława generalnie należy do zlewni rzeki Oławy oraz bezpośredniej zlewni Odry. Jedynie jej północny fragment należy do zlewni Smortawy, będącej lewobrzeżnym dopływem Odry. Sieć wód powierzchniowych gminy jest gęsta i bogata, w szczególności w zasięgu pradoliny i doliny Oławy. Największe ciek, to rzeka Odra (21,6-kilometrowy odcinek w granicach gminy) i Oława (18,5-kilometrowy odcinek w granicach gminy). Rzeka Odra płynie tu po szerokim terasie zalewowym (holoceniście) tworząc łagodne łuki. W przekroju mostowym na terenie miasta Oława znajduje się wodowskaz, z którego dane z wielolecia (1949-1990) pozwalają na określenie charakterystycznych stanów wody:

- WWW - 772 cm,
- SWW – 502,5 cm,
- SW – 303,0 cm,
- SNW – 182 cm,
- NW – 126 cm,
- NNW – 70 cm.

W czasie katastrofalnej powodzi w lipcu 1997 roku  $H_{kulm}$  wynosiła 776 cm, a przepływ  $Q_{kulm}$  – 3650 m<sup>3</sup>/s. Stany alarmowe na tym wodowskazie określa się na 560 cm, a absolutne – na 776 cm (na podstawie obliczeń IMGW z lat 1951-2000). Obszar zalewowy rzek: Odry i Oławy przedstawiono na obu rysunkach Studium („Uwarunkowania rozwoju przestrzennego” oraz „Kierunki rozwoju przestrzennego”) – dla przepływów  $Q_{1\%}$  i  $Q_{10\%}$  (oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1 - 10.Q-1” i „1 - 7.Q-10”) oraz dla zalewu z katastrofalnej powodzi z 1997 roku, w której przepływy i zasięg były znacznie większe niż w przypadku przepływów o określonym prawdopodobieństwie 1% (tzw. wody 100-letniej).

W zasięgu gminy znajduje się Polder Lipki-Oława o powierzchni 3000 ha, położony w północnej części gminy pomiędzy korytem Odry i Smortawy. Pełni on funkcję zbiornika przepływowego dla wód powodziowych w ilości 30,0 mln m<sup>3</sup>. W północno-zachodniej części gminy, na terenie pomiędzy korytami Odry i Oławy, znajduje się z kolei planowany Polder Kotowice o pojemności 24 mln m<sup>3</sup>.

Oprócz głównych cieków – Odry i Oławy – w pradolinie i dolinie Oławy występuje gęsta sieć cieków drobniejszych, kanałów i rowów melioracyjnych oraz licznych starorzeczy. Względnie bogata jest też sieć hydrograficzna w obrębie równin, w szczególności na Równinie Grodkowskiej. Do najważniejszych cieków spływających z tych równin, tworzących miejscami dość szerokie doliny, należą: Szalona (Równina Wrocławska), Psarski Potok (7,0 km). Gnojna, Rów Niemilski.



Wymienić też należy kanał przerzutowy Nysa Kłodzka – Oława. Sieć hydrograficzną dopełnia tu ponadto system kanałów i rowów melioracyjnych.

Potok Smortawa, jedyny większy prawostronny dopływ Odry na terenie gminy (6,1 km), posiada niewielką szerokość swojego koryta: 3-4 m. Ma charakter nizinny, ale na niektórych jego odcinkach występują szypoty. W rejonie Bystrzycy Smortawa tworzy malownicze rozlewisko wykorzystywane rekreacyjnie. Potok ten, przepływający przez północną część gminy, odznacza się wysokimi walorami ekologicznymi i krajobrazowymi (natomiast niewielkimi – gospodarczymi). Dostępny jest dla spływów kajakowych. Ogólna długość sieci hydrograficznej gminy (bez rowów melioracyjnych) wynosi 102,5 km, w tym koryta Odry i Oławy.

Melioracją objętych jest 6876 ha terenów (29,4% powierzchni gminy, 43,4% powierzchni użytków rolnych, z tego 37,1% gruntów ornych). Łączna długość rowów melioracyjnych wynosi 147 km. Odbudowy wymaga 124 km sieci rowów melioracyjnych. W rejonie wsi Niemil znajduje się największy zespół stawów hodowlanych – 20 ha, powiązany z ciekim Gnojna.

### 5.5.2. Wody podziemne.

Według regionalizacji hydrogeologicznej (w zmodyfikowanym ujęciu) A.S. Kleczkowskiego obszar gminy Oława należy do prowincji hydrogeologicznej nizinnej – subniecki wrocławskiej – trzeciorzędowej. Trzeciorzędowe poziomy wodonośne mają też istotne znaczenie w zaopatrzeniu gminy w wodę. Większa część obszaru gminy leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 321 „Kąty Wrocławskie – Oława – Oleśnica - Brzeg”. W związku z niedotrzymaniem kryteriów ilościowych i jakościowych zachodnią część tego zbiornika (rejon Kątów Wrocławskich) postanowiono włączyć do GZWP nr 319 „Prochowice – Środa Śląska”, a pozostały (w tym w rejonie Oławy) skreślić z wykazu takich zbiorników. Jednakże w załączniku nr 2 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2002 r. w *sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy, przyporządkowania zbiorników wód podziemnych do właściwych obszarów dorzeczy, utworzenia regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz podziału obszarów dorzeczy na regiony wodne* (Dz. U. 02.232.1953), GZWP nr 321 jest utrzymany. Tak więc obecny stan rozpoznania stawia określone wymogi ochronne na obszarze gminy położonym w zasięgu omawianego zbiornika, chociaż nie są to jeszcze wymogi prawne. Zbiornik ten obejmuje wody trzeciorzędowe występujące w jednej lub w dwóch warstwach. Miąższość utworów wodonośnych przekracza 20 m; w zasięgu gminy wodonośce trzeciorzędowe tworzą rynny erozyjne wypełnione piaszczysto-żwirowymi osadami miocenijskimi i plioceńskimi. Zasilanie odbywa się na drodze przesączeń poprzez półprzepuszczalne warstwy piaszczysto-ilastej serii poznańskiej. Trzeciorzędowe poziomy wodonośne są stosunkowo dobrze izolowane warstwami glin zwałowych,

a zwłaszcza ilów trzeciorzędowych, dzięki czemu jakość tych wód jest generalnie dobra (klasa Ia lub Ib), z wyjątkiem nadmiernej zawartości żelaza i manganu. Są to jednak zanieczyszczenia naturalne występujące powszechnie. Ze względu na to korzystne naturalne zabezpieczenie, wokół wszystkich ujęć wód trzeciorzędowych na obszarze gminy nie wyznaczono stref ochrony pośredniej.

Wody czwartorzędowe występują na obszarze gminy, w osadach staroplejstoczeńskiej kopalnej sieci rzecznej, w osadach rzecznych współczesnej sieci hydrograficznej – plejstoczeńskich (terasy nadzalewowe) i holoczeńskich (terasy zalewowe) oraz w utworach fluwioglacjalnych na równinach – zarówno w pokrywach tych osadów, jak i w ich międzymorenowych przewarstwieniach. Odnosnie piętra wód czwartorzędowych gmina Oława zalicza się do struktury hydrogeologicznej doliny Oławy. Północne fragmenty obszaru gminy leżą w zasięgu GZWP nr 320 „Pradolina Wrocławska”, z którego czerpana jest woda do zasilania niektórych ujęć gminy.

Pierwszy poziom wodonośny (wyłącznie czwartorzędowy) rozprzestrzeniony jest na obszarze całej gminy – w osadach holoczeńskich i plejstoczeńskich w dolinach rzecznych oraz w osadach fluwioglacjalnych na wysoczyznach. Źródłem zasilania są głównie opady atmosferyczne. Wody z tego poziomu ze względu na łatwą dostępność wykorzystywane są przez liczne studnie gospodarcze. W wielu miejscach mogą być jednak skażone z uwagi na brak naturalnej izolacji warstwami słabiej przepuszczalnymi. Tak więc, oprócz naturalnej nadmiernej zawartości manganu i żelaza, występować tu mogą znaczne ilości różnego rodzaju zanieczyszczeń i skażeń. Dodać też należy, że poszczególne poziomy wód czwartorzędowych mają kontakt hydrauliczny (niektóre także z wodami powierzchniowymi), co sprzyja rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń. Generalnie środowisko gruntowo-wodne gminy wiejskiej Oława należy uznać za wrażliwe na przenikanie zanieczyszczeń, zwłaszcza w dolinach rzecznych i w południowo-wschodniej części, gdzie na powierzchni dominują utwory piaszczysto-żwirowe i lżejsze gleby.

W dolinach – na niższych terasach – pierwszy horyzont wód podziemnych (wody gruntowe) występuje bardzo płytko – do 1 m głębokości, a ich zwierciadło podlega znacznym wahaniom sezonowym. Na równinach i na wyższych terasach rzecznych wody gruntowe zalegają zazwyczaj głębiej i przez to są mniej narażone na skażenie. Stwarzają też korzystniejsze warunki budowlane.

Wody podziemne głębszych (starszych) struktur hydrogeologicznych nie są rozpoznane. Mogą tu występować wody w piaskowcach przewarstwionych zlepionkami permu dolnego oraz w spękanych i skrasowiałych utworach węglanowych cechsztynu. Ten drugi kolektor powinien być zasobniejszy. Tam, gdzie w strukturze stratygraficznej brak jest utworów cechsztynu, warstwę wodonośną tworzą osady pstrego piaskowca (trias) z niżej położonymi osadami czerwonego

spagowca (dolny perm). Zasoby wód triasowych, które szacuje się na 10 mld m<sup>3</sup>, mogą być rozważane jako perspektywiczne do wykorzystania.

### 5.6. Biotyczne elementy środowiska.

Najwyższymi walorami przyrodniczymi wyróżniają się tereny położone w pradolinie, a następnie w dolinach rzecznych przecinających równiny. Związane są one z zachowanymi dużymi fragmentami leśnymi – łęgami i olsami, rzadkimi już w skali całego kraju, oraz z ekosystemami terenów podmokłych i zbiorników wodnych. Leśno-łęgowe tereny dolin stanowią ponadto korytarze ekologiczne, w tym korytarz ekologiczny doliny Odry o randze europejskiej. W strukturze gatunkowej drzewostanów leśnych głównymi elementami są: dąb szypułkowy, jesion wyniosły, jawor, lipa drobnolistna, olsza czarna, topola biała i topola górska, różne gatunki wierzby, z udziałem sosny pospolitej i świerka zwyczajnego. Na gruntach zbudowanych z grubszych warstw piaszczysto-żwirowych (np. w obrębie kemów) wprowadzono sztucznie monokultury sosnowe.

Lasy łęgowe, stanowiące najcenniejsze przyrodnicze zespoły, cechuje bogaty podszyt i runo: śnieżyca, przebiśnieg, czosnek niedźwiedzi, szczyr trwały, konwalia majowa, krokotycz pusta, paprotnik pospolity. Cenne zespoły florystyczne związane są też ze strefami brzegowymi (zespoły wodno-łęgowe) cieków i naturalnych zbiorników wodnych (starorzeczy): arcydzięgiel nadbrzeżny, okrzędnica bagienna, rutewka żółta, żywokost lekarski, trzcina pospolita, pałka nerkolistna, grążel żółty.

Tereny w pradolinie, gdzie zachowały się w dużym stopniu cechy naturalne środowiska, stanowią też siedliska dla licznych gatunków zwierząt. W kompleksie leśnym położonym pomiędzy miastem Oława a miejscowością Bystrzyca gniazdują m.in.: bocian czarny, kunia rdzawa, kruk, trzmiełojad, muchówka białoszyja, dzięcioł zielono-siwy, dzięcioł średni, siniak, kolarz i jastrząb. Łąki zalewowe nad Odrą (strefa międzywala na odcinku od miasta Oława do zachodniej granicy gminy) stanowią siedliska dla takich gatunków, jak: nurogęś, pustułka, dziwoń, stokon, jarzębatka, strumieniówka, świerszczak, świergotek łąkowy. Tereny rozlewisk rzecznych stanowią miejsce żerowisk i postoju ptactwa wędrownego. Bardzo cenne są fragmenty starorzeczy i pozostałości starych wyrobisk zarośnięte roślinnością szuwarową. Stanowią one miejsca występowania licznych gatunków drobnych zwierząt i ptactwa.

### 5.7. Ochrona przyrody.

Na obszarze gminy utworzono cztery rezerваты przyrody, wszystkie położone w zasięgu Pradoliny Wrocławskiej, po prawobrzeżnej stronie koryta rzeki Odry.

- **Rezerwat „Zwierzyniec”**, utworzony w 1958 r.; powierzchnia: 8,65 ha. Przedmiotem ochrony jest fragment zabytkowego drzewostanu łęgowego z cechami grądu niskiego, porastającego mady rzeczne wypełniające stare koryto Odry. Rezerwat składa się z dwóch części rozdzielonych gruntami z zabudową leśniczówki. Zachodnią część, o powierzchni 1,51 ha, porasta drzewostan zróżnicowany wiekowo ze starodrzewiem, m.in. dębu szypułkowego w wieku 110-180 lat, lipą drobnolistną (80-140 lat), grabem pospolitym, pojedynczymi okazami jesionu wyniosłego, klonu polnego oraz (sporadycznie) modrzewia europejskiego w wieku 80-110 lat. Część wschodnia, o powierzchni 7,14 ha, obejmuje drzewostan o podobnie zróżnicowanym składzie, ale jeszcze starszy (190-230 lat; oznaczony na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.RP”).
- **Rezerwat „Grodziska Ryczyńskie”** – przyrodniczo-archeologiczny, utworzony w 1958 r.; powierzchnia: 1,83 ha. Przedmiotem ochrony są pozostałości prehistorycznego grodziska oraz łęgowy drzewostan, w którego składzie gatunkowym dominuje dąb szypułkowy, jawor, jesion wyniosły. Wiek drzewostanu osiąga 110-140 lat, na koronie wału 170-210 lat, a pojedyncze okazy – nawet 250 lat. Duże grodzisko stanowi pozostałość po tzw. trakcie pierścieniowym. Wysokość wałów dochodzi do 5 m, a średnica grodu 154 m (obwód wałów – 360 m). Szerokość fosy otaczającej część grodziska – 10 m (oznaczony na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „2.RP”).
- **Rezerwat leśny „Kanigóra”**, utworzony w 1958 r.; powierzchnia: około 3,0 ha. Przedmiotem ochrony jest fragment drzewostanów łęgowych dawnej puszczy nadodrzańskiej. W strukturze gatunkowej drzewostanu dominuje dąb szypułkowy w wieku 150-250 lat, z domieszką grabu pospolitego, lipy drobnolistnej i olszy czarnej (wiek 150-200 lat) oraz sporadycznie jesionu wyniosłego i wiązu polnego. Bogaty gatunkowo jest też podszyt i runo tego leśnego fragmentu (oznaczony na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „3.RP”).
- **Rezerwat „Leśna Woda”**. utworzony w 1958 r.; powierzchnia: 4,94 ha (w zasięgu gminy) oraz 16,0 ha na terenie województwa opolskiego. Przedmiotem ochrony jest dwupiętrowy, wielowiekowy drzewostan składający się z modrzewiowo-bukowo-sosnowego piętra górnego (z domieszką dębu szypułkowego) oraz z piętra II o podobnym składzie gatunkowym, ale z dużym udziałem grabu pospolitego. Bogaty gatunkowo tzw. podszyt oraz runo (oznaczony na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „4.RP”).

Jedyny **użytek ekologiczny**, o powierzchni 2,17 ha, znajduje się w kompleksie lasów nadodrzańskich, w pododziale H oddziału Nadleśnictwa Oława, pomiędzy wsią Lipki a granicą miasta Oława. Przedmiotem ochrony jest tu łąka śródleśna z chronionym ziemowitem jesiennym (oznaczony na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.UE”). Ponadto na obszarze gminy ochroną objęto 9 obiektów jako pomniki przyrody. Ich wykaz przedstawiono w tabeli nr 5.1.

Tabela nr 5.1. Wykaz pomników przyrody.

| Lp.        | Miejscowość   | Pomnik przyrody      | Gatunek                                          | Numer rejestru/Decyzja                                       | Miejsce lokalizacji                                                                                                                   |
|------------|---------------|----------------------|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.         | Chwaliborzyce | grupa trzech dębów   | dąb szypułkowy<br><i>Quercus robur</i>           | Numer rejestru: 75<br>Decyzja Nr 124/64 z dnia 08.06.1964 r. | plac wiejski przy kościele naprzeciwko przystanku PKS oraz budynku mieszkalnego Nr 52/53                                              |
| 2.         | Oleśnica Mała | pojedyncza lipa      | lipa drobnolistna<br><i>Tilia cordata</i>        | Numer rejestru: 254<br>Decyzja Nr 1/81 z dnia 15.04.1981 r.  | przy narożniku w części północno-zachodniej pałacu, na końcu alei lipowej i na początku alei grabowej                                 |
| 3a.<br>3b. | Niemil        | pojedyncze dęby      | dąb szypułkowy<br><i>Quercus robur</i>           | Numer rejestru: 77<br>Decyzja Nr 126/64 z dnia 03.12.1964 r. | w części północno-zachodniej (3a) i południowo-wschodniej (3b) stawu rybnego, na brzegu tego stawu – prawdopodobnie uległ zniszczeniu |
| 4.         | Osiek         | pojedyncza lipa      | lipa drobnolistna<br><i>Tilia cordata</i>        | Numer rejestru: 81<br>Decyzja Nr 131/64 z dnia 03.12.1964 r. | przy drodze rolnej obok kapliczki                                                                                                     |
| 5.         | Jakubowice    | grupa dwóch platanów | platan klonolistny<br><i>Platanus Acerifolia</i> | Numer rejestru: 290<br>Decyzja Nr 21/83 z dnia 04.02.1983 r. | w parku, przy rowie dopływowym do stawu, w pobliżu Domu Nauczyciela                                                                   |
| 6.         | Jakubowice    | grupa trzech dębów   | dąb szypułkowy<br><i>Quercus robur</i>           | Numer rejestru: 287<br>Decyzja Nr 18/83 z dnia 04.02.1983 r. | w parku, naprzeciw pałacu, przy rondzie od strony wschodniej                                                                          |
| 7.         | Stary Górnik  | grupa dębów          | dąb szypułkowy<br><i>Quercus robur</i>           | Numer rejestru: 261<br>Decyzja Nr 1/82 z dnia 21.01.1982 r.  | Leśnictwo Oława – oddział 153n, w północno-wschodniej części oddziału                                                                 |

| Lp. | Miejscowość  | Pomnik przyrody    | Gatunek                                | Numer rejestru/Decyzja                                                   | Miejsce lokalizacji                                                                                                                                              |
|-----|--------------|--------------------|----------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 8.  | Stary Górnik | grupa trzech dębów | dąb szypułkowy<br><i>Quercus robur</i> | Numer rejestru: 262<br>Decyzja Nr 2/82 z dnia 21.01.1982 r.              | Leśnictwo Oława – oddział 153f, w południowo-zachodniej części oddziału, około 20 m od drogi międzyoddziałowej                                                   |
| 9.  | Bystrzyca    | pojedynczy dąb     | dąb szypułkowy<br><i>Quercus robur</i> | Numer rejestru: 172<br>Decyzja Nr 4/77 z dnia 27.12.1977 r.              | droga obok siedziby Nadleśnictwa Oława, w kierunku południowym do rz. Odry, po prawej stronie drogi - oddział 184n                                               |
| 10. | Stary Górnik | pojedynczy dąb     | dąb szypułkowy<br><i>Quercus robur</i> | Uchwała Nr XXXIV/344/2005 Rady Gminy Oława z dnia 25 października 2005r. | W pasie drogi gminnej gruntowej Stary Górnik – Stary Otok, na działce nr 423/1, AM 1, w obrębie wsi Stary Górnik, w odległości 110 m od domu mieszkalnego (nr 6) |

W Pradolinie Wrocławskiej ustanowiono obszar specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000, na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 2313). Obejmuje on najcenniejsze przyrodniczo tereny w północnej części gminy wchodzącej w zasięg doliny Odry i Smortawy (oznaczony na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.SOP”).

Przewiduje się w przyszłości utworzenie Nadodrzańskiego Oławsko-Wrocławskiego Parku Krajobrazowego. (oznaczony na na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.PK”).

### 5.8. Stan środowiska i źródła jego zagrożeń.

Na obszarze gminy nie są prowadzone pomiary monitoringowe stanu zanieczyszczeń powietrza. Najbliższy taki punkt znajduje się przy ul. Bolesława Chrobrego w Oławie, gdzie mierzone są stężenia pyłu zawieszonego, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu. Ponadto pomiary metodą pasywną prowadzone są w punkcie położonym przy ul. Jarosława Iwaszkiewicza (dwutlenek siarki i dwutlenek azotu). Oba punkty, zlokalizowane przy ruchliwych trasach komunikacyjnych, nie są reprezentatywne dla terenów wiejskich gminy Oława. Wyniki pomiarów w tych punktach charakteryzują bowiem środowisko zurbanizowane i to obciążone znacznie

ruchem komunikacyjnym. Pomimo tego obciążenia nie zaobserwowano tam przekroczenia obowiązujących norm dla stężeń badanych substancji w powietrzu. Tak więc stwierdzić można, że tym bardziej dla wiejskiej gminy Oława problem jakości powietrza nie powinien mieć istotnego znaczenia.

Z pewnością występuje sezonowa zmienność w imisji zanieczyszczeń powietrza. Wyraźnie zwiększa się stężenie pyłu zawieszonego, a także dwutlenku siarki ( $\text{SO}_2$ ) i dwutlenku azotu ( $\text{NO}_2$ ) w okresie grzewczym. Wykazały to pomiary w punkcie pomiaru pasywnego w Oławie, a w przypadku pyłu zawieszonego także w punkcie przy ul. Bolesława Chrobrego. Brak wyraźnej, sezonowej zmienności stężenia w zakresie  $\text{SO}_2$  i  $\text{NO}_2$  w tym drugim punkcie wynika z silnie zaznaczonej tu dominanty ruchu drogowego, jako źródła emisji zanieczyszczeń powietrza. Przez analogię stwierdzić można, że na obszarach wiejskich gminy Oława także występuje wyraźne pogorszenie jakości powietrza w okresie zimowym. Przeważają tu bowiem przestarzałe indywidualne systemy ogrzewania, oparte na wysokoemisyjnych paliwach stałych. O przekroczeniu norm imisji nie może tu być jednak mowy – także w sezonie grzewczym.

Odnosnie klimatu akustycznego na obszarze omawianej gminy podstawowym źródłem pogorszenia jego jakości jest komunikacja. Na hałas komunikacyjny najbardziej narażeni są mieszkańcy budynków zlokalizowanych w szczególności wzdłuż najbardziej ruchliwej drogi krajowej nr 94 relacji Wrocław – Opole, a więc we wsiach: Gać, Godzikowice, Stanowice, Marcinkowice i Jankowice. Za uciążliwą uznaje się też drogę wojewódzką nr 396, łączącą miasto Oława z autostradą A-4 i przechodzącą przez wieś Gaj Oławski. Należy też liczyć się ze wzrostem ruchu na tej drodze, a więc i ze wzrostem emisji hałasu.

Na obszarze gminy Oława nie prowadzi się badań pól elektromagnetycznych. Przyjąć jednak należy, że lokalnie występują niekorzystne dla ludzi emisje promieniowania, których źródłem są linie wysokiego napięcia relacji:

- Wrocław – Opole EE8/440 kV,
- Brzeg – Oława EE4/S-101,102/110 kV,
- Jelcz Laskowice – Oława EE6/S-106/110 kV,
- Siechnice – Oława EE3/C-125/40 kV.

Wzdłuż takich linii obowiązują odpowiednie strefy: 14,5 od skrajnego przewodu dla linii o napięciu 110 kV oraz 33 m dla linii 400 kV.

Największe problemy dotyczące stanu środowiska w gminie wiążą się ze środowiskiem wodnym. Przede wszystkim obserwuje się znaczny stopień zanieczyszczenia głównych cieków przepływających przez gminę – Odry i Oławy. Przeważają wody pozaklasowe, przy braku wód spełniających wymagania określone dla klasy I i II, a okresowo także klasy III (według poprzednio

obowiązującej klasyfikacji jakości wód powierzchniowych). Warto przy tym przypomnieć, że docelowo dla wód rzeki Oławy założono czystość wód odpowiadającą klasie I, a dla Odry – klasy II (z 60% udziałem klasy I). Chociaż w ostatnich latach obserwuje się pewną poprawę jakości wód w rzekach, to daleko jeszcze do osiągnięcia założonych standardów. Szczególne znaczenie ma tu jakość wód rzeki Oławy, z której zasilane są ujęcia dla miasta Wrocławia, a rzeka ta jest głównym i największym odbiornikiem ścieków wytwarzanych na terenie gminy, chociaż oczywiście większość zanieczyszczeń odpowiedzialnych za jej stan pochodzi spoza gminy Oława. Na podstawie badań wody rzeki Oławy powyżej ujęcia Kanału Przerzutowego Nysa Kłodzka – Oława, jej jakość według nowoobowiązującej klasyfikacji oszacowano (nieoficjalnie) na V klasę – oznaczającą wodę o złej jakości, a na odcinku poniżej tego ujścia – aż do przekroju poniżej Siechnic – na klasę IV – oznaczającą wody o niezadowalającej jakości. Również wody wspomnianego Kanału Przerzutowego, zasilającego pośrednio (poprzez rzekę Oławę) ujęcia wrocławskie, oszacowano na klasę IV. Jakość wód w obu tych ciekach powinny – ze względu na sposób ich wykorzystywania – odpowiadać klasie I lub II (według nowej klasyfikacji).

Jakość wód rzeki Smortawy – ważnej ze względu na jej walory przyrodnicze i rekreacyjne – oraz jej dopływu Śmieszki, są na całej długości dość jednolite. W zanieczyszczeniu wód główny udział mają tu substancje rozpuszczalne. W odróżnieniu od innych cieków mniejsza jest zawartość substancji biogennych dzięki wysokiemu poziomowi biokumulacji tej kategorii zanieczyszczeń przez miejscowe hydrogeniczne środowisko. Ogólnie zanieczyszczenia wód Smortawy nie przekraczają 10-30% wskaźników określonych dla III klasy czystości wód.

Największy wpływ na zanieczyszczenia głównych cieków powierzchniowych w gminie Oława mają źródła znajdujące się poza granicami tej gminy. Na terenie samej gminy największą odpowiedzialność przypisać można nieuporządkowanej gospodarce ściekowej w jednostkach osadniczych, zwłaszcza że są one w wysokim stopniu zwodociągowane. Za drugie istotne źródło zagrożenia uznaje się intensywne rolnictwo, zwłaszcza na obszarach o lżejszych glebach i o wrażliwszym środowisku gruntowo-wodnym, czyli głównie w części gminy położonej na wschód od doliny rzeki Oławy (południowo-wschodnia część gminy) oraz na terenach dolin rzecznych.

Intensywne rolnictwo – obok nieuporządkowanej gospodarki ściekowej w miejscowościach wiejskich – stanowi też poważne źródło zanieczyszczenia wód podziemnych, zwłaszcza wód gruntowych. Na obszarze wiejskiej gminy Oława nie prowadzi się badań monitoringowych wód podziemnych. Stwierdzona względnie dobra jakość wód w ujęciach pobierających wodę z warstw trzeciorzędowych i głębszych czwartorzędowych jest dość wysoka, odpowiadająca klasie Ia lub Ib, a występujące (w stosunku do wymogów jakości wody pitnej) nadmierne stężenia żelaza i manganu nie są antropogenicznego pochodzenia (*patrz też rozdział 5.5.2*).



W odróżnieniu od użytkowych wód trzeciorzędowych lub głębszych czwartorzędowych, wody gruntowe w gminie mogą być znacząco zanieczyszczone i skażone. W większej części nie pokrywa je bowiem warstwa utworów słabo przepuszczalnych.

#### **5.9. Uwarunkowania wynikające z charakteru i stanu środowiska przyrodniczego.**

- Gminę wiejską Oława pod względem uwarunkowań ekofizjograficznych podzielić można na trzy różne strefy, w których powinna być prowadzona odpowiednio (stosownie do tych uwarunkowań) odmienna polityka przestrzenna. Strefy te pokrywają się generalnie z mezoregionami według podziału J. Kondrackiego:
  - strefa pradolinna (mezoregion Pradolina Wrocławska) i doliny rzeki Oławy,
  - strefa równiny o wysokich walorach przestrzeni rolniczej, pokrywająca się z mezoregionem Równiny Kąckiej,
  - strefa o przewadze utworów przepuszczalnych w strukturze litologicznej podłoża i lżejszych gleb pokrywająca się z mezoregionem Równiny Grodkowskiej (z wyłączeniem doliny Oławy rozgraniczającej obie równiny).
- Strefę pradoliny oraz doliny rzeki Oławy cechują wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, których ochronie powinny być podporządkowane wszelkie formy zagospodarowania. Generalnie występują tu mało korzystne dla zabudowy warunki fizjograficzne (w tym bioklimatyczne), a występujące zagrożenia powodziowe wykluczają możliwość wprowadzania trwałej zabudowy na znacznych terenach (z wyjątkiem obiektów i instalacji specjalnych). W szczególności wyłączone spod zabudowy powinny być tereny międzywala oraz poldery (istniejące i planowane). Działania przeciwpowodziowe (podejmowane w skali ponadgminnej) powinny – jako uwarunkowanie zewnętrzne – podporządkowywać inne formy zagospodarowania w tej strefie.
 

Osadnictwo oraz pewne formy rolnictwa (raczej ekstensywnego) mogą się rozwijać na wyższych terasach (terasach bałtyckich). W omawianej strefie – ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe - występują najkorzystniejsze warunki dla rozwoju funkcji rekreacyjnych i turystycznych.
- Strefę obejmującą tereny położone na zachód od doliny rzeki Oławy oraz generalnie na południowy zachód od drogi krajowej nr 94 relacji Wrocław – Opole, cechują warunki

dla produkcji rolniczej należące do najkorzystniejszych w skali kraju. Waler ten – jako unikatowy – podlegać więc powinien szczególnej ochronie, polegającej na minimalizowaniu ekspansji technicznego zainwestowania, niezwiązanego z produkcją rolniczą na grunty rolne. Dominującą funkcją strefy powinno być rolnictwo, przy czym może tu być prowadzona intensywna produkcja rolnicza (oczywiście z zachowaniem określonych wymogów ekologicznych, np. poprzez zabezpieczenie cieków powierzchniowych przed napływem biogenów z rolniczej przestrzeni produkcyjnej).

- Strefę obejmującą tereny położone na zachód od doliny rzeki Oławy oraz – generalnie – na południe od magistralnej linii kolejowej relacji Wrocław – Kraków, cechują zróżnicowane uwarunkowania gruntowo-wodne i mozaikowość warunków siedliskowych. Z uwagi na występującą w wielu miejscach wysoką wrażliwość środowiska gruntowo-wodnego, w produkcji rolniczej stosowane powinny być odpowiednie metody i kierunki produkcji (np. z odpowiednim ograniczaniem nawożenia). Miejscowości położone w tej strefie powinny być w pierwszej kolejności objęte inwestycjami z zakresu porządkowania gospodarki ściekowej.
- Zasoby wód podziemnych (użytkowych) – trzeciorzędowych i czwartorzędowych – są wystarczające dla obecnych i przyszłych potrzeb gminy, a jakość tych wód jest zadowalająca.
- Gmina jest uboga w surowce; udokumentowano jedynie złoża kruszywa naturalnego, eksploatowanego tylko w rejonie Bystrzycy (przewiduje się kontynuację eksploatacji tego złoża).
- Na tle województwa (zwłaszcza jego północno-zachodniej części) gmina wyróżnia się stosunkowo małą lesistością – niespełna 21% powierzchni. Lasy gminy, tworzące większe i zwarte kompleksy i koncentrujące się na obszarze pradoliny, cechują się wyjątkowo wysokimi walorami przyrodniczymi. Są to bogate gatunkowo ekosystemy (zarówno drzewostanu, jak i podszytu oraz runa), które uznać można za unikatowe w skali kraju (fragmenty lasów łęgowych). Do cennych przyrodniczo zaliczyć też należy ekosystemy wodne, wodno-lądowe i podmokłe, licznie występujące na obszarze pradoliny.

- Odnosnie stanu i jakości środowiska istotny problem dotyczy wód powierzchniowych, które wykazują wysoki stopień zanieczyszczenia. W większej części odpowiedzialność za ten stan ponoszą źródła emisji położone poza granicami gminy (uwarunkowanie zewnętrzne). Jednak istotny wpływ ma też nieuporządkowana gospodarka ściekowa na terenach osadniczych oraz rolnictwo. Te same źródła zanieczyszczeń są odpowiedzialne za wysoki poziom zanieczyszczenia i skażenia płytkich wód gruntowych, które nie są tu naturalnie zabezpieczone nadległymi warstwami utworów słaboprzepuszczalnych.
- Obszar gminy wchodzi w zasięg obszaru NATURA 2000 ustanowionego na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229 poz. 2313). Ponadto w gminie znajdują się 4 rezerваты przyrody, użytek ekologiczny oraz 9 pomników przyrody.

## 6. ŚRODOWISKO KULTUROWE.

### 6.1. Stanowiska archeologiczne.

Dokumentacja archiwalna obejmuje 238 stanowisk archeologicznych gminy wiejskiej Oława wpisanych do ewidencji zabytków, przyporządkowanych 9 obszarom AZP (Archeologicznego Zdjęcia Polski). Stanowiska archeologiczne rozmieszczone są w całej gminie, a największa ich koncentracja ma miejsce w obrębach wsi: Jankowice (27), Stanowice (24), Sobocisko (24), Marcinkowice (18), Bystrzyca (14), Siedlce (13), Lizawice (12), Stary Górnik (11). W pozostałych wsiach udokumentowano od 1 do 10 stanowisk archeologicznych.

Najwięcej obiektów archeologicznych reprezentują ślady osadnictwa, a następnie osady. Występują ponadto cmentarzyska – szkieletowe i ciałopalne, grodziska, gródki stożkowe oraz skarby – srebrne. W Lizawicach natrafiono na stanowisko hutnicze. Wykaz stanowisk archeologicznych zawartych w ewidencji zabytków ujęto w tabeli nr 6.1, a ich rozmieszczenie określono na rysunkach Studium. Chronologia stanowisk archeologicznych jest zróżnicowana – wyróżniono tu różne okresy i kultury: pradzieje, epokę kamienia, neolit, epokę brązu, epokę żelaza, kulturę lateńską i okres wędrówek ludów, wpływy rzymskie, wczesne i późne średniowiecze.

Tabela nr 6.1. Wykaz stanowisk archeologicznych znajdujących się w ewidencji zabytków.

| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna                     | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                  |
|-------------|------------------------------------------------|---------------------------------------------|-----------------------------|----------------------------------------|
| Bolechów    | 1/35/84-30                                     | MAW, mapa 2956                              | cmentarzysko szkieletowe    | okres nowożytny?                       |
| Bolechów    | 2/36/84-30                                     |                                             | ślad osadnictwa             | neolit?                                |
| Bolechów    | 3/37/84-30                                     |                                             | ślad osadnictwa             | neolit                                 |
|             |                                                |                                             | ślad osadnictwa             | pradzieje                              |
| Bolechów    | 4/38/84-30                                     |                                             | ślad osadnictwa             | pradzieje?                             |
|             |                                                |                                             | osada                       | XIV-XVI w.                             |
| Bolechów    | 5/39/84-30                                     |                                             | ślad osadnictwa             | pradzieje?                             |
| Bystrzyca   | 9/1/83-32                                      | APWr, akta WSPŚl. sygn. 749, str. 167       | osada                       | kultura łużycka, epoka brązu, halsztat |
| Bystrzyca   | 10/2/83-32                                     | MAW, mapa 2957, APWr, akta WSPŚl. sygn. 749 | znalezisko luźne            | kultura łużycka, epoka brązu, halsztat |
| Bystrzyca   | 27/3/83-32                                     | MAW, mapa 2957, APWr, akta WSPŚl. PSOZ O/W  | osada                       | kultura łużycka, epoka brązu, halsztat |

| Miejscowość            | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna                                 | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                    |
|------------------------|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------------|
| Bystrzyca              | 11/4/83-32                                     | MAW, mapa 2957, APWr, akta WSPŚl.. sygn. 749            | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
| Bystrzyca              | 6/5/83-32                                      | MAW, mapa 2957, APWr, akta WSPŚl.. sygn. 749 PSOZ O/W   | znalezisko luźne            | neolit                                   |
| Bystrzyca<br>Bystrzyca | 28/6/83-32                                     | MAW, mapa 2957, APWr, akta WSPŚl.. sygn. 749            | śląd osadnictwa             | kultura łużycka, pradzieje               |
|                        |                                                |                                                         | śląd osadnictwa             | kultura łużycka, późne średniowiecze     |
| Bystrzyca              | 7/8/83-32                                      | MAW, mapa 2957, APWr, akta WSPŚl.. sygn. 749            | znalezisko luźne            | kultura łużycka, halsztat                |
| Bystrzyca              | 29/9/83-32                                     | APWr, akta WSPŚl.. sygn. 749                            | śląd osadnictwa             | kultura łużycka, halsztat                |
| Bystrzyca              | 2/10/83-32                                     |                                                         | cmentarzysko ciałopalne     | kultura łużycka, halsztat                |
| Bystrzyca              | 1/11/83-32                                     | APWr sygn. 749                                          | skarb                       | kultura łużycka, ukryty po 999 r.        |
| Bystrzyca              | 30/12/83-32                                    | APWr stanowisko nr 3, sygn. 749                         | śląd osadnictwa             | kultura łużycka, późne średniowiecze     |
| Bystrzyca              | 31/13/83-32                                    |                                                         | śląd osadnictwa             | kultura łużycka, epoka kamienia          |
|                        |                                                |                                                         | osada?                      | kultura łużycka, okres wpływów rzymskich |
| Bystrzyca              | 4/14/83-32                                     | APWr stanowisko nr 4, sygn. 749 Arch. PSOZ we Wrocławiu | osada                       | kultura łużycka, epoka brązu - halsztat  |
|                        |                                                |                                                         | osada                       | kultura przeworska, III-IV w.            |
|                        |                                                |                                                         | - cmentarzysko szkieletowe  | kultura przeworska, - XI w.              |
| Bystrzyca              | 3/15/83-32                                     | MAW                                                     | znalezisko luźne            | kultura przeworska, II/III w.            |
| Chwaliborzyce          | 1/16/85-31                                     | PSOZ O/W                                                | osada?                      | wczesne średniowiecze                    |
| Drzemlikowice          | 1/9/85-30                                      | MAW, mapa 3018, PSOZ O/W                                | osada                       | neolit                                   |
| Drzemlikowice          | 2/10/85-30                                     | MAW, mapa 3018, PSOZ O/W                                | śląd osadnictwa             | neolit – I okres epoki brązu             |
| Drzemlikowice          | 3/11/85-30                                     |                                                         | śląd osadnictwa             | kultura przeworska                       |

| Miejscowość   | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna                            | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                               |
|---------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------------|-----------------------------|-----------------------------------------------------|
| Drzemlikowice | 4/48/85-30                                     |                                                    | osada                       | neolit                                              |
|               |                                                |                                                    | osada                       | późne średniowiecze                                 |
| Drzemlikowice | 5/49/85-30                                     | PSOZ O/W                                           | osada                       | V okres epoki brązu                                 |
|               |                                                |                                                    | osada                       | kultura przeworska                                  |
|               |                                                |                                                    | punkt osadniczy             | późne średniowiecze                                 |
| Gaj Oławski   | 2/2/83-30                                      | MAW, mapa 2956, PSOZ O/W                           | osada                       | okres wpływów rzymskich                             |
| Gaj Oławski   | 3/14/83-30                                     | APWr, sygn. 797, stanowisko nr 3<br>MAW, mapa 2956 | śląd osadnictwa             | epoka kamienia – I okres epoki brązu                |
|               |                                                |                                                    | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                 |
| Gaj Oławski   | 7/18/83-30                                     | MAW, mapa 2956                                     | cmentarzysko ciałopalne     | neolit – I okres epoki brązu                        |
| Gaj Oławski   | 9/20/83-30                                     | MAW, mapa 2956                                     | śląd osadnictwa             | pradzieje?                                          |
| Gaj Oławski   | 4/15/84-30                                     | MAW, mapa L956                                     | grodzisko                   | ?                                                   |
| Gaj Oławski   | 5/16/84-30                                     | APWr, sygn. 747                                    | śląd osadnictwa             | epoka kamienia – I okres epoki brązu                |
|               |                                                |                                                    | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                 |
| Gaj Oławski   | 9/20/84-30                                     |                                                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                           |
| Gaj Oławski   | 6/17/84-30                                     | APWr, sygn. 747                                    | osada                       | epoka brązu                                         |
|               |                                                |                                                    | osada                       | kultura przeworska                                  |
| Godzinowice   | 1/21/84-30                                     |                                                    | śląd osadnictwa             | neolit                                              |
|               |                                                |                                                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                           |
| Godzinowice   | 2/22/84-30                                     |                                                    | śląd osadnictwa             | kultura łużycka                                     |
|               |                                                |                                                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                           |
| Godzinowice   | 3/23/84-30                                     |                                                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                           |
|               |                                                |                                                    | osada                       | XV-XVI w.                                           |
| Godzinowice   | 5/25/84-30                                     |                                                    | śląd osadnictwa             | kultura łużycka – V okres epoki brązu – halsztat    |
|               |                                                |                                                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                           |
|               |                                                |                                                    | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                               |
| Godzinowice   | 4/24/84-30                                     |                                                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                           |
| Godzikowice   | 7.1/84-30                                      |                                                    | cmentarzysko ciałopalne     | V okres epoki brązu i wczesnego okresu epoki żelaza |
| Godzikowice   | 7.2/84-30                                      |                                                    | śląd osadnictwa             | okres neolitu                                       |
| Godzikowice   | 7.3/84-30                                      |                                                    | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                               |
| Jankowice     | 1/34/82-30                                     |                                                    | znalezisko luźne            | neolit                                              |
|               |                                                |                                                    | cmentarzysko ciałopalne     | kultura łużycka                                     |

| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                                              |
|-------------|------------------------------------------------|-------------------------|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------|
|             |                                                |                         | ślady osadnictwa            | późna lateńska                                                     |
|             |                                                |                         | cmentarzysko ciałopalne     | kultura przeworska                                                 |
|             |                                                |                         | osada                       | kultura przeworska                                                 |
|             |                                                |                         | cmentarzysko                | wczesne średniowiecze                                              |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | średniowiecze                                                      |
| Jankowice   | 2/35/82-30                                     |                         | śląd osadnictwa             | neolit, wczesna epoka brązu                                        |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | II–I w. p.n.e., kultura przeworska                                 |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                                          |
|             |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze                                              |
| Jankowice   | 3/36/82-30                                     |                         | osada                       | neolit                                                             |
|             |                                                |                         | cmentarzysko szkieletowe    | kultura pucharów lejkowatych                                       |
|             |                                                |                         | osada                       | kultura łużycka                                                    |
|             |                                                |                         | osada                       | okres wpływów rzymskich, kultura przeworska                        |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                                          |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | XIII–XIV w., średniowiecze                                         |
| Jankowice   | 4/37/82-30                                     |                         | śląd osadnictwa             | neolit, wczesna epoka brązu                                        |
|             |                                                |                         | osada                       | epoka brązu                                                        |
|             |                                                |                         | osada                       | okres późny lateński – okres wpływów rzymskich, kultura przeworska |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                                          |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                                |
| Jankowice   | 5/38/82-30                                     |                         | śląd osadnictwa             | neolit, wczesna epoka brązu                                        |
|             |                                                |                         | osada                       | neolit                                                             |
|             |                                                |                         | osada                       | kultura łużycka                                                    |
|             |                                                |                         | osada                       | kultura przeworska                                                 |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                                          |
|             |                                                |                         | cmentarzysko szkieletowe    | wczesne średniowiecze                                              |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | średniowiecze                                                      |
| Jankowice   | 6/39/82-30                                     |                         | osada                       | kultura łużycka                                                    |
|             |                                                |                         | cmentarzysko ciałopalne     | okres wpływów rzymskich                                            |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                                          |
|             |                                                |                         | osada                       | X–XI w., wczesne średniowiecze                                     |
| Jankowice   | 7/40/82-30                                     |                         | osada                       | neolit, wczesne brąz                                               |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                                          |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                                |
| Jankowice   | 8/41/82-30                                     |                         | śląd osadnictwa             | neolit                                                             |

| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                    |
|-------------|------------------------------------------------|-------------------------|-----------------------------|------------------------------------------|
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | epoka brązu                              |
| Jankowice   | 9/42/82-30                                     |                         | osada                       | III–IV w. n.e., kultura przeworska       |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | średniowiecze                            |
| Jankowice   | 10/43/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | nieokreślone                             |
| Jankowice   | 11/44/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | nieokreślone                             |
| Jankowice   | 12/45/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | nieokreślone                             |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
| Jankowice   | 13/46/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | nieokreślone                             |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Jankowice   | 14/47/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze/średniowiecze      |
| Jankowice   | 15/48/82-30                                    |                         | osada                       | okres późny lateński, kultura przeworska |
| Jankowice   | 16/49/82-30                                    |                         | cmentarzysko ciałopalne     | kultura łużycka                          |
| Jankowice   | 17/50/82-30                                    |                         | osada                       | pradzieje                                |
| Jankowice   | 18/51/82-30                                    |                         | osada                       | neolit                                   |
| Jankowice   | 19/52/82-30                                    |                         | osada                       | epoka brązu, kultura łużycka             |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Jankowice   | 27/60/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | okres lateński, kultura celtycka         |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Jankowice   | 28/61/82-30                                    |                         | osada                       | X–XIII w., wczesne średniowiecze         |
| Jankowice   | 29/62/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Jankowice   | 30/63/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | kultura łużycka                          |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | średniowiecze                            |
| Jankowice   | 31/64/82-30                                    |                         | osada                       | kultura łużycka                          |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | faza młodsza, wczesne średniowiecze      |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Jankowice   | 32/65/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | kultura łużycka                          |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | faza D, kultura przeworska               |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Jankowice   | 33/66/82-30                                    |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |



| Miejscowość    | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna                                               | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                              |
|----------------|------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------|----------------------------------------------------|
| Jankowice      | 34/67/82-30                                    |                                                                       | śląd osadnictwa             | pradzieje                                          |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                |
| Jankowice Małe | 1/6/85-31                                      | MAW, mapa 3018, APWr, akta WSPŚL. sygn. 747, sygn. 748, str. 193, 195 | grodzisko                   | wczesne średniowiecze                              |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa (kurhan?)   | okres późno lateński – okres wędrówek ludów        |
| Jankowice Małe | 2/17/85-31                                     | PSOZ O/W                                                              | śląd osadnictwa             | neolit                                             |
|                |                                                |                                                                       | osada                       | III okres epoki brązu – wczesny okres epoki żelaza |
| Jankowice Małe | 3/25/85-31                                     |                                                                       | gródek stożkowy             | późne średniowiecze                                |
| Lizawice       | 1/71/82-30                                     | MAW, mapa 2956, PSOZ O/W                                              | śląd osadnictwa             | neolit                                             |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza           |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | X-XIII w.                                          |
| Lizawice       | 2/8/83-30                                      | MAW, mapa 2956                                                        | cmmentarzysko ciałopalne    | kultura łużycka                                    |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | pradzieje                                          |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                              |
| Lizawice       | 3/72/82-30                                     | MAW, mapa 2956, PSOZ O/W                                              | cmmentarzysko ciałopalne    | III?, IV-V okres epoki brązu kultura łużycka       |
|                |                                                |                                                                       | osada                       | kultura przeorska II-I faza C, pradzieje           |
|                |                                                |                                                                       | stanowisko hutnicze         | kultura przeorska                                  |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | pradzieje                                          |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | IX-XI w., wczesne średniowiecze                    |
|                |                                                |                                                                       |                             |                                                    |
| Lizawice       | 4/9/83-30                                      | PSOZ O/W                                                              | cmmentarzysko ciałopalne    | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza           |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | pradzieje                                          |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                |
| Lizawice       | 5/10/83-30                                     | PSOZ O/W                                                              | śląd osadnictwa             | okres wędrówek ludów                               |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | pradzieje                                          |
| Lizawice       | 11/16/83-30                                    | PSOZ O/W                                                              | śląd osadnictwa             | kultura przeworska                                 |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | pradzieje                                          |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                |
| Lizawice       | 7/12/83-30                                     | PSOZ O/W                                                              | śląd osadnictwa             | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza           |
|                |                                                |                                                                       | osada                       | III-IV w.                                          |
|                |                                                |                                                                       | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                                |

| Miejscowość  | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna  | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                    |
|--------------|------------------------------------------------|--------------------------|-----------------------------|------------------------------------------|
| Lizawice     | 8/13/83-30                                     | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Lizawice     | 9/14/83-30                                     | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Lizawice     | 10/15/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Lizawice     | 12/17/83-30                                    | PSOZ O/W                 | osada                       | kultura łużycka                          |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | średniowiecze                            |
| Lizawice     | 13/18/83-30                                    | PSOZ O/W                 | osada                       | kultura łużycka                          |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | średniowiecze                            |
| Marcinkowice | 21/22/83-30                                    |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Marcinkowice | 1/20/83-30                                     | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | X-XI w.                                  |
| Marcinkowice | 2/73/82-30                                     | MAW, mapa 2956           | osada                       | kultura ceramiki sznurowej               |
| Marcinkowice | 3/74/82-30                                     | PSOZ O/W                 | osada                       | kultura ceramiki sznurowej               |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
| Marcinkowice | 4/21/83-30                                     | PSOZ O/W                 | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Marcinkowice | 5/75/82-30                                     | MAW, mapa 2956           | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
| Marcinkowice | 6/76/82-30                                     | MAW, mapa 2956           | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
| Marcinkowice | 7/19/83-30                                     | MAW, mapa 2956, PSOZ O/W | cmentarzysko brytualne      | IV-V okres epoki brązu                   |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późny okres wpływów rzymskich            |
| Marcinkowice | 8/77/82-30                                     | MAW, mapa 2956           | cmentarzysko szkieletowe    | okres lateński – kultura celtycka        |
| Marcinkowice | 9/78/82-30                                     | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | neolit                                   |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | kultura przeworska faza C-D              |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
| Marcinkowice | 13/82/82-30                                    | PSOZ O/W                 | osada                       | kultura przeworska                       |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
| Marcinkowice | 14/83/82-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | średniowiecze                            |
| Marcinkowice | 15/84/82-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | X-XIII w., wczesne średniowiecze         |
|              |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Marcinkowice | 16/85/82-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza |

| Miejscowość  | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna                      | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                            |
|--------------|------------------------------------------------|----------------------------------------------|-----------------------------|--------------------------------------------------|
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | okres wpływów rzymskich – okres wędrówek ludów   |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | pradzieje                                        |
|              |                                                |                                              | osada                       | wczesne średniowiecze                            |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                              |
| Marcinkowice | 18/87/82-30                                    |                                              | śląd osadnictwa             | pradzieje                                        |
| Marcinkowice | 17/86/82-30                                    |                                              | śląd osadnictwa             | pradzieje                                        |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                              |
| Marcinkowice | 19/88/82-30                                    | PSOZ O/W                                     | śląd osadnictwa             | II-I w. p.n.e.                                   |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | pradzieje                                        |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                              |
| Marcinkowice | 20/89/82-30                                    | PSOZ O/W                                     | śląd osadnictwa             | pradzieje                                        |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                            |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                              |
| Marszowice   | 1/1/84-30                                      | MAW, mapa 2956, APWr., akta WSPŚL.           | cmentarzysko ciałopalne     | V okres epoki brązu – wczesny okres epoki żelaza |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | kultura przeworska                               |
| Marszowice   | 1/1/83-30                                      | MAW, mapa 2956, PSOZ O/W                     | osada                       | neolit                                           |
|              |                                                |                                              | osada                       | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza         |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | pradzieje                                        |
|              |                                                |                                              | osada                       | wczesne średniowiecze                            |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                              |
| Marszowice   | 2/2/84-30                                      | MAW, mapa 2956, APWr., akta WSPŚL. sygn. 748 | cmentarzysko szkieletowe    | kultura unietycka – I okres epoki brązu          |
|              |                                                |                                              | osada                       | epoka brązu                                      |
|              |                                                |                                              | osada                       | kultura przeworska II w. n.e.                    |
|              |                                                |                                              | osada                       | późne średniowiecze                              |
|              |                                                |                                              | grób ciałopalny             | kultura przeworska I w. p.n.e.                   |
| Marszowice   | 3/3/84-30                                      | MAW, mapa 2956                               | nieokreślona                | nieokreślona                                     |
| Marszowice   | 4/4/84-30                                      | MAW, mapa 2956                               | cmentarzysko ciałopalne     | nieokreślona                                     |
| Marszowice   | 5/5/84-30                                      | APWr sygn. 748                               | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                            |
| Miłonów      | 1/23/83-30                                     | MAW, mapa 2956, APWr., akta WSPŚL.; PSOZ O/W | osada                       | mł. epoka kamienia                               |
|              |                                                |                                              | osada                       | okres lateński                                   |
|              |                                                |                                              | śląd osadnictwa             | okres późnolateński                              |
|              |                                                |                                              | osada                       | faza D pradzieje                                 |
|              |                                                |                                              | osada                       | pradzieje                                        |
|              |                                                |                                              | osada                       | średniowiecze                                    |

| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                |
|-------------|------------------------------------------------|-------------------------|-----------------------------|--------------------------------------|
| Miłonów     | 2/24/83-30                                     | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | pradzieje                            |
|             |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze (młodsza faza) |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                |
| Miłonów     | 3/25/83-30                                     | PSOZ O/W                | osada                       | neolit                               |
|             |                                                |                         | osada                       | kultura łużycka                      |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                            |
|             |                                                |                         | osada                       | okres wpływów rzymskich              |
|             |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze, faza późna    |
| Miłonów     | 4/26/83-30                                     | PSOZ O/W                | osada                       | kultura przeworska, faza D           |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                            |
|             |                                                |                         | osada                       | X-XI w.                              |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                  |
| Niemil      | 2/2/85-30                                      |                         | cmentarzysko ciałopalne     | III w.                               |
|             |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze                |
| Niemil      | 3/3/85-30                                      | MAW, mapa 3018          | punkt osadniczy             | epoka brązu                          |
|             |                                                |                         | punkt osadniczy             | wczesne średniowiecze                |
| Niemil      | 4/4/85-30                                      | MAW, mapa 3018          | cmentarzysko ciałopalne     | młodszy okres przedrzymski           |
| Niemil      | 6/5/85-30                                      | PSOZ O/W                | osada                       | neolit                               |
|             |                                                |                         | punkt osadniczy             | kultura wczesnego średniowiecza      |
|             |                                                |                         | punkt osadniczy             | późne średniowiecze                  |
| Niemil      | 7/6/85-30                                      | MAW, mapa 3018          | śląd osadnictwa             | mezolit?                             |
| Niemil      | 12/24/85-31                                    |                         | punkt osadniczy             | okres pucharów lejewatych, neolit    |
|             |                                                |                         | punkt osadniczy             | neolit                               |
| Niemil      | 5/46/85-30                                     |                         | osada                       | okres pucharów lejewatych, neolit    |
|             |                                                |                         | punkt osadniczy             | kultura łużycka                      |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                |
| Niwnik      | 3/28/84-30                                     | APWr, sygn. 748         | osada                       | późne średniowiecze                  |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | neolit                               |
|             |                                                |                         | osada                       | okres rzymski - kultura przeworska   |
|             |                                                |                         | osada                       | pradzieje                            |
|             |                                                |                         | śląd osadnictwa             | kultura łużycka                      |
|             |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze                |
| Niwnik      | 5/30/84-30                                     |                         | osada                       | okres wpływów rzymskich – neolit     |

| Miejscowość    | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna     | Rodzaj stanowiska (funkcja)          | Chronologia (kultura)           |
|----------------|------------------------------------------------|-----------------------------|--------------------------------------|---------------------------------|
|                |                                                |                             | osada                                | pradzieje                       |
| Niwnik         | 6/31/84-30                                     |                             | śląd osadnictwa                      | kultura łużycka                 |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | pradzieje                       |
| Niwnik         | 1/26/84-30                                     | APWr, sygn. 748             | osada                                | neolit                          |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | epoka kamienia                  |
|                |                                                |                             | grodzisko                            | ?                               |
| Niwnik         | 2/27/84-30                                     | APWr, akta WSPŚL, sygn. 748 | cmentarzysko szkieletowe             | okres nowożytny                 |
| Niwnik         | 4/29/84-30                                     |                             | osada                                | neolit, lendzielska             |
| Niwnik         | 8/33/84-30                                     |                             | śląd osadnictwa                      | pradzieje                       |
| Niwnik         | 7/32/84-30                                     |                             | śląd osadnictwa                      | okres wpływów rzymskich, neolit |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | pradzieje                       |
| Oleśnica Mała  | 1/28/86-31                                     | PSOZ O/W                    | punkt osadniczy                      | neolit                          |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | kultura łużycka                 |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | kultura średniowiecza           |
| Oleśnica Mała  | 4/47/85-30                                     | PSOZ O/W                    | osada                                | epoka brązu                     |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | średniowiecze                   |
| Osiek          | 6/12/85-31                                     | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa                      | neolit                          |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | późne średniowiecze             |
| Osiek          | 7/13/85-31                                     | PSOZ O/W                    | osada                                | neolit                          |
|                |                                                |                             | osada                                | wczesny okres wpływów rzymskich |
|                |                                                |                             | osada                                | pradzieje                       |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa                      | okres nowożytny                 |
| Osiek          | 8/14/85-31                                     | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa                      | I okres epoki brązu             |
| Owczary        | 2/12/86-31                                     | MAW, mapa 3018, PSOZ O/W    | śląd osadnictwa                      | neolit                          |
| Psary          | 2/16/85-32                                     | PSOZ O/W                    | osada                                | XIV-XVII w.                     |
| Psary          | 5/19/85-31                                     | PSOZ O/W                    | wyrobisko wydobywania rudy darniowej | pradzieje lub średniowiecze     |
| Siecieborowice | 1/12/85-30                                     | MAW, mapa 3018<br>PSOZ O/W  | śląd osadnictwa                      | neolit                          |
| Siecieborowice | 11/23/85-30                                    |                             | osada                                | neolit                          |
|                |                                                |                             | grób szkieletowy                     | II okres epoki brązu            |
| Siecieborowice | 2/13/85-30                                     | MAW, mapa 3018<br>PSOZ O/W  | śląd osadnictwa                      | epoka kamienia                  |
| Siecieborowice | 3/50/85-30                                     | PSOZ O/W                    | osada                                | neolit                          |
|                |                                                |                             | osada                                | epoka brązu                     |

| Miejscowość    | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna     | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                    |
|----------------|------------------------------------------------|-----------------------------|-----------------------------|------------------------------------------|
|                |                                                |                             | osada                       | młodszy okres przedrzymski               |
|                |                                                |                             | osada                       | późny okres wpływów rzymskich            |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
| Siecieborowice | 4/51/85-30                                     | PSOZ O/W                    | punkt osadnictwa            | neolit                                   |
|                |                                                |                             | osada                       | okres późnolateński                      |
|                |                                                |                             | osada                       | późny okres wpływów rzymskich            |
|                |                                                |                             | osada                       | późne średniowiecze                      |
| Siedlce        | 1/20/82-30                                     | MAW, mapa 2956              | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
| Siedlce        | 2/94/82-30                                     | MAW, mapa 2956;<br>PSOZ O/W | osada                       | neolit                                   |
|                |                                                |                             | osada                       | epoka brązu                              |
|                |                                                |                             | cmentarzysko ciałopalne     | kultura łużycka                          |
|                |                                                |                             | osada                       | okres wpływów rzymskich                  |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|                |                                                |                             | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
| Siedlce        | 3/6/82-31                                      | MAW, mapa 2956              | osada                       | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza |
|                |                                                |                             | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
| Siedlce        | 8/21/82-31                                     | MAW, mapa 2956;             | osada                       | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
|                |                                                |                             | osada                       | okres wpływów rzymskich                  |
|                |                                                |                             | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
| Siedlce        | 11/10/82-31                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | nie określony                            |
| Siedlce        | 12/11/82-31                                    | PSOZ O/W                    | osada                       | kultura łużycka, epoka brązu - halsztat  |
|                |                                                |                             | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
|                |                                                |                             | osada                       | późne średniowiecze                      |
| Siedlce        | 13/12/82-31                                    | PSOZ O/W                    | osada                       | kultura łużycka, epoka brązu - halsztat  |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Siedlce        | 18/16/82-31                                    |                             | osada?                      | kultura łużycka                          |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Siedlce        | 15/7/82-31                                     |                             | osada?                      | późne średniowiecze                      |
| Siedlce        | 14/5/82-31                                     | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
| Siedlce        | 17/15/82-31                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | kultura łużycka, epoka brązu - halsztat  |
|                |                                                |                             | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |

| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna                     | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                    |
|-------------|------------------------------------------------|---------------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------------|
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Siedlce     | 16/9/82-31                                     | PSOZ O/W                                    | śląd osadnictwa             | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Siedlce     | 19/18/82-31                                    | PSOZ O/W                                    | osada                       | wczesny okres epoki żelaza               |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Sobocisko   | 1/28/83-30                                     | MAW, mapa 2956; APWr, akta WSPŚL, sygn. 750 | cmentarzysko szkieletowe    | okres lateński (kultura celtycka)        |
| Sobocisko   | 2/29/83-30                                     | MAW, mapa 2956                              | osada                       | kultura przeworska, faza D               |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                                             | skarb monet                 | XI w.                                    |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Sobocisko   | 3/30/83-30                                     | MAW, mapa 2956; PSOZ O/W                    | osada                       | neolit                                   |
|             |                                                |                                             | osada                       | kultura łużycka                          |
|             |                                                |                                             | osada                       | kultura przeworska                       |
|             |                                                |                                             | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
| Sobocisko   | 6/33/83-30                                     | MAW, mapa 2956; PSOZ O/W                    | osada                       | kultura łużycka                          |
|             |                                                |                                             | osada                       | kultura przeworska                       |
|             |                                                |                                             | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
| Sobocisko   | 7/34/83-30                                     | MAW, mapa 2956; PSOZ O/W                    | cmentarzysko ciałopalne     | kultura łużycka/halsztat                 |
|             |                                                |                                             | osada                       | okres wpływów rzymskich                  |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Sobocisko   | 5/32/83-30                                     |                                             | osada                       | neolit                                   |
|             |                                                |                                             | cmentarzysko szkieletowe    | wczesna epoka brązu                      |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
| Sobocisko   | 8/35/83-30                                     | MAW, mapa 2956; PSOZ O/W                    | osada                       | neolit                                   |
|             |                                                |                                             | cmentarzysko ciałopalne     | kultura łużycka                          |
|             |                                                |                                             | cmentarzysko                | okres lateński (kultura celtycka)        |
|             |                                                |                                             | cmentarzysko ciałopalne     | kultura przeworska                       |
|             |                                                |                                             | cmentarzysko szkieletowe    | wczesne średniowiecze                    |
| Sobocisko   | 9/44/83-30                                     | PSOZ O/W                                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Sobocisko   | 10/36/83-30                                    | MAW, mapa 2956; PSOZ O/W                    | znalezisko luźne            | epoka kamienia                           |
|             |                                                |                                             | cmentarzysko ciałopalne     | kultura przeworska                       |

| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna     | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)             |
|-------------|------------------------------------------------|-----------------------------|-----------------------------|-----------------------------------|
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | osada                       | wczesne średniowiecze             |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 11/37/83-30                                    | PSOZ O/W                    | osada                       | III-IV w.                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | osada                       | wczesne średniowiecze             |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 12/45/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | neolit                            |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 13/38/83-30                                    | MAW, mapa 2956<br>PSOZ O/W  | osada                       | neolit                            |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | kultura łużycka                   |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
| Sobocisko   | 19/46/83-30                                    | PSOZ O/W                    | osada                       | kultura przeworska                |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 20/47/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 21/48/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | kultura przeworska                |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | osada                       | wczesne średniowiecze             |
| Sobocisko   | 22/49/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 23/50/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 24/51/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 25/52/83-30                                    | PSOZ O/W                    | osada                       | IX-XI w.                          |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 26/53/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze             |
| Sobocisko   | 27/54/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | pradzieje                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | IX-XII w.                         |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 28/55/83-30                                    | PSOZ O/W                    | śląd osadnictwa             | neolit                            |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | kultura przeworska, faza późna    |
|             |                                                |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Sobocisko   | 29/116/83-30                                   |                             | osada                       | kultura przeworska, I-III w. n.e. |
| Sobocisko   | 14/92/83-30                                    |                             | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze               |
| Stanowice   | 1/56/83-30                                     | MAW, mapa 2956;<br>PSOZ O/W | cmentarzysko<br>ciałopalne  | kultura łużycka                   |
|             |                                                |                             | osada                       | okres wpływów rzymskich           |



| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna  | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                      |
|-------------|------------------------------------------------|--------------------------|-----------------------------|--------------------------------------------|
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                      |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice   | 2/57/83-30                                     | MAW, mapa 2956; PSOZ O/W | znalezisko luźne            | neolit                                     |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice   | 3/58/83-30                                     | MAW, mapa 2956;          | osada                       | neolit                                     |
|             |                                                |                          | osada                       | III-IV okres epoki brązu, kultura łużycka  |
|             |                                                |                          | osada                       | wczesne średniowiecze                      |
| Stanowice   | 4/59/83-30                                     | MAW, mapa 2956;          | osada                       | neolit                                     |
|             |                                                |                          | osada                       | I-II okres epoki brązu                     |
|             |                                                |                          | cmentarzysko                | wczesne średniowiecze                      |
| Stanowice   | 5/60/83-30                                     | MAW, mapa 2956;          | cmentarzysko                | III okres epoki brązu, kultura łużycka     |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice   | 6/61/83-30                                     | MAW, mapa 2956           | śląd osadnictwa             | neolit – I okres epoki brązu               |
| Stanowice   | 7/62/83-30                                     | MAW, mapa 2956           | osada                       | okres wpływów rzymskich                    |
| Stanowice   | 8/63/83-30                                     | MAW, mapa 2956           | cmentarzysko                | epoka brązu – wczesny                      |
|             |                                                |                          | ciałopalne                  | okres epoki żelaza                         |
| Stanowice   | 9/95/83-30                                     | MAW, mapa 2956           | osada                       | neolit                                     |
| Stanowice   | 10/64/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | neolit                                     |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice   | 11/65/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice   | 12/66/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
| Stanowice   | 13/67/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice   | 14/68/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | epoka brązu – wczesny                      |
|             |                                                |                          |                             | okres epoki żelaza                         |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
| Stanowice   | 15/69/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
|             |                                                |                          | osada                       | neolit                                     |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | okres późnolateński – okres wędrówek ludów |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
| Stanowice   | 16/70/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                             |
|             |                                                |                          | osada                       | wczesny okres epoki żelaza                 |

| Miejscowość  | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                      |
|--------------|------------------------------------------------|-------------------------|-----------------------------|--------------------------------------------|
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 17/71/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | okres wędrówek ludów                       |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 18/72/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 19/73/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 20/74/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | neolit                                     |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 21/75/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 22/76/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 23/77/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Stanowice    | 24/78/83-30                                    | PSOZ O/W                | śląd osadnictwa             | okres późnolateński – okres wędrówek ludów |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Sławy Górnik | 13/56/83-31                                    |                         | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                             |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | XII-XIV w.                                 |
|              |                                                |                         | osada                       | okres wpływów rzymskich                    |
| Sławy Górnik | 11/54/83-31                                    |                         | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                             |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | XIII-XIV w.                                |
|              |                                                |                         | osada                       | okres nowożytny                            |
| Sławy Górnik | 10/53/83-31                                    |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Sławy Górnik | 1/44/83-31                                     |                         | cmentarzysko ciałopalne     | epoka brązu                                |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | osada                       | epoka brązu                                |
| Sławy Górnik | 12/55/83-31                                    |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                        |
| Sławy Górnik | 14/57/83-31                                    |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                  |
| Sławy Górnik | 2/45/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | epoka brązu                                |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | XIII-XIV w.                                |
|              |                                                |                         | osada otwarta               | okres wpływów rzymskich                    |
| Sławy Górnik | 4/47/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                             |

| Miejscowość  | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                    |
|--------------|------------------------------------------------|-------------------------|-----------------------------|------------------------------------------|
|              |                                                |                         | cmentarzysko<br>ciałopalne  | epoka brązu                              |
| Stary Górnik | 9/52/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | XIII-XIV w.                              |
|              |                                                |                         | osada otwarta               | okres wpływów rzymskich                  |
| Stary Górnik | 3/46/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | epoka brązu                              |
|              |                                                |                         | osada otwarta               | pradzieje                                |
| Stary Górnik | 27.4/83-31                                     |                         | osada                       | epoka kamienia (archiwalne)              |
| Stary Otok   | 2/59/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                         | osada                       | późne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | okres wpływów rzymskich -<br>nowożytność |
| Stary Otok   | 3/60/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | średniowiecze                            |
| Stary Otok   | 4/61/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|              |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | osada                       | okres wpływów rzymskich,<br>nowożytność  |
| Stary Otok   | 5/62/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
| Stary Otok   | 6/63/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | osada                       | okres nowożytny                          |
| Stary Otok   | 10/67/83-31                                    |                         | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | okres wpływów rzymskich,<br>nowożytność  |
| Stary Otok   | 9/66/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | XIII-XIV w.                              |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | okres nowożytny                          |
| Stary Otok   | 7/64/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | XIII-XIV w.                              |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | okres nowożytny                          |
| Stary Otok   | 1/58/83-31                                     |                         | śląd osadnictwa             | epoka kamienia                           |
|              |                                                |                         | osada                       | epoka brązu                              |
|              |                                                |                         | osada                       | okres wpływów rzymskich,<br>halsztat     |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | okres lateński                           |
|              |                                                |                         | osada                       | okres wpływów rzymskich                  |
|              |                                                |                         | osada                       | pradzieje                                |
|              |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                         | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                         | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
|              |                                                |                         | osada                       | XIII-XIV w.                              |

| Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze/Numer obszaru AZP | Dokumentacja archiwalna  | Rodzaj stanowiska (funkcja) | Chronologia (kultura)                    |
|-------------|------------------------------------------------|--------------------------|-----------------------------|------------------------------------------|
|             |                                                |                          | osada                       | XV-XVI w.                                |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | XVII-XVIII w.                            |
| Stary Otok  | 8/65/83-31                                     |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
| Zabardowice | 1/105/83-30                                    | MAW, mapa 2956           | śląd osadnictwa             | neolit                                   |
| Zabardowice | 2/106/83-30                                    | MAW, mapa 2956           | nieokreślona                | nieokreślona                             |
| Zabardowice | 4/108/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | neolit                                   |
|             |                                                |                          | osada                       | kultura przeworska                       |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Zabardowice | 5/109/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Zabardowice | 6/110/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze?                   |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Zabardowice | 7/111/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | I-III okres epoki brązu                  |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | kultura łużycka                          |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | średniowiecze                            |
| Zabardowice | 8/112/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | kultura przeworska                       |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
| Zabardowice | 9/113/83-30                                    | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | neolit                                   |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
| Zabardowice | 10/114/83-30                                   | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                          | osada                       | wczesne średniowiecze XIII-XIV w.        |
| Zabardowice | 11/115/83-30                                   | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                          | śląd osadnictwa             | późne średniowiecze                      |
| Zakrzów     | 1/98/82-30                                     | MAW, mapa 2893           | cmentarzysko ciałopalne     | kultura łużycka/V okres epoki brązu      |
| Zakrzów     | 2/99/82-30                                     | MAW, mapa 2893           | cmentarzysko ciałopalne     | neolit – wczesna epoka                   |
| Zakrzów     | 3/100/82-30                                    | MAW, mapa 2893           | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
| Zakrzów     | 4/101/82-30                                    | MAW, mapa 2893           | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
| Zakrzów     | 10/107/82-30                                   | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
|             |                                                |                          | osada                       | wczesne średniowiecze                    |
| Zakrzów     | 11/108/82-30                                   | PSOZ O/W                 | śląd osadnictwa             | pradzieje                                |
| Zakrzów     | 12/8/82-31                                     | MAW, mapa 2893; PSOZ O/W | śląd osadnictwa             | wczesne średniowiecze                    |
|             |                                                |                          | cmentarzysko ciałopalne     | epoka brązu – wczesny okres epoki żelaza |

Do rejestru zabytków wpisano 21 stanowisk archeologicznych. Najwięcej takich stanowisk znajduje się w obrębie wsi Bystrzyca (7 stanowisk, w tym 6 na obszarze AZP nr 84-32 i 1 na obszarze nr 83-32) i wsi Niemil (4 stanowiska). Po dwa stanowiska wpisane do rejestru zabytków mają obręby wsi: Oleśnica Mała, Psary i Siedlce, a po jednym: Lizawice, Osiek, Owczary i Sobocisko. Wykaz tych stanowisk zawarto w tabeli nr 6.2.

Tabela nr 6.2. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (w wojewódzkiej ewidencji zabytków).

| L.p. | Miejscowość | Numer stanowiska na obszarze.<br>Numer obszaru AZP | Rodzaj stanowiska (funkcja). | Chronologia (kultura)                                                    | Numer rejestru                             |
|------|-------------|----------------------------------------------------|------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| 1.   | Bystrzyca   | 6/7/83-32                                          | nieokreślona                 | mezolit                                                                  | Nr 241/Arch/1966 z dnia 15.08.1966 r.      |
|      |             |                                                    | osada?                       | epoka brązu – halsztat                                                   |                                            |
|      |             |                                                    | osada?                       | okres wpływów rzymskich                                                  |                                            |
|      |             |                                                    | osada?                       | wczesne średniowiecze                                                    |                                            |
|      |             |                                                    | osada?                       | kultura łużycka                                                          |                                            |
| 2.   | Bystrzyca   | zespół osadniczy „Grody Ryczyńskie”<br>35/3/84-32  | osada                        | X-XII w.                                                                 | Nr 4/Arch/2000 z dnia 28.03.2000 r.        |
| 3.   | Bystrzyca   | 36/4/84-32                                         | osada                        | XIII-XIV w.                                                              |                                            |
| 4.   | Bystrzyca   | 37/5/84-32                                         | osada                        | XIII-XIV w.                                                              |                                            |
| 5.   | Bystrzyca   | 38/6/84-32                                         | cementarzysko szkieletowe    | X-XIV w.                                                                 |                                            |
| 6.   | Bystrzyca   | 33/1/84-32                                         | grodzisko „Duży Ryczyn”      | X-XIII w.                                                                | (179/Arch/1966 – grodzisko)                |
| 7.   | Bystrzyca   | 34/2/84-32                                         | grodzisko „Mały Ryczyn”      | XI-XIV w.                                                                |                                            |
| 8.   | Lizawice    | 6/11/83-30                                         | osada                        | kultura łużycka i przeworska                                             | Nr 119/Arch/1965 z dnia 20.05.1965 r.      |
| 9.   | Niemil      | 1/1/85-30                                          | grodzisko                    | IX-XI w.                                                                 | Nr 38/Arch/1964 z dnia 15.08.1964 r.       |
| 10.  | Niemil      | 10/22/85-31                                        | osada                        | neolit – kultura pucharów lejowatych, kultura przeworska i średniowiecze | Nr Arch/1170/605/1986 z dnia 29.12.1986 r. |
| 11.  | Niemil      | 11/23/85-31                                        | osada                        | kultura przeworska i średniowiecze                                       | Nr Arch/1171/606/1986 z dnia 29.12.1986 r. |

| L.p. | Miejscowość   | Numer stanowiska na obszarze.<br>Numer obszaru AZP | Rodzaj stanowiska (funkcja).                        | Chronologia (kultura)                                                                                              | Numer rejestru                             |
|------|---------------|----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|
| 12.  | Niemil        | 9/21/85-31                                         | osada                                               | neolit – kultura amfor kulistych, kultura przeworska, średniowiecze                                                | Nr Arch/1175/610/1987 z dnia 17.03.1987 r. |
| 13.  | Oleśnica Mała | 2/29/86-31                                         | ślad osadnictwa                                     | neolit                                                                                                             | Nr 1166/601/1986 z dnia 26.03.1986 r.      |
|      |               |                                                    | osada                                               | kultura przeworska                                                                                                 |                                            |
|      |               |                                                    | punkt osadniczy                                     | kultura późnośredniowieczna                                                                                        |                                            |
| 14.  | Oleśnica Mała | 3/8/85-30                                          | osada                                               | neolit                                                                                                             | Nr 449/Arch/1969 z dnia 20.08.1969 r.      |
|      |               |                                                    | osada                                               | epoka brązu                                                                                                        |                                            |
|      |               |                                                    | osada                                               | wczesne średniowiecze                                                                                              |                                            |
| 15.  | Osiek         | 9/15/85-31                                         | osada                                               | neolit, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze                                                             | Nr Arch/1168/603/1986 z dnia 29.12.1986 r. |
| 16.  | Owczary       | 1/11/86-31                                         | osada                                               | neolit – kultura pucharów lejowatych                                                                               | Nr Arch/1167/602/1986 z dnia 26.03.1986 r. |
| 17.  | Psary         | 4/18/85-31                                         | osada                                               | neolit – kultura pucharów lejowatych                                                                               | Nr Arch/1176/611/1987 z dnia 17.03.1987 r. |
| 18.  | Psary         | 6/20/85-31                                         | osada hutnicza                                      | kultura przeworska                                                                                                 | Nr Arch/1169/604/1986 z dnia 29.12.1986 r. |
| 19.  | Siedlce       | 83-31; brak AZP                                    | - osada<br>- cmentarzysko<br>- osada wielokulturowa | neolit, epoka brązu, okres wpływów rzymskich                                                                       | Nr 332/Arch/1968 z dnia 15.03.1968 r.      |
| 20.  | Siedlce       | 7/4/82-31                                          | grodzisko                                           | XII w.                                                                                                             | Nr 69/Arch/1964 z dnia 14.10.1964 r.       |
| 21.  | Sobocisko     | 4/31/83-30                                         | osada                                               | kultura łużycka, kultura przeworska (okres lateński i wczesny okres rzymski), wczesne średniowiecze, średniowiecze | Nr 266/Arch/1967 z dnia 16.02.1967 r.      |

Jako stanowiska archeologiczne – zgodnie z wnioskiem Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – uznaje się obiekty wymienione w tabeli nr 6.3. Poza istniejącą strefą ochrony zabytków archeologicznych w Stanowicach dodatkowo, na wniosek Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, wyznaczono drugą strefę dla terenu Kopalni Piasku

„Bystrzyca Oławska I” (oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.OA-OA” i „2.OA-OA”)

Tabela 6.3. Dodatkowe stanowiska archeologiczne wyznaczone w Studium (oznaczone na rysunkach Studium jako „pozostałe stanowiska”).

| L.p.<br>i nr na<br>mapie | Miejscowość   | Rodzaj stanowiska<br>(funkcja).                                   | Chronologia     |
|--------------------------|---------------|-------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1.                       | Bolechów      | cmentarz                                                          | 2 poł. XIX w.   |
| 2.                       | Drzemlikowice | cmentarz choleryczny                                              | 2 poł. XVIII w. |
| 3.                       | Godzinowice   | cmentarz ewangelicki                                              | 3 ćw. XIX w.    |
| 4.                       | Jaczkowice    | cmentarz ewangelicki                                              | k. XIX w.       |
| 5.                       | Jankowice     | cmentarz ewangelicki                                              | 2 poł. XIX w.   |
| 6.                       | Lizawice      | cmentarz katolicki                                                | 3 ćw. XIX w.    |
| 7.                       | Marcinkowice  | cmentarz katolicki                                                | 2 poł. XIX w.   |
| 8.                       | Marszowice    | cmentarz ewangelicki<br>(położony na południowy<br>zachód od wsi) | pocz. XX w.     |
| 9.                       | Niwnik        | cmentarz katolicki<br>(położony na południe od<br>wsi)            | k. XIX w.       |
| 10.                      | Siedlce       | cmentarz poewangelicki                                            | 2 poł. XIX w.   |
| 11.                      | Sobocisko     | cmentarz katolicki<br>(położony na południe od<br>wsi)            | 1 poł. XIX w.   |
| 12.                      | Sobocisko     | cmentarz poewangelicki<br>(położony na południe od<br>wsi)        | k. XIX w.       |
| 13.                      | Stanowice     | cmentarz ewangelicki                                              | XIX/XX w.       |
| 14.                      | Stary Otok    | cmentarz wiejski                                                  | 2 poł. XIX w.   |
| 15.                      | Zabardowice   | cmentarz katolicki<br>(położony na wschód od<br>wsi)              | k. XIX w.       |
| 16.                      | Zabardowice   | cmentarz (położony na<br>północny zachód od wsi)                  |                 |

## 6.2. Obiekty zabytkowe i o wartości kulturowej z wyłączeniem stanowisk archeologicznych.

Rejestr zabytków (innych niż archeologiczne) dla gminy wiejskiej Oława obejmuje łącznie 25 pozycji. Są to kościoły – 12 obiektów w różnym stylu (m.in. gotyckim, renesansowym, barokowym), jedna kaplica w Psarach, zespół pałacowy (Drzemlikowice), zespół dworsko-folwarczny w Gaci, pałace i parki pałacowe w Oleśnicy Małej (z mauzoleum) i Zabardowicach oraz parki pałacowe w Marszowicach, Siecieborowicach i Ścinawie. Do rejestru zabytków wpisano też

niektóre obiekty gospodarcze: wiatrak-holender w Owczarach i stajnię-spiczlerz w zespole dworskim w Psarach. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków ujęto w tabeli nr 6.4.

Tabela 6.4. Obiekty wpisane do rejestru zabytków.

| L.p. | Miejscowość   | Obiekt                                                                                                 | Adres           | Wiek                                                    | Rejestr Zabytków                  |
|------|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|---------------------------------------------------------|-----------------------------------|
| 1.   | Bystrzyca     | Kościół parafialny NMP Anielskiej                                                                      | ul. Brzegowa 17 | 1772 r.                                                 | Nr 1586 z dnia 22.03.1966 r.      |
| 2.   | Chwalibóżyce  | Kościół filialny św. Antoniego                                                                         |                 | k. XIII w., XV w., XIX w., 1926 r.                      | Nr 1587 z dn. 22.03.1966 r.       |
| 3.   | Drzemlikowice | Zespół pałacowo-parkowy:<br>- pałac, obecnie Zespół Szkół Rolniczych<br>- park z grobowcem i pomnikiem | Nr 17           | - XVIII w, ok. 1910 r.<br>- pocz. XIX w., około 1840 r. | Nr 696/W/1-2 z dnia 23.08.1994 r. |
| 4.   | Gać           | Kościół filialny Podwyższenia Krzyża Świętego                                                          |                 | ok. 1335 r., 2 poł. XVII w., 1864 r.                    | Nr 411 z dnia 26.01.1957 r.       |
| 5.   | Gać           | Zespół dworsko-folwarczny, w tym m.in.: ogrody i sad z reliktem fosy                                   |                 | 2 poł. XIX w., pocz. XX w.                              | Nr 728/W z dnia 27.01.1997 r.     |
| 6.   | Gać           | Dwór, obecnie Stacja Hodowli Roślin                                                                    | Nr 84           | XVII w., k. XVIII w., p. XX w.                          | Nr 1590 z dnia 22.03.1966 r.      |
| 7.   | Gaj Oławski   | Kościół filialny św. Trójcy                                                                            |                 | 1827 r.                                                 | Nr 1155 z dnia 20.11.1964 r.      |
| 8.   | Godzikowice   | Kościół parafialny Znalezienia Krzyża Świętego                                                         |                 | 2 poł. XVI w., XVIII w.                                 | Nr 1591 z dnia 22.03.1966 r.      |
| 9.   | Marszowice    | Kościół Narodzenia NMP                                                                                 |                 | XV w.                                                   | Nr 1595 z dnia 22.03.1966 r.      |
| 10.  | Marszowice    | Park pałacowy                                                                                          |                 | k. XVII w., ok. 1850 r., pocz. XX w.                    | Nr 564/W z dnia 27.12.1984 r.     |
| 11.  | Niemil        | Kościół filialny św. Katarzyny                                                                         |                 | 1557 r., 1607 r., 2 poł. XIX w.                         | Nr 1035 z dnia 21.01.1964 r.      |
| 12.  | Oleśnica Mała | Kościół filialny św. Wawrzyńca                                                                         |                 | XVIII w., XX w.                                         | Nr 460/W z dnia 29.10.1980 r.     |
| 13.  | Oleśnica Mała | Pałac, obecnie Instytut Hodowli Roślin                                                                 |                 | k. XVIII w., pocz. XX w.                                | Nr 1034 z dnia 21.01.1964 r.      |
| 14.  | Oleśnica Mała | Park pałacowy z mauzoleum rodu York von Wartenburg                                                     |                 | XVIII-XIX w. (mauzoleum - 1829 r.)                      | Nr 566/W z dnia 27.12.1984 r.     |
| 15.  | Osiek         | Kościół św. Marii Magdaleny                                                                            |                 | ok. 1540 r., 1685 r., 1755 r.                           | Nr 1159 z dnia 20.11.1964 r.      |
| 16.  | Owczary       | Kościół św. Marcina                                                                                    |                 | 2 poł. XV w., XVI w., 1693 r., 1895 r.                  | Nr 1596 z dnia 22.03.1966 r.      |
| 17.  | Owczary       | Wiatrak - holender                                                                                     | Nr 98           | ok. 1870 r.                                             | Nr 492/W z dnia 19.06.1981 r.     |



| L.p. | Miejscowość    | Obiekt                               | Adres | Wiek                               | Rejestr Zabytków                 |
|------|----------------|--------------------------------------|-------|------------------------------------|----------------------------------|
| 18.  | Psary          | Kościół parafialny Narodzenia NMP    |       | 1713 r., p. XX w.                  | Nr 1160 z dnia 20.11.1964 r.     |
| 19.  | Psary          | Kaplica                              |       | ok. 1800 r.                        | Nr 1598 z dnia 22.03.1964 r.     |
| 20.  | Psary          | Stajnia-spichlerz                    |       | ok. 1800 r.                        | Nr 1599 z dnia 22.03.1964 r.     |
| 21.  | Siecieborowice | Park pałacowy                        |       | ok. 1850 r.                        | Nr 565/W z dnia 27.12.1984 r.    |
| 22.  | Sobocisko      | Kościół parafialny Wniebowzięcia NMP |       | 1303 r., 1678 r., 1708 r., 1921 r. | Nr 500 z dnia 24.08.1959 r.      |
| 23.  | Ścinawa        | Park pałacowy                        |       | k. XIX w.                          | Nr 562/W z dnia 27.12.1984 r.    |
| 24.  | Zabardowice    | Park pałacowy                        |       | 2 poł. XIX w.                      | Nr 561/W z dnia 27.12.1984 r.    |
| 25.  | Zabardowice    | Pałac                                | Nr 32 | XVI/XIX w.                         | Nr 583/A/05 z dnia 27.08.2005 r. |

Znacznie więcej obiektów ujęto w ewidencji zabytków, jako obiekty o walorach kulturowych – łącznie 303 obiekty, z których część to zespoły. Ewidencja zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 r., w których późniejsza działalność nie zatarała cech świadczących o ich historycznym rodowodzie, stanowiące charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadające znaczące w skali lokalnej walory artystyczno-architektoniczne.

Do ewidencji zabytków włączane są:

- pojedyncze budynki lub ich zespoły,
- urządzenia techniki, trwale posadowione w danym miejscu.

Obiekty włączone do ewidencji zabytków odznaczają się przynajmniej jedną z poniższych cech:

- posiadają bryłę oraz detal architektoniczny, charakterystyczne dla pewnego stylu lub regionu,
- pełnią istotną rolę w historycznym układzie przestrzennym miejscowości (wyznaczają linię zabudowy, stanowią zamknięcie wnętrza urbanistycznego lub znaczący akcent architektoniczny, organizują przestrzennie narożnik itp.),
- należą do najstarszych obiektów na danym terenie.

Najwięcej obiektów o walorach kulturowych znajduje się w Bystrzycy 50), Osieku (38) i Siedlcach (20). Zdecydowanie przeważają domy mieszkalne lub mieszkalno-gospodarcze z XIX i początku XX w. Z innych rodzajów obiektów kulturowych omawianego typu wymienić można:

- kaplice w Bolechowie i Bystrzycy,

- pałace i zespoły pałacowe (Marszowice, Oleśnica Mała, Psary, Siecieborowice, Ścinawa, Zabardowice, Zakrzów),
- cmentarze (Bolechów, Bystrzyca – 2 obiekty, Chwaliborzyce, Drzemlikowice, Gać, Gaj Oławski, Godzikowice – 2 obiekty, Godzinowice, Jaczkowice, Jankowice, Lizawice, Marcinkowice, Marszowice – 2 obiekty, Niemil, Niwnik, Oleśnica Mała, Osiek – 2 obiekty, Owczary – 2 obiekty, Siedlce, Sobocisko – 3 obiekty, Stanowice, Stary Górnik, Stary Otok, Zabardowice),
- budynki stacji transformatorowych (Chwaliborzyce, Drzemlikowice, Gać, Godzikowice, Marszowice, Osiek),
- spichlerze (Gać, Jaczkowice, Marszowice, Siecieborowice),
- zespół budynków i urządzeń służy Lipki - na południe od wsi Bystrzyca.

Szczegółowy wykaz wyżej wymienionych chronionych obiektów kulturowych zestawiono w tabeli nr 6.5.

Tabela 6.5. Obiekty o walorach kulturowych (znajdujące się w ewidencji zabytków).

| L.p. | Miejscowość | Obiekt                           | Adres                        | Wiek                    |
|------|-------------|----------------------------------|------------------------------|-------------------------|
| 1.   | Bolechów    | Cmentarz poewangelicki           | na północ od wsi             | 2 poł. XIX w.           |
| 2.   | Bolechów    | Kaplica MB Królowej Polski       |                              | XVIII/XIX w.            |
| 3.   | Bolechów    | Dom mieszkalny                   | Nr 8                         | pocz. XX w.             |
| 4.   | Bolechów    | Dom mieszkalno-gospodarczy       | Nr 22                        | XIX/XX w.               |
| 1.   | Bystrzyca   | Zespół kościelny (dawna kaplica) | w północny zachód części wsi | lata 20. XX w.          |
| 2.   | Bystrzyca   | Cmentarz katolicki               | na północ od wsi             | pocz. XX w.             |
| 3.   | Bystrzyca   | Cmentarz poewangelicki           | na wschód od wsi             | 2 poł. XIX, 1910        |
| 4.   | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Bolesława Chrobrego 12   | ok. 1870 r., XX w.      |
| 5.   | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Bolesława Chrobrego 29   | 2 poł. XIX w., XX w.    |
| 6.   | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Bolesława Chrobrego 43   | 1912 r.                 |
| 7.   | Bystrzyca   | Dom mieszkalno-gospodarczy       | ul. Brzegowa 6               | k. XIX w. , XX w.       |
| 8.   | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Brzegowa 12              | k. XIX w.               |
| 9.   | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Brzegowa 14              | k. XIX w.               |
| 10.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Brzegowa 16              | k. XIX w.               |
| 11.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Brzegowa 18              | k. XIX w. , pocz. XX w. |
| 12.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Brzegowa 19              | k. XIX w.               |
| 13.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Brzegowa 25              | k. XIX w., pocz. XX w.  |

| L.p. | Miejscowość | Obiekt                           | Adres                   | Wiek                       |
|------|-------------|----------------------------------|-------------------------|----------------------------|
| 14.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 1        | k. XIX w.                  |
| 15.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny, dawny zajazd (?) | ul. Kościuszki 3        | XVIII/XIX w., XX w.        |
| 16.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalno-gospodarczy       | ul. Kościuszki 12       | pocz. XX w.                |
| 17.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 14       | pocz. XX w.                |
| 18.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalno-gospodarczy       | ul. Kościuszki 16       | pocz. XX w.                |
| 19.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 32       | k. XIX w., XX w.           |
| 20.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 42       | pocz. XX w.                |
| 21.  | Bystrzyca   | Szkoła                           | ul. Kościuszki 45       | pocz. XX w.                |
| 22.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 51       | pocz. XX w.                |
| 23.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 53       | pocz. XX w.                |
| 24.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 57       | pocz. XX w.                |
| 25.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 60       | pocz. XX w.                |
| 26.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 64       | pocz. XX w.                |
| 27.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 67       | pocz. XX w.                |
| 28.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 68       | pocz. XX w.                |
| 29.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 69       | pocz. XX w.                |
| 30.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 74       | pocz. XX w.                |
| 31.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 81       | pocz. XX w.                |
| 32.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 82       | k. XIX w.                  |
| 33.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 89       | pocz. XX w.                |
| 34.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 91       | pocz. XX w.                |
| 35.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Kościuszki 93       | pocz. XX w.                |
| 36.  | Bystrzyca   | Przedszkole                      | ul. Kościuszki 99       | pocz. XX w.                |
| 37.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Leśna 5             | pocz. XX w.                |
| 38.  | Bystrzyca   | Budynek Nadleśnictwa             | ul. Lipowa 8            | pocz. XX w.                |
| 39.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Niecała 2           | pocz. XX w.                |
| 40.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Polna 3             | 2 poł. XIX w., pocz. XX w. |
| 41.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Polna 11            | pocz. XX w.                |
| 42.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Rzeczna 5           | pocz. XX w.                |
| 43.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Sienkiewicza 2      | pocz. XX w.                |
| 44.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Sienkiewicza 5      | pocz. XX w.                |
| 45.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Sienkiewicza 11     | pocz. XX w.                |
| 46.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Sienkiewicza 13     | pocz. XX w.                |
| 47.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | ul. Sienkiewicza 17     | XIX/XX w.                  |
| 48.  | Bystrzyca   | Pocztą                           | Pl. Wolności 3          | pocz. XX w.                |
| 49.  | Bystrzyca   | Dom mieszkalny                   | Pl. Wolności 12         | pocz. XX w.                |
| 50.  | Bystrzyca   | Wodny stopień piętrzący „Lipki”: | 4 km na południe od wsi | 1916 r.                    |
| a.   |             | Wodomistrzówka                   |                         | ok. 1930 r.                |
| b.   |             | Dyżurka służby                   |                         | ok. 1917 r.                |
| c.   |             | Szopa jazowa                     |                         | ok. 1912 r.                |
| d.   |             | Most drogowy nad służą           |                         | 1916 r.                    |

| L.p. | Miejscowość   | Obiekt                                                                                    | Adres                  | Wiek                        |
|------|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|-----------------------------|
| e.   |               | Śluza „Lipki”                                                                             |                        | 1916 r.                     |
| f.   |               | Jaz „Lipki”                                                                               |                        | 1915 r.                     |
| 1.   | Chwalibożyce  | Cmentarz po ewangelicki obok kościoła św. Antoniego.                                      |                        | k. XIII w., XVIII w.        |
| 2.   | Chwalibożyce  | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 10                  | pocz. XX w.                 |
| 3.   | Chwalibożyce  | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 11                  | 1883 r.                     |
| 4.   | Chwalibożyce  | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 20                  | pocz. XX w.                 |
| 5.   | Chwalibożyce  | Dom mieszkalno-gospodarczy                                                                | Nr 43                  | pocz. XIX w.                |
| 6.   | Chwalibożyce  | Budynek stacji transformatorowej                                                          |                        | około 1912 r.               |
| 1.   | Drzemlikowice | Dawny cmentarz katolicki (choleryczny)                                                    | na zach. od wsi        | 2 poł. XVIII w.             |
| 2.   | Drzemlikowice | Zespół pałacowo-folwarczny:                                                               |                        | 2 poł. XIX w.               |
|      |               | Pałac, obecnie Zespół Szkół Rolniczych – wpisany do rejestru zabytków; <i>tabela 6.4.</i> | Nr 17                  | XVIII w., około 1910 r.     |
| a.   |               | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 21                  | XIX/XX w.                   |
| b.   |               | Magazyn zbożowy                                                                           |                        | 2 poł. XIX w.               |
| c.   |               | Owczarnia ze stodołą                                                                      |                        | XIX/XX w.                   |
| d.   |               | Stodoła                                                                                   |                        | XIX/XX w.                   |
| e.   |               | Stelmacharnia, obecnie magazyn                                                            |                        | XIX/XX w.                   |
|      |               | Park z grobowcem i pomnikiem - wpisany do rejestru zabytków; <i>tabela Nr 6.4.</i>        |                        | pocz. XIX w., około 1840 r. |
| 3.   | Drzemlikowice | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 1                   | poł. XIX w., XX w.          |
| 4.   | Drzemlikowice | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 2                   | k. XIX w., pocz. XX w.      |
| 5.   | Drzemlikowice | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 3                   | pocz. XX w.                 |
| 6.   | Drzemlikowice | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 13                  | poł. XIX w., pocz. XX w.    |
| a.   | Drzemlikowice | Stodółka                                                                                  | Nr 13                  | pocz. XX w.                 |
| b.   | Drzemlikowice | Wozownia                                                                                  | Nr 13                  | pocz. XX w.                 |
| 7.   | Drzemlikowice | Dom mieszkalny                                                                            | Nr 37 (?), obok pałacu | pocz. XX w.                 |
| 8.   | Drzemlikowice | Budynek stacji transformatorowej                                                          |                        | około 1920 r.               |
| 1.   | Gać           | Cmentarz poewangelicki przy kościele filialnym Podwyższenia Krzyża św.                    |                        | pocz. XIV w.                |

| L.p. | Miejscowość | Obiekt                                                                                  | Adres                         | Wiek                              |
|------|-------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|-----------------------------------|
| 2.   | Gać         | Zespół dworsko-folwarczny: – wpisany do rejestru zabytków, tabela Nr 6.4.               |                               | 2 poł. XIX w., pocz. XX w.        |
|      |             | Dwór, obecnie Stacja Hodowli Roślin – wpisany do rejestru zabytków, tabela Nr 6.4.      | Nr 84                         | XVII w., k. XVIII w., pocz. XX w. |
| a.   |             | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 81                         | XIX/XX w.                         |
| b.   |             | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 80                         | pocz. XX w.                       |
| c.   |             | Dom mieszkalny, dawna gorzelnia (?)                                                     |                               | k. XVIII w., 2 poł. XIX w.        |
| d.   |             | Obora wraz z przejazdem                                                                 |                               | XIX/XX w.                         |
| e.   |             | Stodoła I                                                                               |                               | XIX/XX w.                         |
| f.   |             | Stodoła II                                                                              |                               | XIX/XX w.                         |
| g.   |             | Spichlerz                                                                               |                               | pocz. XX w.                       |
| h.   |             | Chlewiki                                                                                |                               | XIX/XX w.                         |
| i.   |             | Lodownia                                                                                |                               |                                   |
| j.   |             | Mur (fragment rozebranej stodoły)                                                       | południowo-zachodnie skrzydło |                                   |
| k.   |             | Mur (fragment rozebranej stodoły)                                                       | wschodnie skrzydło            |                                   |
| l.   |             | Mur ceglany                                                                             |                               |                                   |
| 3.   | Gać         | Szkoła                                                                                  |                               | pocz. XIX w., XX w.               |
| 4.   | Gać         | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 21                         | 1867 r.                           |
| 5.   | Gać         | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 65                         | 1825 r.(?)                        |
| 6.   | Gać         | Budynek stacji transformatorowej                                                        |                               | 1912 r.                           |
| 1.   | Gaj Oławski | Dawny cmentarz ewangelicki, obecnie ogród warzywny – przy kościele filialnym św. Trójcy |                               | pocz. XVIII w.                    |
| 2.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 22                         | k. XIX w., pocz. XX w.            |
| 3.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 24                         | pocz. XX w.                       |
| 4.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalno-gospodarczy                                                              | Nr 28                         | XIX/XX w.                         |
| 5.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 31                         | k. XIX w.                         |
| 6.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalno-gospodarczy.                                                             | Nr 36                         | pocz. XIX w., XX w.               |
| 7.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 41                         | 1 poł. XIX w., pocz. XX w.        |
| 8.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalny                                                                          | Nr 44                         | pocz. XX w.                       |
| 9.   | Gaj Oławski | Dom mieszkalny, d. dom dróżnika                                                         | Nr 53                         | k. XIX w., XX w.                  |
| 1.   | Godzikowice | Cmentarz poewangelicki                                                                  |                               | poł. XVI w.                       |

| L.p. | Miejscowość | Obiekt                                           | Adres                         | Wiek                          |
|------|-------------|--------------------------------------------------|-------------------------------|-------------------------------|
|      |             | przy Kościele parafialnym Znalezienia Krzyża św. |                               |                               |
| 2.   | Godzikowice | Cmentarz poewangelicki                           | na zach. od wsi.              | k. XIX w.                     |
| 3.   | Godzikowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 25                         | pocz. XX w.                   |
| 4.   | Godzikowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 32                         | pocz. XX w.                   |
| 5.   | Godzikowice | Budynek stacji transformatorowej                 |                               | 1912 r.                       |
| 1.   | Godzinowice | Cmentarz poewangelicki                           | na północny wschód od wsi     | 2 poł. XIX w.                 |
| 2.   | Godzinowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 2                          | pocz. XX w.                   |
| 3.   | Godzinowice | Dom mieszkalno-gospodarczy                       | Nr 3                          | pocz. XIX w.,<br>pocz. XX w.  |
| 4.   | Godzinowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 7                          | pocz. XX w.                   |
| 5.   | Godzinowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 10                         | pocz. XIX w.,<br>XX w.        |
| a.   |             | Obora                                            | Nr 10                         | k. XIX w.                     |
| b.   |             | Stodoła                                          | Nr 10                         | k. XIX w.                     |
| 6.   | Godzinowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 16                         | pocz. XIX w.,<br>pocz. XX w.  |
| a.   |             | Obora                                            | Nr 16                         | pocz. XX w.                   |
| 7.   | Godzinowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 19                         | XIX w., XX w.                 |
| 8.   | Godzinowice | Dom mieszkalny                                   | Nr 21                         | poł. XIX w.,<br>XX w.         |
| 1.   | Jaczkowice  | Cmentarz katolicki                               | na północno-zachodniej od wsi | k. XIX w.                     |
| 2.   | Jaczkowice  | Spichlerz, obecnie Zakład Zbożowy - Młyn.        |                               | ok. 1920 r.                   |
| a.   |             | Stróżówka                                        |                               | pocz. XX w.                   |
| 3.   | Jaczkowice  | Dom mieszkalny                                   | Nr 14                         | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| a.   |             | Stajnia                                          | Nr 14                         | pocz. XX w.                   |
| 4.   | Jaczkowice  | Dom mieszkalno-gospodarczy                       | Nr 19                         | XIX/XX w.                     |
| 5.   | Jaczkowice  | Zbiorcza Szkoła Gminna                           | Nr 34                         | pocz. XX w.                   |
| 6.   | Jaczkowice  | Dom mieszkalny                                   | Nr 38                         | pocz. XX w.                   |
| 7.   | Jaczkowice  | Dom mieszkalny                                   | Nr 39                         | pocz. XX w.                   |
| 8.   | Jaczkowice  | Dom mieszkalny                                   | Nr 48                         | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.     |
| 9.   | Jaczkowice  | Dom mieszkalny                                   | Nr 51                         | pocz. XX w.                   |
| a.   |             | Stodoła z oborą                                  | Nr 51                         | pocz. XX w.                   |
| 10.  | Jaczkowice  | Dom mieszkalny                                   | Nr 62                         | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 1.   | Janików     | Dom mieszkalny                                   | ul. Zielona 9                 | XIX w., XX w.                 |
| 1.   | Jankowice   | Cmentarz katolicki                               | na pn.-wsch. od wsi           | około 1850 r.                 |
| 2.   | Jankowice   | Dom mieszkalny                                   | Nr 7                          | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 3.   | Jankowice   | Dom mieszkalny                                   | Nr 23                         | 2 poł. XIX w.,                |

| L.p. | Miejscowość    | Obiekt                                                      | Adres                    | Wiek                                                    |
|------|----------------|-------------------------------------------------------------|--------------------------|---------------------------------------------------------|
|      |                |                                                             |                          | XX w.                                                   |
| 4.   | Jankowice      | Dom mieszkalny                                              | Nr 56                    | pocz. XX w.                                             |
| 1.   | Jankowice Małe | Dom mieszkalny                                              | Nr 1                     | poł. XIX w.,<br>XX w.                                   |
| 2.   | Jankowice Małe | Dom mieszkalny                                              | Nr 21                    | pocz. XX w.                                             |
| 3.   | Jankowice Małe | Dom mieszkalny                                              | Nr 22                    | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.                                 |
| 4.   | Jankowice Małe | Dom mieszkalny                                              | Nr 23                    | pocz. XX w.                                             |
| 5.   | Jankowice Małe | Dom mieszkalny                                              | Nr 24                    | poł. XIX w.,<br>XX w.                                   |
| 1.   | Lizawice       | Cmentarz katolicki                                          | 1 km od wsi              | 2 poł. XIX w.                                           |
| 2.   | Lizawice       | Budynek dworca PKP                                          |                          | pocz. XX w.                                             |
| 3.   | Lizawice       | Dom mieszkalny                                              | Nr 12                    | około poł. XIX<br>w.                                    |
| 4.   | Lizawice       | Obiekty przemysłowo-<br>gospodarcze                         |                          | XIX/XX w.                                               |
| 1.   | Marcinkowice   | Kościół par. św.<br>Marcina                                 |                          | lata 1931-32                                            |
| 2.   | Marcinkowice   | Cmentarz katolicki                                          | przy granicy<br>folwarku | poł. XIX w.                                             |
| 3.   | Marcinkowice   | Zbiorcza Szkoła Gminna                                      |                          | pocz. XX w.                                             |
| 4.   | Marcinkowice   | Świetlica wiejska                                           |                          | pocz. XX w.                                             |
| 5.   | Marcinkowice   | Dom mieszkalny                                              | Nr 33                    | pocz. XX w.                                             |
| 6.   | Marcinkowice   | Dom mieszkalny,<br>obecnie duszpasterstwo                   | Nr 41                    | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.                               |
| 7.   | Marcinkowice   | Dom mieszkalny                                              | Nr 74                    | XIX/XX w.                                               |
| 8.   | Marcinkowice   | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                              | Nr 99                    | pocz. XX w.                                             |
| 1.   | Marszowice     | Cmentarz poewangelicki<br>– przy kościele<br>Narodzenia NMP |                          | poł. XV w.,<br>pocz. XVIII w.                           |
| 2.   | Marszowice     | Cmentarz poewangelicki                                      | na pd.-zach. od wsi      | pocz. XX w.                                             |
| 3.   | Marszowice     | Zespół pałacowo-<br>folwarczny:                             |                          | XIX/XX w.                                               |
| a.   | Marszowice     | Pałac                                                       |                          | XIII/XIV w.,<br>XVI/XVII w.,<br>XVIII w., po<br>1833 r. |
| b.   |                | Oficyna                                                     | Nr 9                     | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.                                 |
| c.   |                | Obora I                                                     |                          | poł. XIX w.,<br>XX w.                                   |
| d.   |                | Obora II                                                    |                          | około 1920 r.                                           |
| e.   |                | Spichlerz                                                   |                          | 2 poł. XIX w.                                           |
| f.   | Marszowice     | Stodoła I                                                   |                          | około 1900 r.                                           |
| g.   |                | Stodoła II                                                  |                          | około 1900 r.                                           |
| 4.   | Marszowice     | Dom mieszkalny                                              | Nr 2                     | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.                                 |

| L.p. | Miejscowość | Obiekt                                                   | Adres         | Wiek                          |
|------|-------------|----------------------------------------------------------|---------------|-------------------------------|
| 5.   | Marszowice  | Dom mieszkalny                                           | Nr 19         | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 6.   | Marszowice  | Dom mieszkalny                                           | Nr 21         | XIX/XX w.                     |
| a.   | Marszowice  | Stajnia                                                  | Nr 21         | 1910 r.                       |
| 7.   | Marszowice  | Dom mieszkalny                                           | Nr 22         | pocz. XX w.                   |
| 8.   | Marszowice  | Dom mieszkalny                                           | Nr 28         | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| a.   |             | Stodoła - obora                                          | Nr 28         | XIX/XX w.                     |
| 9.   | Marszowice  | Budynek stacji transformatorowej                         |               | około 1912 r.                 |
| 1.   | Miłonów     | Dom mieszkalny                                           | Nr 4          | k. XIX w.                     |
| 2.   | Miłonów     | Dom mieszkalno-gospodarczy                               | Nr 10         | XIX/XX w.                     |
| a.   |             | Stodoła                                                  | Nr 10         | XIX w.                        |
| 1.   | Niemil      | Cmentarz katolicki przy kościele filialnym św. Katarzyny |               | poł. XVI w.                   |
| 2.   | Niemil      | Dom mieszkalny                                           | Nr 18         | pocz. XX w.                   |
| 3.   | Niemil      | Dom mieszkalny                                           | Nr 19         | pocz. XX w.                   |
| 4.   | Niemil      | Dom mieszkalny                                           | Nr 20         | pocz. XX w.                   |
| 5.   | Niemil      | Dom mieszkalny                                           | Nr 23         | pocz. XX w.                   |
| 6.   | Niemil      | Dom mieszkalny                                           | Nr 59         | pocz. XX w.                   |
| 7.   | Niemil      | Dom mieszkalny                                           | Nr 64         | poł. XIX w.,<br>pocz. XX w.   |
| 8.   | Niemil      | Dom mieszkalno-gospodarczy                               | Nr 70         | XIX/XX w.                     |
| 1.   | Niwnik      | Kościół parafialny Najświętszego Serca Pana Jezusa       |               | 1893 r.                       |
| 2.   | Niwnik      | Cmentarz katolicki                                       | na pd. od wsi | k. XIX w.                     |
| 3.   | Niwnik      | Dom mieszkalny                                           | Nr 6          | pocz. XX w.                   |
| 4.   | Niwnik      | Zespół mieszkalno-gospodarczy;                           |               | pocz. XX w.                   |
| a.   |             | Dom mieszkalno-gospodarczy                               | Nr 8          | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.     |
| b.   |             | Stodoła – obora                                          | Nr 8          | pocz. XX w.                   |
| c.   |             | Stodoła                                                  | Nr 8 i 9      | pocz. XX w.                   |
| 5.   | Niwnik      | Zespół mieszkalno-gospodarczy;                           |               | pocz. XX w.                   |
| a.   |             | Dom mieszkalno-gospodarczy                               | Nr 9          | pocz. XX w.                   |
| b.   |             | Obora                                                    | Nr 9          | pocz. XX w.                   |
| c.   |             | Stodoła                                                  | Nr 8 i 9      | pocz. XX w.                   |
| 6.   | Niwnik      | Dom mieszkalny                                           | Nr 17         | k. XIX w., XX w.              |
| 7.   | Niwnik      | Dom mieszkalny                                           | Nr 27         | 1 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 8.   | Niwnik      | Dom mieszkalny                                           | Nr 30         | poł. XIX, p. XX               |



| L.p. | Miejscowość   | Obiekt                                                       | Adres              | Wiek                          |
|------|---------------|--------------------------------------------------------------|--------------------|-------------------------------|
| 9.   | Niwnik        | Dom mieszkalny                                               | Nr 34              | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 1.   | Oleśnica Mała | Cmentarz katolicki                                           | na południe od wsi | pocz. XIX w.,<br>pocz. XX w.  |
| 2.   | Oleśnica Mała | Zespół pałacowo-<br>folwarczny:                              |                    |                               |
| a.   |               | Oranżeria                                                    |                    | lata 1904-05                  |
| b.   |               | Rządcówka, obecnie<br>szkoła                                 |                    | XIX/XX w.                     |
| c.   |               | Dom mieszkalny i<br>magazyn                                  | Nr 48              | pocz. XX w.                   |
| 3.   | Oleśnica Mała | Dom mieszkalny                                               | Nr 31              | XVIII/XIX w.,<br>pocz. XX w.  |
| 4.   | Oleśnica Mała | Dom mieszkalny                                               | Nr 37              | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 5.   | Oleśnica Mała | Dom mieszkalny                                               | Nr 39              | pocz. XX w.                   |
| 6.   | Oleśnica Mała | Dom mieszkalny                                               | Nr 45              | k. XVIII w.,<br>pocz. XX w.   |
| 1.   | Osiek         | Cmentarz katolicki –<br>przy kościele św. Marii<br>Magdaleny |                    | pocz. XVI w.                  |
| 2.   | Osiek         | Cmentarz katolicki                                           | na wschód od wsi   | poł. XIX w.                   |
| 3.   | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 8               | k. XIX w., XX<br>w.           |
| 4.   | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 17              | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 5.   | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 24              | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 6.   | Osiek         | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                               | Nr 25              | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 7.   | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 26              | pocz. XX w.                   |
| 8.   | Osiek         | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                               | Nr 30              | poł. XIX w.,<br>XX w.         |
| 9.   | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 40              | pocz. XX w.                   |
| 10.  | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 41              | k. XIX w.                     |
| 11.  | Osiek         | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                               | Nr 44              | poł. XIX w.                   |
| 12.  | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 46              | k. XIX w., XX<br>w.           |
| 13.  | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 47              | k. XIX w., XX<br>w.           |
| 14.  | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 50              | pocz. XX w.                   |
| 15.  | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 52              | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 16.  | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 54              | XIX w., XX w.                 |
| 17.  | Osiek         | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                               | Nr 60              | 1876 r.                       |
| 18.  | Osiek         | Dom mieszkalny                                               | Nr 61              | k. XIX w., XX<br>w.           |

| L.p. | Miejscowość | Obiekt                                         | Adres            | Wiek                          |
|------|-------------|------------------------------------------------|------------------|-------------------------------|
| 19.  | Osiek       | Dom mieszkalno-gospodarczy                     | Nr 67            | 1 poł. XIX w., XX w.          |
| 20.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 71            | k. XIX w.                     |
| 21.  | Osiek       | Dom mieszkalno-gospodarczy                     | Nr 76            | pocz. XX w.                   |
| 22.  | Osiek       | Dom mieszkalno-gospodarczy                     | Nr 78            | poł. XIX w.,<br>pocz. XX w.   |
| 23.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 80            | poł. XIX w.,<br>XX w.         |
| a.   |             | Obora                                          | Nr 80            | poł. XIX w.                   |
| b.   |             | Stodoła - obora                                | Nr 80            | poł. XIX w.                   |
| 24.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 85            | XIX w., pocz.<br>XX w.        |
| 25.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 87            | k. XIX w., XX<br>w.           |
| 26.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 88            | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 27.  | Osiek       | Dom mieszkalno-gospodarczy                     | Nr 90            | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 28.  | Osiek       | Dom mieszkalno-gospodarczy                     | Nr 92            | k. XIX w.                     |
| 29.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 97            | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 30.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 102           | XIX/XX w.                     |
| 31.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 103           | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 32.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 109           | XIX/XX w.                     |
| 33.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 110           | k. XIX w., XX<br>w.           |
| 34.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 126           | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.     |
| 35.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 128           | 1898 r., pocz.<br>XX w.       |
| 36.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 132           | pocz. XX w.                   |
| 37.  | Osiek       | Punkt Skupu Mleka                              | Nr 135           | XIX/XX w.                     |
| 38.  | Osiek       | Dom mieszkalny                                 | Nr 136           | pocz. XX w.                   |
| a.   |             | Budynek stacji transformatorowej               | przy Nr 136      | około 1912 r.                 |
| 1.   | Owczary     | Cmentarz katolicki – przy kościele św. Marcina |                  | XV, 1895                      |
| 2.   | Owczary     | Cmentarz katolicki                             | na północ od wsi | k. XIX w.                     |
| 3.   | Owczary     | Dom mieszkalny                                 | Nr 8             | pocz. XX w.                   |
| 4.   | Owczary     | Dom mieszkalny                                 | Nr 10            | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 5.   | Owczary     | Dom mieszkalny                                 | Nr 21            | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 6.   | Owczary     | Dom mieszkalny                                 | Nr 22            | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |

| L.p. | Miejscowość    | Obiekt                                           | Adres | Wiek                          |
|------|----------------|--------------------------------------------------|-------|-------------------------------|
| 7.   | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 23 | 1 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 8.   | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 24 | pocz. XX w.                   |
| 9.   | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 25 | pocz. XX w.                   |
| 10.  | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 28 | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 11.  | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 29 | pocz. XX w.                   |
| 12.  | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 31 | 1 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 13.  | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 43 | 1842 r.                       |
| 14.  | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 47 | 1832 r., XX w.                |
| 15.  | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 50 | pocz. XX w.                   |
| a.   | Owczary        | Stodoła                                          | Nr 50 | pocz. XX w.                   |
| b.   | Owczary        | Obora                                            | Nr 50 | pocz. XX w.                   |
| 16.  | Owczary        | Dom mieszkalny,<br>obecnie duszpasterstwo        | Nr 53 | pocz. XX w.                   |
| 17.  | Owczary        | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                   | Nr 60 | pocz. XX w.                   |
| 18.  | Owczary        | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                   | Nr 63 | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 19.  | Owczary        | Dom mieszkalny                                   | Nr 84 | XIX/XX                        |
| 20.  | Owczary        | Kuźnia, obecnie dom<br>mieszkalny                | Nr 88 | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 1.   | Psary          | Zespół kościelny                                 |       | XVIII-XIX w.                  |
| 2.   | Psary          | Zespół pałacowo-<br>folwarczny:                  |       | XVIII-XX w.                   |
| a.   |                | Rządcówka, obecnie<br>budynek<br>administracyjny |       | pocz. XIX w.,<br>pocz. XX w.  |
| b.   |                | Dom mieszkalny                                   | Nr 6  | 1 poł. XIX w.                 |
| c.   |                | Dom mieszkalny                                   | Nr 54 | k. XIX w.                     |
| d.   |                | Obora                                            |       | 1875 r.                       |
| e.   |                | Park dworski                                     |       | XIX w.                        |
| 3.   | Psary          | Dom mieszkalny                                   | Nr 39 | k. XIX w., XX<br>w.           |
| 1.   | Siecieborowice | Zespół pałacowo-<br>folwarczny:                  |       | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| a.   |                | Pałac, obecnie Stacja<br>Hodowli Roślin          | Nr 7a | pocz. XX w.                   |
| b.   |                | Stodoła                                          |       | XIX/XX w.                     |
| c.   |                | Stodoła                                          |       | 1914 r.                       |
| d.   |                | Spichlerz                                        |       | 2 poł. XIX w.                 |
| e.   |                | Obora                                            |       | pocz. XX w.                   |
| 2.   | Siecieborowice | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                   | Nr 5  | pocz. XX w.                   |
| 3.   | Siecieborowice | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy                   | Nr 6  | k. XIX w.                     |

| L.p. | Miejscowość    | Obiekt                         | Adres            | Wiek                          |
|------|----------------|--------------------------------|------------------|-------------------------------|
| 4.   | Siecieborowice | Zespół mieszkalno-gospodarczy  | Nr 7             | k. XIX w.                     |
| a.   |                | Dom mieszkalny                 | Nr 7             | k. XIX w., XX w.              |
| b.   |                | Obora                          | Nr 7             | k. XIX w., XX w.              |
| c.   |                | Stodoła                        | Nr 7             | k. XIX w., XX w.              |
| 4.   | Siecieborowice | Dom mieszkalny                 | Nr 20            | k. XIX w., XX w.              |
| 5.   | Siecieborowice | Zespół mieszkalno-gospodarczy: | Nr 21            | pocz. XX w.                   |
| a.   |                | Dom mieszkalny                 | Nr 21            | pocz. XX w.                   |
| b.   |                | Budynek gospodarczy            | Nr 21            | pocz. XX w.                   |
| c.   |                | Stodoła                        | Nr 21            | pocz. XX w.                   |
| 1.   | Siedlce        | Cmentarz poewangelicki         | na zachód od wsi | 2 poł. XIX w.                 |
| 2.   | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 6             | XIX/XX w.                     |
| 3.   | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 16            | pocz. XX w.                   |
| 4.   | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 18            | XIX/XX w.                     |
| 5.   | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 24            | 2 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 6.   | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 27            | pocz. XX w.                   |
| 7.   | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 28            | pocz. XX w.                   |
| 8.   | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 38            | XIX/XX w.                     |
| 9.   | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 39            | k. XIX w., XX w.              |
| 10.  | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 43            | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.     |
| 11.  | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 47            | pocz. XX w.                   |
| 12.  | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 58            | pocz. XX w.                   |
| 13.  | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 76            | XIX/XX w.                     |
| 14.  | Siedlce        | Zagroda                        | Nr 80            | k. XIX w., XX w.              |
| 15.  | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 84            | pocz. XX w.                   |
| 16.  | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 87            | pocz. XX w.                   |
| a.   |                | Dom mieszkalny                 | Nr 87            | pocz. XX w.                   |
| b.   |                | Chlewnia                       | Nr 87            | około 1920 r.                 |
| c.   |                | Obora                          | Nr 87            | pocz. XX w.                   |
| 17.  | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 89            | pocz. XX w.                   |
| 18.  | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 94            | pocz. XX w.                   |
| 19.  | Siedlce        | Dom mieszkalny                 | Nr 96            | pocz. XX w.                   |
| 20.  | Siedlce        | Dom mieszkalno-gospodarczy     | Nr 100           | pocz. XX w.                   |
| 1.   | Sobocisko      | Zespół kościelny:              |                  |                               |

| L.p. | Miejscowość  | Obiekt                        | Adres                     | Wiek                   |
|------|--------------|-------------------------------|---------------------------|------------------------|
| a.   |              | Mur kościelny z bramami       |                           |                        |
| b.   |              | Cmentarz katolicki            |                           | 1 poł. XVI w.          |
| 2.   | Sobocisko    | Cmentarz katolicki            | na południe od wsi        | 1 poł. XIX w.          |
| 3.   | Sobocisko    | Cmentarz poewangelicki        | na południe od wsi        | k. XIX w.              |
| 4.   | Sobocisko    | Dom mieszkalny                | Nr 57                     | pocz. XX w.            |
| a.   |              | Stodoła                       | Nr 57                     | pocz. XX w.            |
| b.   |              | Obora                         | Nr 57                     | pocz. XX w.            |
| 5.   | Sobocisko    | Dom mieszkalny                | Nr 64                     | pocz. XX w.            |
| 6.   | Sobocisko    | Dom mieszkalny                | Nr 65                     | poł. XIX w., XX w.     |
| a.   |              | Obora                         | Nr 65                     | pocz. XX w.            |
| 7.   | Sobocisko    | Dom mieszkalny                | Nr 68                     | p. XIX w., XX w.       |
| 8.   | Sobocisko    | Dom mieszkalno-gospodarczy    | Nr 69                     | XIX/XX w.              |
| 9.   | Sobocisko    | Dom mieszkalny                | Nr 71                     | pocz. XX w.            |
| 10.  | Sobocisko    | Dom mieszkalny                | Nr 74                     | pocz. XX w.            |
| 1.   | Stanowice    | Cmentarz ewangelicki          | na północny zachód od wsi | XIX/XX w.              |
| 2.   | Stanowice    | Dom mieszkalny                | Nr 27                     | XIX w., pocz. XX w.    |
| 3.   | Stanowice    | Dom mieszkalny dzisiaj szkoła | Nr 41                     | 1906 r.                |
| 4.   | Stanowice    | Dom mieszkalny                | Nr 47                     | pocz. XX w.            |
| 5.   | Stanowice    | Dom mieszkalno-gospodarczy    | Nr 56                     | pocz. XX w.            |
| 6.   | Stanowice    | Dom mieszkalno-gospodarczy    | Nr 62                     | XIX/XX w.              |
| 7.   | Stanowice    | Dom mieszkalno-gospodarczy    | Nr 66                     | 2 poł. XIX w., XX w.   |
| 8.   | Stanowice    | Dom mieszkalno-gospodarczy    | Nr 83                     | XIX/XX w.              |
| 1.   | Stary Górnik | Cmentarz ewangelicki          | na zachodnim krańcu wsi   | poł. XIX w.            |
| 2.   | Stary Górnik | Dom mieszkalny                | ul. Nadrzeczna 1          | 1 poł. XIX w., XX w.   |
| 3.   | Stary Górnik | Dom mieszkalny                | ul. Oławska 10            | pocz. XX w.            |
| 4.   | Stary Górnik | Dom mieszkalny                | ul. Oławska 13            | k. XIX w.              |
| 5.   | Stary Górnik | Dom mieszkalny                | ul. Oławska 15            | k. XIX w., pocz. XX w. |
| 1.   | Stary Otok   | Cmentarz ewangelicki          | na południe od wsi        | poł. XIX w.            |
| 2.   | Stary Otok   | Dom mieszkalno-gospodarczy    | Nr 3                      | k. XIX w.              |
| 3.   | Stary Otok   | Dom mieszkalno-gospodarczy    | Nr 10                     | 1875 r.                |
| 4.   | Stary Otok   | Dom mieszkalny                | Nr 18                     | k. XIX w.              |
| 5.   | Stary Otok   | Dom mieszkalno-               | Nr 20                     | około 1870 r.          |

| L.p. | Miejscowość    | Obiekt                            | Adres   | Wiek                        |
|------|----------------|-----------------------------------|---------|-----------------------------|
|      |                | gospodarczy                       |         |                             |
| 1.   | Ścinawa        | Zespół pałacowo-folwarczny:       |         | 2 poł. XIX w.               |
| a.   |                | Rządcówka, obecnie dom mieszkalny | Nr 29 f | około 1890 r.               |
| b.   |                | Dom mieszkalny                    |         | 2 poł. XIX w.               |
| c.   |                | Oficyna                           | Nr 28 f | pocz. XX w.                 |
| d.   |                | Dom ogrodnika                     |         | k. XIX w.                   |
| e.   |                | Dom mieszkalny (czworak)          |         | k. XIX w.                   |
| f.   |                | Dom mieszkalny (pięciorak)        |         | k. XIX w.                   |
| g.   |                | Dom mieszkalny z chlewikiem       |         | k. XIX w.                   |
| h.   |                | Obora I                           |         | około 1890 r.               |
| i.   |                | Obora II                          |         | 2 poł. XIX w.               |
| j.   |                | Obora                             |         | k. XIX w.                   |
| k.   |                | Stajnia, obecnie magazyn I        |         | około 1890 r.               |
| l.   |                | Stajnia, obecnie magazyn II       |         | pocz. XX w.                 |
| ł.   |                | Stodoła – stajnia                 |         | k. XIX w.                   |
| m.   |                | Stodoła I                         |         | k. XIX w.                   |
| n.   |                | Stodoła II                        |         | k. XIX w.                   |
| o.   |                | Waga                              |         | pocz. XX w.                 |
| p.   |                | Brama                             |         | k. XIX w.                   |
| 2.   | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 1    | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.   |
| 3.   | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 3    | k. XIX w.                   |
| 4.   | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 13   | pocz. XX w.                 |
| 5.   | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 16   | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.   |
| 6.   | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 20   | k. XIX w.,<br>pocz. XX w.   |
| 7.   | Ścinawa        | Dom mieszkalno-gospodarczy        | Nr 25   | k. XIX w.                   |
| 8.   | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 26   | k. XIX w.                   |
| 9.   | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 27   | k. XIX w.                   |
| 10.  | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 33   | pocz. XX w.                 |
| 11.  | Ścinawa        | Dom mieszkalny                    | Nr 57   | pocz. XX w.                 |
| 1.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalno-gospodarczy        | Nr 10   | pocz. XX w.                 |
| 2.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                    | Nr 15   | poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 3.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                    | Nr 19   | pocz. XX w.                 |
| 4.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                    | Nr 27   | pocz. XX w.                 |
| 5.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                    | Nr 29   | k. XIX w.                   |
| 6.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                    | Nr 34   | pocz. XX w.                 |

| L.p. | Miejscowość    | Obiekt                          | Adres            | Wiek                          |
|------|----------------|---------------------------------|------------------|-------------------------------|
| 7.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                  | Nr 40            | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 8.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalno-<br>gospodarczy  | Nr 41            | 1 poł. XIX w.,<br>pocz. XX w. |
| 9.   | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                  | Nr 47            | 1882 r.                       |
| 10.  | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                  | Nr 49            | XIX/XX w.                     |
| 11.  | Ścinawa Polska | Dom mieszkalny                  | Nr 63            | 1 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 1.   | Zabardowice    | Cmentarz katolicki              | na zachód od wsi | k. XIX w.                     |
| 2.   | Zabardowice    | Zespół pałacowo-<br>folwarczny: |                  |                               |
| a.   |                | Dom mieszkalny                  |                  | 1914 r.                       |
| b.   |                | Obora I                         |                  | XIX/XX w.                     |
| c.   |                | Obora II                        |                  | 1 poł. XIX w.                 |
| d.   |                | Obora III                       |                  | pocz. XX w.                   |
| e.   |                | Obora IV                        |                  | XIX/XX w.                     |
| f.   |                | Magazyn zbożowy                 |                  | 1920 r.                       |
| g.   |                | Lodownia, obecnie<br>chlewik    |                  | XIX/XX w.                     |
| 3.   | Zabardowice    | Dom mieszkalny                  | Nr 1             | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |
| 1.   | Zakrzów        | Zespół pałacowy:                |                  |                               |
| a.   |                | Pałac                           | Nr 1             | pocz. XX w.                   |
| b.   |                | Park pałacowy                   |                  | pocz. XIX w.                  |
| 2.   | Zakrzów        | Dom mieszkalny                  | Nr 27            | 2 poł. XIX w.,<br>XX w.       |

### 6.3. Strefy ochrony konserwatorskiej.

Aktualnie na obszarze gminy – w oparciu o ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego - obowiązują strefy „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej, strefy „B” – ochrony konserwatorskiej, strefy „K” – ochrony krajobrazu kulturowego, strefy „E” – ochrony ekspozycji, strefy „W” – ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych oraz strefy „OW” – ochrony reliktywów archeologicznych. W części III niniejszego dokumentu w rozdziale 16.3 określono zasady zagospodarowania i postępowania w odniesieniu do zabytków i przedsięwzięć inwestycyjnych na obszarze tych stref.

W niniejszym Studium na obszarze gminy Oława zostały wyznaczone:

**1. Strefy „A”** - ścisłej ochrony konserwatorskiej wyznaczone w 20 obrębach, w następujących miejscowościach (oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” odpowiednimi numerami):

1) Bystrzyca (1.OK-A),

- 2) Chwalibożyce (2.OK-A),
- 3) Drzemlikowice (3.1.OK-A, 3.2.OK-A),
- 4) Gać (4.OK-A),
- 5) Gaj Oławski (5.OK-A),
- 6) Godzikowice (6.OK-A),
- 7) Jaczkowice (7.OK-A),
- 8) Marcinkowice (8.OK-A),
- 9) Marszowice (9.OK-A),
- 10) Niemil (10.OK-A),
- 11) Niwnik (11.OK-A),
- 12) Oleśnica Mała (12.OK-A),
- 13) Osiek (13.OK-A),
- 14) Owczary (14.01.OK-A, 14.02.OK-A),
- 15) Psary (15.OK-A),
- 16) Siecieborowice (16.OK-A),
- 17) Sobocisko (17.OK-A),
- 18) Ścinawa (18.OK-A),
- 19) Zabardowice (19.OK-A),
- 20) Zakrzów (20.OK-A).

**2. Strefy „B”** - ochrony konserwatorskiej zostały wyznaczone we wszystkich 32 obrębach, w następujących miejscowościach:

- 1) Bolechów (1.1.OK.-B, 1.2.OK-B),
- 2) Bystrzyca (2.OK.-B),
- 3) Chwalibożyce (3.OK.-B),
- 4) Drzemlikowice (4.1.OK.-B, 4.2.OK-B),
- 5) Gać (5.1.OK.-B, 5.2.OK-B),
- 6) Gaj Oławski (6.1.OK.-B, 6.2.OK-B),
- 7) Godzikowice (7.OK.-B),
- 8) Godzinowice (8.OK.-B),
- 9) Jaczkowice (9.1.OK.-B, 9.2.OK-B, 9.3.OK-B),
- 10) Janików (obręb Bystrzyca) (10.OK.-B),
- 11) Jankowice (11.OK.-B),
- 12) Jankowice Małe (12.OK.-B),



- 13) Lizawce (13.OK.-B),
- 14) Marcinkowice (14.OK.-B),
- 15) Marszowice (15.1.OK.-B, 15.2.OK-B),
- 16) Maszków (16.1.OK.-B, 16.2.K-B),
- 17) Miłonów (17.OK.-B),
- 18) Niemil (18.1.OK.-B, 18.2.OK-B),
- 19) Niwnik (19.OK.-B),
- 20) Oleśnica Mała (20.OK.-B),
- 21) Osiek (21.OK.-B),
- 22) Owczary (22.OK.-B),
- 23) Psary (23.OK.-B),
- 24) Siecieborowice (24.OK.-B),
- 25) Siedlce (25.1.OK.-B, 25.2.OK-B),
- 26) Sobocisko (26.1.OK.-B, 26.2.OK-B, 26.3.OK.-B),
- 27) Stanowice (27.1.OK.-B, 27.2.OK-B, 27.3.OK-B),
- 28) Stary Górnik (28.OK.-B),
- 29) Stary Otok (29.1.OK.-B, 29.2.OK-B),
- 30) Ścinawa (30.OK.-B),
- 31) Ścinawa Polska (31.OK.-B),
- 32) Zabardowice (32.1.OK.-B, 32.2.OK.-B),
- 33) Zakrzów (33.OK.-B).

**3. Strefy „K”** - ochrony krajobrazu kulturowego zostały wyznaczone w 26 obrębach, w następujących miejscowościach:

- 1) Bystrzyca (1.OK-K),
- 2) Drzemlikowice, Siecieborowice i Drzemlikowice (2.OK-K),
- 3) Gaj Oławski i Jaczkowice (3.OK-K),
- 4) Godzikowice (4.OK-K),
- 5) Jankowice (5.OK-K),
- 6) Jankowice Małe i Chwalibóżyce (6.OK-K),
- 7) Lizawice (7.OK-K),
- 8) Marszowice (8.OK-K),
- 9) Miłonów (9.OK-K),
- 10) Niemil i Oleśnica Mała (10.OK-K),

- 11) Niwnik (11.OK-K),
- 12) Osiek (12.OK-K),
- 13) Owczary (13.OK-K),
- 14) Psary (14.OK-K),
- 15) Siedlce i Zakrzów (15.OK-K),
- 16) Stary Górnik i Stary Otok (16.OK-K),
- 17) Ścinawa i Ścinawa Polska (17.OK-K).

**4. Strefy „E”** - ochrony ekspozycji krajobrazu zostały wyznaczone w 24 obrębach, w następujących miejscowościach:

- 1) Bolechów (1.1.OK-E, 1.2.OK-E),
- 2) Bystrzyca (2.1.OK-E, 2.2.OK-E),
- 3) Gać (3.1.OK-E, 3.2.OK-E, 3.3.OK-E, 3.4.OK-E),
- 4) Gaj Oławski (4.1.OK-E, 4.2.OK-E, 4.3.OK-E, 4.4.OK-E),
- 5) Godzikowie (5.1.OK-E, 5.2.OK-E, 5.3.OK-E, 5.4.OK-E),
- 6) Jaczkowice (6.1.OK-E, 6.2.OK-E, 6.3.OK-E),
- 7) Drzemlikowice (7.OK-E),
- 8) Jankowice Małe (8.1.OK-E, 8.2.OK-E),
- 9) Lizawce (9.OK-E),
- 10) Marcinkowice (10.OK-E),
- 11) Marszowice (11.OK-E),
- 12) Miłonów (12.OK-E),
- 13) Niemil (13.OK-E),
- 14) Niwnik (14.OK-E),
- 15) Oleśnica Mała (15.OK-E),
- 16) Osiek (16.1.OK-E, 16.2.OK-E, 16.3.OK-E),
- 17) Owczary (17.1.OK-E, 17.2.OK-E, 17.3.OK-E),
- 18) Psary (18.OK-E),
- 19) Siecieborowice (19.OK-E),
- 20) Sobocisko (20.1.OK-E, 20.2.OK-E),
- 21) Stanowice (21.1.OK-E, 21.2.OK-E),
- 22) Stary Górnik (22.OK-E),
- 23) Ścinawa (23.1.OK-E, 23.2.OK-E),
- 24) Zabardowice (24.1.OK-E, 24.2.OK-E),

25) Zakrzów (25.OK-E).

**5. Strefy „W”** - ochrony stanowisk archeologicznych (w tym dla mających własną formę krajobrazową Grodzisk Ryczyńskich) zostały wyznaczone w 12 obrębach, w następujących miejscowościach:

- 1) Bystrzyca (1.1.OA-W, 1.2.OA-W),
- 2) Chwalibożyce (2.OA-W),
- 3) Gać (3.OA-W),
- 4) Gaj Oławski (4.1.OA-W, 4.2.OA-W),
- 5) Godzikowice (5.OA-W),
- 6) Godzinowice (6.OA-W),
- 7) Jankowice Małe (7.1.OA-W, 7.2.OA-W),
- 8) Marszowice (8.OA-W),
- 9) Niemil (9.1.OA-W, 9.2.OA-W),
- 10) Osiek (10.OA-W),
- 11) Owczary (11.OA-W),
- 12) Siedlce (12. OA-W)
- 13) Sobocisko (13.OA-W).

**6. Strefy „OW”** – ochrony reliktów archeologicznych zostały wyznaczone we wszystkich 32 obrębach, w następujących miejscowościach:

- 1) Bolechów (1.OA-OW),
- 2) Bystrzyca (2.OA-OW),
- 3) Chwalibożyce (3.OA-OW),
- 4) Drzemlikowice (4.OA-OW),
- 5) Gać (5.OA-OW),
- 6) Gaj Oławski (6.OA-OW),
- 7) Godzikowice (7.OA-OW),
- 8) Godzinowice (8.OA-OW),
- 9) Jaczkowice (9.OA-OW),
- 10) Jankowie, Lizawice (10.OA-OW),
- 11) Jankowie Małe (11.OA-OW),
- 12) Lizawce, Stanowice (12.OA-OW),
- 13) Marcinkowice (13.OA-OW),

- 14) Marszowice (14.OA-OW),
- 15) Maszków (15.OA-OW),
- 16) Miłonów (16.OA-OW),
- 17) Niemil (17.OA-OW),
- 18) Niwnik (18.OA-OW),
- 19) Oleśnica Mała (19.OA-OW),
- 20) Osiek (20.OA-OW),
- 21) Owczary (21.OA-OW),
- 22) Psary (22.OA-OW),
- 23) Siecieborowice (23.1.OA-OW, 23.2.OA-OW),
- 24) Siedlce (24.OA-OW),
- 25) Sobocisko (25.OA-OW),
- 26) Stary Górnik (26.OA-OW),
- 27) Stary Otok (27.OA-OW),
- 28) Ścinawa (28.OA-OW),
- 29) Ścinawa Polska (29.OA-OW),
- 30) Zabardowice (30.OA-OW),
- 31) Zakrzów (31.OA-OW).

#### **6.4. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska kulturowego.**

- Na obszarze gminy występują liczne stanowiska archeologiczne (275 stanowisk, w tym 21 wpisanych do rejestru zabytków, 238 wpisanych do ewidencji zabytków i 16 będących obecnie w fazie dokumentowania). Obszary tych stanowisk w większości nie wykluczają możliwości różnych sposobów zagospodarowania terenów, ale stwarzają pewne utrudnienia we wprowadzaniu tego zagospodarowania, jeśli wiąże się z robotami ziemnymi (konieczność uzgodnienia realizacji przedsięwzięcia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków i odpowiedniego zabezpieczenia stanowiska), a niekiedy wykluczają pewne rodzaje zagospodarowania, jak np. zalesianie. Największe ograniczenia dla przekształceń obecnego sposobu zagospodarowania wprowadzają stanowiska archeologiczne, które zostały wpisane do rejestru zabytków.
- Na obszarze gminy znajduje się 25 niearcheologicznych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Stwarza to określone ograniczenia w działaniach dotyczących tych obiektów

zabytkowych i ich otoczenia oraz wymaga uzyskiwania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (np. w przypadku modernizacji budynku).

- Na obszarze gminy zidentyfikowano 303 niearcheologiczne obiekty i zespoły ujęte w ewidencji zabytków. Są to głównie budynki mieszkalne lub mieszkalno-gospodarcze z XIX w. i z początku XX wieku. Ich zabytkowe walory powinny być uwzględniane w przypadku modernizacji, remontów lub zmiany funkcji tych obiektów lub układów i zespołów.
- Charakter istniejącego zagospodarowania oraz wnioski wojewódzkiego konserwatora zabytków uzasadniają wyznaczenie na obszarze gminy następujących rodzajów stref ochrony konserwatorskiej: strefy „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej, strefy „B” – ochrony konserwatorskiej, strefy „K” – ochrony krajobrazu kulturowego, strefy „E” – ochrony ekspozycji krajobrazu, strefy „W” – ochrony stanowisk archeologicznych, strefy „OW” – ochrony reliktyw archeologicznych. Ponadto zidentyfikowano wymagające ochrony zabytkowe układy zieleni, takie jak: parki, ogrody, skwery, cmentarze oraz szpalery i aleje drzew.

## ***DZIAŁ II.***

# ***UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE***

## 7. DEMOGRAFIA.

### 7.1. Zmiany liczebności populacji.

Liczba mieszkańców gminy Oława w wybranych latach przedstawiała się następująco [według GUS]:

|         |                                       |
|---------|---------------------------------------|
| 1978 r. | 12 858 mieszkańców                    |
| 1984 r. | 12 859 mieszkańców                    |
| 1985 r. | 12 616 mieszkańców                    |
| 1986 r. | 12 569 mieszkańców                    |
| 1987 r. | 12 564 mieszkańców                    |
| 1994 r. | 12 771 mieszkańców                    |
| 1995 r. | 12 508 mieszkańców                    |
| 1996 r. | 12 831 mieszkańców                    |
| 1997 r. | 12 916 mieszkańców                    |
| 1999 r. | 12 592 mieszkańców                    |
| 2001 r. | 13 315 mieszkańców                    |
| 2002 r. | 13 022 mieszkańców                    |
| 2003 r. | 13 160 mieszkańców                    |
| 2004 r. | 13 463 (według danych z Gminy Oława). |

Populacja gminy już co najmniej od końca lat 70. znajduje się w fazie stabilizacji liczebności, wykazując fluktuacje w przedziale od ponad 12 500 do ponad 13 300 mieszkańców. W okresie lat 1985-2002 liczba mieszkańców wzrosła tu o nieco ponad 400, tj. o 3,2%. W tym samym czasie liczebność populacji całego kraju wzrosła o 2,5%, przy czym na wsi nastąpił wówczas spadek zaludnienia o -1,4%. Z początkiem bieżącego stulecia odnotowano wyraźny wzrost zaludnienia; w dwuletnim okresie 1999-2001 zaludnienie gminy wzrosło o ponad 760 osób, tj. o ponad 6%; w całym kraju nastąpił wówczas spadek zaludnienia o około 1,1% (na wsi nieco mniejszy – o około 1,0%). Po tym „skoku” dynamika rozwoju liczebności populacji ponownie się ustabilizowała na poziomie powyżej 13 tys. mieszkańców, przy czym w dwóch ostatnich latach (2003 r. i 2004 r.) odnotowano wzrost zaludnienia o ponad 440 mieszkańców (o 3,4%).

Na przedstawione powyższej zmiany zaludnienia gminy Oława – nieregularne spadki lub wzrosty liczby mieszkańców – zasadniczy wpływ miały ruchy migracyjne. Przyrost naturalny wykazywał generalnie stały spadek, np. w 1987 roku stopa przyrostu naturalnego wynosiła prawie 10‰, w 1997 r. 5‰, w 2001 r. 2,1‰, a w roku 2003 r. odnotowano po raz pierwszy niewielki ujemny przyrost naturalny wynoszący -0,3‰. Spadek przyrostu naturalnego powodowany był

malejącą sukcesywnie stopą urodzeń; wskaźnik śmiertelności utrzymuje się bowiem na niewiele zmieniającym się poziomie, oscylując wokół wartości 9‰. Pojawienie się ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego wskazuje na pewne wpływy urbanizacji lokalnego społeczeństwa, związane z obserwowanym w ostatnich latach osadnictwem mieszkańców miast (z Oławy, a także z Wrocławia) na pobliskich terenach wiejskich. Osadnictwo to odzwierciedliło się m.in. w dodatnim saldzie migracyjnym, którego wskaźnik w roku 2003 osiągnął aż 10,6‰. Równocześnie w mieście Oława oraz we Wrocławiu wskaźnik ten był ujemny. W przeszłości (tj. do drugiej połowy lat 90.) notowano w omawianej gminie przeważnie ujemne saldo migracyjne. Wyraźnie zatem odwróciły się tu tendencje w ruchach migracyjnych; gmina wiejska Oława, będąca do niedawna miejscem odpływu ludności, stała się ostatnio obszarem napływowym.

Średnia gęstość zaludnienia na obszarze gminy wiejskiej Oława, wynosząca 56 mieszkańców/km<sup>2</sup>, jest najmniejsza w powiecie (średnio 135 mieszkańców/km<sup>2</sup>) i znacznie niższa niż średnia w województwie dolnośląskim (145 mieszkańców/km<sup>2</sup>), w podregionie (85 mieszkańców/km<sup>2</sup>) oraz w kraju (122 mieszkańców/km<sup>2</sup>). W porównaniu jednak z obszarami wiejskimi gęstość zaludnienia gminy Oława należy uznać za dość wysoką (50,2 mieszkańców/km<sup>2</sup> – średnio na terenach wiejskich kraju oraz 47 mieszkańców/km<sup>2</sup> na wsi dolnośląskiej).

Według długofalowych prognoz demograficznych GUS (do roku 2030), ludność powiatu oławskiego ma wzrastać jeszcze do 2015 roku – o około 1,13% w stosunku do stanu z 2003 roku, po czym następować powinien powolny spadek zaludnienia; w całym województwie dolnośląskim już obecnie zakłada się stały spadek liczebności populacji. Przyjmując wyższe niż przeciętnie w powiecie tempo wzrostu zaludnienia gminy wiejskiej Oława (z racji obserwowanych procesów urbanizacyjnych i osadnictwa „miejskiego”), liczbę ludności na rok 2015 oszacować można na około 15 800 (zakładając wskaźnik wzrostu w stosunku do stanu z roku 2003 równy 1,2). Taką liczbę przyjęto w niniejszym Studium dla prognozowania lub programowania różnych aspektów rozwoju gminy.

## **7.2. Biologiczne cechy populacji.**

W strukturze płci zaznacza się niewielka przewaga kobiet; wskaźnik feminizacji w 2003 roku wynosił 103 kobiety/100 mężczyzn i nie zmieniał się istotnie od końca lat 80. (np. w 1996 roku wynosił nieco poniżej 102). Wskaźnik feminizacji w wiejskiej gminie Oława jest znacząco niższy od wskaźnika średniowojewódzkiego (108 kobiet/100 mężczyzn), średniokrajowego (107 kobiet/100 mężczyzn) i w porównaniu z miastem Oława (107 kobiet/100 mężczyzn). Wyższy jest jednak niż przeciętny wskaźnik feminizacji charakteryzujący populacje wiejskie (poniżej 101 średnio w kraju i poniżej 102 na wsi dolnośląskiej). Ten nieco podwyższony wskaźnik w gminie



Oława wskazuje pośrednio na wspomniany już wcześniej wpływ procesów urbanizacyjnych. Tak jak wszędzie przewaga kobiet zaznacza się szczególnie w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym; w 2003 roku kobiety stanowiły ponad 67% tej grupy wiekowej.

Pod względem wieku populacja wiejska gminy Oława jest wyraźnie młodsza niż populacja całego kraju, województwa, powiatu oraz miasta Oława. Wyraża się to większym udziałem grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym i równocześnie mniejszym udziałem grupy ludności w wieku produkcyjnym. Udział ludności starej (grupa poprodukcyjna) jest natomiast stosunkowo wysoki, nie odbiegający od udziału tej grupy w populacji ogólnokrajowej i ogólnowojewódzkiej, wyższy jest natomiast w porównaniu z populacją miejską Oławy, powiatu oławskiego, a także podregionu wrocławskiego. Struktura wieku ludności gminy Oława wykazuje cechy „wiejskie”, które (w porównaniu z populacjami miejskimi) wyrażają się relatywnie wysokim udziałem grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym, niższym udziałem grupy ludności w wieku produkcyjnym oraz stosunkowo wysokim udziałem ludności starej. Jednakże pod względem struktury wieku wiejska populacja gminy Oława w mniejszym stopniu odbiega od populacji miejskich niż przeciętna populacja wiejska kraju, województwa czy powiatu.

Od szeregu lat obserwuje się (tak, jak wszędzie) postępujący proces starzenia się ludności. W szczególności sukcesywnie maleje udział grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym, w tym dzieci w wieku 0-2 lat. Wzrasta równocześnie grupa ludności produkcyjnej, wyjątkowo stabilny jest natomiast udział grupy ludności w wieku poprodukcyjnym (np. w połowie lat 90. ubiegłego wieku wynosił on 15,2%, tzn. był nawet większy niż obecnie).

Tabela nr 7.1. Funkcjonalna struktura wieku i pozostałe wybrane cechy populacji.

| Obszar         | Rok    | Grupa wieku      |             |               | WF    | ΔN   | ΔM   |
|----------------|--------|------------------|-------------|---------------|-------|------|------|
|                |        | przedprodukcyjna | produkcyjna | poprodukcyjna |       |      |      |
| gmina Oława    | 2003   | 24,2%            | 61,2%       | 14,6%         | 103   | -0,3 | 10,6 |
|                | 2002   |                  |             |               |       |      |      |
|                | 2001   | 25,7% (3,4%)     | 59,6%       | 14,7%         | 101,3 | 2,1  | +2   |
|                | 1997   | (3,6)*           | 56,4        | 15,2          | 102   | 5,0  | -0,5 |
|                | 1994   | 29,7<br>(4,2)*   | 55,1        | 15,2          | 102   | 4,8  | -7,0 |
| miasto Oława   | 2003   | 19,6%            | 66,7%       | 13,7%         | 107   | -1,4 | -63  |
| powiat oławski | 2003   | 21,7%            | 65,7%       | 12,6%         | 104   | -0,5 | 0,7  |
| podregion      | 2003   | 23,0%            | 63,7%       | 13,3%         | 103   | 0,1  | 4,0  |
| województwo    | 2003   | 21,1%            | 64,6%       | 15,3%         | 108   | -1,4 | -0,8 |
| Polska ogółem  | 2002   | 22,7             | 52,2%       | 15,1%         | 107   | -0,1 | -0,5 |
| Polska         | miasta | 2002             | 20,6%       | 64,6%         | 110   | -0,7 | -1,4 |
|                | wsie   | 2002             | 26,0%       | 58,4%         | 101   | -0,7 | +1,0 |

WF - wskaźnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn)

ΔN - stopa przyrostu naturalnego (na 1000 mieszkańców)

ΔM - wskaźnik bilansu migracyjnego (na 1000 mieszkańców)

\* w nawiasie podano (dla wybranych lat) udział dzieci w wieku 0-2 lat

### 7.3. Uwarunkowania wynikające z cech i prognoz rozwoju populacji.

- Populacja gminy od wielu już lat (praktycznie od czasu powstania) znajduje się w fazie stabilizacji liczebności, wykazując jednak w poszczególnych latach znaczne fluktuacje; generalnie – w odróżnieniu od terenów wiejskich kraju i województwa – nastąpił wzrost zaludnienia (o 3.2% w okresie lat 1985-2002); najwyższy przyrost odnotowano w latach 1999-2001 (przyrost o ponad 6%), co wiązało się z zewnętrznym osadnictwem „miejskim” przejawiającym się dodatnim saldem migracyjnym.
- Pod względem biologicznym populacja gminy wykazuje cechy wiejskie, modyfikowane jednak procesami urbanizacyjnymi (osadnictwem zewnętrznym), co wyraża się m.in.:
  - pojawieniem się ujemnego przyrostu naturalnego (na terenach wiejskich nadal przeważa dodatnia stopa przyrostu naturalnego),
  - ogólnie wysokim, ale niższym niż przeciętnie na terenach wiejskich udziałem dzieci i młodzieży (grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym) w strukturze wieku i równocześnie nieco niższym udziałem grupy ludności starej (w wieku poprodukcyjnym),
  - ogólnie niskim, ale w porównaniu z populacjami wiejskimi wyższym wskaźnikiem feminizacji (103 kobiety/100 mężczyzn).
- Obserwuje się (tak, jak wszędzie) postępujący:
  - sukcesywny spadek stopy przyrostu naturalnego, głównie w efekcie zmniejszenia się stopy urodzeń, przy utrzymującym się na stałym poziomie wskaźniku umieralności,
  - proces starzenia się populacji, przejawiający się jednak na razie tylko spadkiem udziału grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym, wzrostem udziału grupy ludności w wieku produkcyjnym i przy utrzymującym się (na razie) na stałym poziomie udziale grupy ludności w wieku poprodukcyjnym.
- Przyjmuje się – do roku 2015 – wzrost zaludnienia (z istotnymi rocznymi fluktuacjami) gminy do **15 800** mieszkańców, zakładając wyższy wskaźnik wzrostu niż przewidywany

w długofalowych programach demograficznych GUS dla powiatu oławskiego (uwzględniając wpływ dalszego rozwoju osadnictwa zewnętrznego).

## 8. MIESZKALNICTWO.

### 8.1. Charakterystyka funkcji mieszkaniowej gminy oraz stanu i zasobów mieszkaniowych.

W ostatnich dwóch dekadach ubiegłego stulecia notowano w gminie wiejskiej Oława nikły przyrost zasobów mieszkaniowych; w latach 80. i 90. ubiegłego stulecia oddawano do użytku od kilku do kilkunastu nowych mieszkań rocznie (w okresie 1987-2001 średnio 5,4 jednostek mieszkaniowych), głównie w zabudowie indywidualnej. W niektórych latach tempo budownictwa mieszkaniowego nie nadążało za tempem wzrostu zaludnienia gminy, przez co okresowo pogarszały się standardy powierzchniowe mieszkań (tabela nr 8.1). Od 2002 roku następuje znaczne ożywienie w przyroście nowych budynków mieszkalnych, co wiąże się w dużej mierze z osadnictwem zewnętrznym. Radykalnie poprawiły się więc standardy mieszkaniowe, w szczególności wzrosła wielkość powierzchni użytkowej przypadającej na mieszkańca. Wskaźnik ten jest obecnie znacznie korzystniejszy niż w sąsiadującym mieście Oława, a także od przeciętnego wskaźnika dla całego województwa dolnośląskiego i kraju. Mniej korzystne są natomiast wskaźniki liczby osób przypadających na izbę oraz na mieszkanie. Jest to jednak typowe dla terenów wiejskich, gdyż na wsi z reguły znacznie większe mieszkania zamieszkuje większa liczebnie rodzina (na wsi przeważa zabudowa indywidualna i liczebniejsze jest średnie gospodarstwo domowe).

W 2003 roku oddano do użytku 44 mieszkania (wszystkie prywatne), tj. 3,3 mieszkania/1000 mieszkańców. Wskaźnik ten jest jednak znacznie niższy niż w mieście Oława (5,3 mieszkań/1000 mieszkańców) oraz nieco niższy od średniowojewódzkiego (3,6 mieszkań/1000 mieszkańców). Budownictwo mieszkaniowe w gminie koncentruje się w szczególności na wyznaczonych przez Gminę terenach byłego lotniska w Stanowicach. Występuje tu typowy proces osadnictwa podmiejskiego. Powstaje też w gminie zabudowa o charakterze rezydencjalnym (duże domy na dużych działkach).

W strukturze własnościowej mieszkań dominuje i nadal rośnie udział własności prywatnej (głównie domy jednorodzinne). Tylko niespełna 3,3% ogólnej liczby mieszkań stanowi własność gminy, przy czym obejmują one 2,2% liczby izb oraz 1,7% całkowitej powierzchni użytkowej. Mieszkania komunalne są bowiem znacznie mniejsze: 3,0 izby/mieszkanie oraz 48,6 m<sup>2</sup>/mieszkanie. Jeszcze w połowie lat 90. ubiegłego stulecia do Gminy należało 5,0% liczby mieszkań; 3,8% izb oraz 2,0% powierzchni użytkowej (dane z 1994 r. – według GUS).

Tabela nr 8.1. Rozwój zasobów i standardów mieszkaniowych.

| Obszar                      | Rok  | Liczba<br>mieszkańców | Liczba<br>mieszkań | Liczba izb | Powierzchnia<br>użytkowa | Standardy                  |                                |                            |                     |                                                    | Mieszkania<br>oddane do<br>użytku<br>liczba/1000<br>mieszkańców |
|-----------------------------|------|-----------------------|--------------------|------------|--------------------------|----------------------------|--------------------------------|----------------------------|---------------------|----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
|                             |      |                       |                    |            |                          | m <sup>2</sup> /mieszkanie | liczba osób<br>w<br>mieszkaniu | liczba izb w<br>mieszkaniu | liczba<br>osób/izbę | powierzchni<br>użytkowa w<br>m <sup>2</sup> /osobę |                                                                 |
| gmina Oława                 | 1987 | 12 858                | 3197               | 11 983     | 218 853                  | 67,8                       | 3,91                           | 3,75                       | 1,04                | 17,4                                               | 13/1,0                                                          |
|                             | 1994 | 12 859                | 3187               | 12 732     | 244 078                  | 76,6                       | 4,0                            | 3,99                       | 1,0                 | 17,3                                               | 12/0,9                                                          |
|                             | 1997 | 12 916                | 3220               | 12 930     | 248 314                  | 77,1                       | 4,0                            | 4,02                       | 1,0                 | 17,3                                               | 12/1,0                                                          |
|                             | 2001 | 13 315                | 3277               | 13 210     | 255 000                  | 77,9                       | 4,6                            | 4,04                       | 1,01                | 19,2                                               | 9/0,7                                                           |
|                             | 2002 |                       |                    |            |                          |                            |                                |                            |                     |                                                    | 20/1,5                                                          |
|                             | 2003 | 13 160                | 3536               | 15 517     | 328 400                  | 92,9                       | 3,72                           | 4,39                       | 0,85                | 25,0                                               | 44/3,3                                                          |
| miasto Oława                | 2003 | 31 073                |                    |            |                          | 59                         | 2,92                           | 3,51                       | 0,83                | 20,4                                               | 165/5,3                                                         |
| województwo<br>dolnośląskie | 2003 | 2 898 313             |                    |            |                          | 65,7                       | 2,90                           | 3,60                       | 0,81                | 22,7                                               | 10 573/3,6                                                      |

W programowaniu dalszego rozwoju mieszkalnictwa należy uwzględnić występowanie następujących procesów:

- kontynuacja rozwoju funkcji mieszkaniowej gminy, tj. realizacja indywidualnej zabudowy mieszkaniowej przez inwestorów zewnętrznych (osadnictwo zewnętrzne),
- postępujący spadek liczebności gospodarstwa domowego, co jest zjawiskiem powszechnie spotykanym, wywołującym zapotrzebowanie na nowe mieszkania, nawet w przypadku stagnacji lub niewielkiego spadku zaludnienia,
- nowa zabudowa mieszkaniowa (ze względu na swój charakter – zabudowa jednorodzinna) realizowana będzie głównie na nowych terenach (w znikomym stopniu jako dopełnienie lub wymiana istniejącej zabudowy).

## 8.2. Uwarunkowania wynikające z założonego rozwoju mieszkalnictwa.

### 8.2.1. Założenia:

- Prognozowana średnia wielkość gospodarstwa domowego: 3 osoby.
- Prognozowana liczba ludności (łącznie z napływową): 15 800 (do 2015 r. – *patrz rozdz. 7.3*); przewidywana liczba gospodarstw domowych: około **5270**.
- Jedno gospodarstwo domowe = jedna jednostka mieszkaniowa (przeliczona na jeden dom jednorodzinny); zakłada się (w uproszczeniu), że całość nowych zasobów mieszkaniowych realizowana będzie w formie zabudowy jednorodzinnej.
- 1000 m<sup>2</sup> terenów brutto/1 dom mieszkalny (1 mieszkanie).

### 8.2.2. Szacunkowe zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe.

- 5270 gospodarstw domowych/domów jednorodzinnych – 3530 istniejących mieszkań (z uwzględnieniem ubytków) = 1740 nowych mieszkań (domów jednorodzinnych = działek budowlanych).
- 1740 domów x 1000 = 1 740 000 m<sup>2</sup> = **174 ha** nowych terenów mieszkaniowych brutto.

## 9. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (USŁUGI SOCJALNE).

### 9.1. Uwarunkowania dla rozwoju usług.

Do infrastruktury społecznej zalicza się tu aktywności z zakresu usług edukacji i wychowania, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury, sportu, rekreacji oraz usługi sakralne, w tym cmentarne (choć część cmentarzy stanowią obiekty komunalne). Koszty utrzymania obiektów infrastruktury społecznej i świadczonych przez nie usług pokrywane są głównie z budżetów (samorządowych lub państwowych). Coraz większe jednak znaczenie ma też działalność komercyjna w omawianym zakresie. Nadal jednak utrzymanie obiektów infrastruktury społecznej i ich działalności w znacznym stopniu obciąża budżet gminy; w gminie wiejskiej Oława przeznaczono (w 2003 r.) na te cele ponad 52% wydatków budżetowych, głównie na oświatę (36,2% całkowitych wydatków).

Gmina wiejska Oława posiada swój ośrodek usługowy, a także siedzibę administracji samorządowej, w mieście Oława. Nie tworzy więc – w zakresie powiązań funkcjonalno-usługowych – domkniętego układu. Również rozczłonkowane terytorium gminy powoduje, że mieszkańcy niektórych wsi korzystają z ośrodków usługowych położonych poza miastem i gminą Oława (np. w zakresie usług zdrowia – Wiązów, gmina Strzelin). Sąsiadujące ośrodki usługowe, zwłaszcza miasto Oława, a także nieodległy Wrocław, stanowią silną konkurencję dla kształtowania własnych ośrodków usługowych. W samej gminie działać więc mogą instytucje i przedsiębiorstwa usługowe o charakterze elementarnym lub specjalizowane, nie tylko z zakresu infrastruktury społecznej, ale także usług komercyjnych.

### 9.2. Usługi oświaty i wychowania.

Na terenie gminy działa obecnie (stan z 2003 roku) tylko jedno **przedszkole** w Bystrzycy. Posiada ono trzy oddziały i 70 miejsc wykorzystywanych przez 80 dzieci. Około 120 dzieci uczęszcza do 9 oddziałów przedszkolnych zorganizowanych przy szkołach podstawowych (są to tzw. „zerówki”). Natomiast około 30 dzieci (w 2005 r) korzysta z placówek zlokalizowanych w mieście. Wskaźnik uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym nie osiąga więc 40 %. Jest on zatem wyraźnie niższy od standardów europejskich. W dalszym rozwoju infrastruktury społecznej gminy przewidzieć zatem należy odpowiednią rozbudowę sieci placówek przedszkolnych, uwzględniając (przy ich rozmieszczaniu) kryterium dostępności (odległość i dogodność dojazdu).

Sieć **szkół podstawowych** tworzy 9 placówek (według danych z Gminy) dysponujących 75 pomieszczeniami do nauki; 56 oddziałów; 757 uczniów (2004 r.). Na jeden oddział przypada

niewiele ponad 13,5 uczniów (średnio w województwie – ponad 21 uczniów). Szkoły podstawowe znajdują się we wsiach: Bystrzyca, Chwaliborzyce, Drzemlikowice, Gać, Marcinkowice, Niemil, Oleśnica Mała, Osiek i Ścinawa Polska.

W Bystrzycy w Siedlcach i na terenie miasta Oława znajdują się **gimnazja** (prowadzone przez gminę) – 24 oddziały, 28 pomieszczeń do nauki – do których uczęszczało 516 uczniów (2003 r. – według GUS). Część dzieci z gminy korzysta z gimnazjów w mieście; także część dzieci w wieku szkoły podstawowej uczęszcza do szkół w mieście. Z uwagi na tendencje spadkowe w liczebności grupy dzieci w wieku szkolnym, nie będzie potrzeby rozbudowy sieci szkół podstawowych i gimnazjów. Rozwój usług w tym zakresie polegać będzie więc głównie na modernizacji i doposażeniu istniejących placówek, w szczególności w sale gimnastyczne. Obecnie tylko szkoły w Siedlcach (gimnazjum), Bystrzycy (Zespół Szkół: Gimnazjum i Szkoła Podstawowa), Chwaliborzycach, w Drzemlikowicach i Osieku (zastępcza) posiadają sale gimnastyczne. Ponadto w budowie znajdują się sale gimnastyczne przy szkole podstawowej w Marcinkowicach i przy gimnazjum w Oławie. Pozostałe szkoły dysponują jedynie boiskami.

W Jakubowicach znajduje się Zespół Szkół Rolniczych – 7 oddziałów, do którego dojeżdża młodzież także spoza terenu gminy. Placówkę tę – o ponadlokalnym znaczeniu – zaliczyć można do usług specjalizowanych. Jest to jedyny obiekt szkolnictwa na poziomie ponadpodstawowym (zasadnicza szkoła zawodowa) i ponadgimnazjalnym (średnia szkoła zawodowa).

### **9.3. Usługi kultury.**

Na poziomie elementarnym usługi kultury świadczy Gminna Biblioteka Publiczna w Bystrzycy i jej sześć filii znajdujących się we wsiach: Gać, Jaczkowice, Marcinkowice, Niemil, Osiek, i Owczary. Dysponują one łącznie zbiorem 63,4 tys. woluminów. W 2003 roku (według GUS) zarejestrowano 1860 czytelników, którzy wypożyczyli 49,9 tys. woluminów; 26,8 woluminów/czytelnika (20,0 w powiecie i 21,2 średnio w województwie).

Lokalną działalność kulturalną (w różnym zakresie) prowadzi 25 świetlic znajdujących się w sołectwach: Bystrzyca, Chwaliborzyce, Marcinkowice, Oleśnica Mała, Osiek, Siecieborowice, Sobocisko, Stanowice i Zakrzów, przy których działają kluby rolnika, oraz we wsiach: Bolechów, Gać, Godzikowice, Godzinowice, Jaczkowice, Janików, Jankowice, Lizawice, Marszowice, Niemil, Niwnik, Owczary, Psary, Siecieborowice, Siedlce, Stary Górnik, Ścinawa, Ścinawa Polska i Zabardowice.

Na terenie gminy działają, znajdujące się pod opieką Gminy, cztery zespoły artystyczne, trzy zespoły muzyczne i dwa kluby młodzieżowe (Ścinawa i Ścinawa Polska).



#### 9.4. Usługi ochrony zdrowia.

Na terenie gminy działają dwa **ośrodki zdrowia** (finansowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia) znajdujące się z Bystrzycy oraz w Marcinkowicach. W tych samych miejscowościach znajdują się **apteki**. Większość usług z zakresu ochrony zdrowia, zwłaszcza specjalistycznych, świadczą placówki mieszczące się na terenie miasta Oława oraz Wrocławia (szpitale). Część mieszkańców gminy (wsie: Bolechów, Drzemlikowice i Siecieborowice) korzysta z przychodni w Wiązowie (powiat Strzelin). Do niedawna ośrodek zdrowia działał w Owczarach, a we wsiach Jakubowice i Oleśnica Mała znajdowały się punkty lekarskie.

#### 9.5. Usługi sportu i rekreacji.

W Bystrzycy znajduje się **ośrodek wypoczynkowo-sportowy** z boiskami do małych gier i placami zabaw. Ośrodek ten, zajmujący powierzchnię 2,4 ha, dysponuje też niewielką bazą noclegową w domkach kempingowych; pełni więc też funkcje turystyczne. Ponadto w Bystrzycy znajdują się dwa **boiska sportowe** o powierzchni po około 1,0 ha każde – jedno z bieżnią, drugie wyposażone w szatnię. Boiska sportowe, o powierzchni od 0,5 ha do 1,6 ha, posiadają następujące wsie: Bolechów, Drzemlikowice, Gać, Gaj Oławski, Godzikowice, Jaczkowice, Janików, Jankowice, Lizawice, Marszowice, Miłonów, Niemil, Niwnik, Oleśnica Mała, Osiek, Owczary, Psary, Siecieborowice, Siedlce, Sobocisko, Stanowice, Stary Gornik, Ścinawa, Ścinawa Polska, Zabardowice oraz Marcinkowice gdzie w ramach terenu boiska znajduje się również kort tenisowy (łączna powierzchnia – 1,6 ha). Tak więc oprócz wsi: Maszków i Stary Otok, pozostałe wsie gminy wyposażone są w boiska sportowe. Łączna powierzchnia terenów sportowo-rekreacyjnych w gminie wynosi 31,4 ha. Na terenie gminy działa 27 kół Ludowych Zespołów Sportowych lub Ludowych Klubów Sportowych podległych Radzie Gminnej.

#### 9.6. Cmentarze.

Cmentarze **komunalne** znajdują się we wsiach:

- Bystrzyca: „stary”; 0,54 ha; 15% terenu wolnego,
- Bystrzyca: nowy cmentarz: 1,13 ha,
- Marcinkowice: 1,5 ha; nowy (100% terenu wolnego),
- Stanowice: 0,53 ha; 60% terenu wolnego,
- Stary Górnik: 0,17 ha; 50% terenu wolnego,
- Zabardowice: 0,30 ha; 30% terenu wolnego (na poniemieckiej części cmentarza),
- Siedlce: 1,45 ha; 30% terenu wolnego (poniemiecka część cmentarza jest nieczynna),

- Jaczkowice: 0,40 ha; 40% terenu wolnego.

Cmentarzami **parafialnymi** dysponują wsie:

- Bystrzyca: 0,32 ha (bez rezerw terenowych),
- Chwaliborzyce: 0,43 ha; 40% terenu wolnego,
- Godzikowice: 0,54 ha; 30% terenu wolnego (wykupionego na potrzeby cmentarza komunalnego),
- Marcinkowice: 0,17 ha; brak rezerw terenowych,
- Marszowice: 0,43 ha; 60% terenu wolnego,
- Niwnik: 0,68 ha; 70% terenu wolnego,
- Osiek: 0,85 ha; 60% terenu wolnego,
- Owczary: 1,60 ha; 70% terenu wolnego,
- Psary: 0,78 ha; 50% terenu wolnego,
- Gaj Olawski: 1,20 ha; 40% terenu wolnego,
- Niemil: 0,59 ha; 50% terenu wolnego,
- Sobocisko: 0,94 ha; 50% terenu wolnego,
- Sobocisko: 0,05 ha; 20% terenu wolnego,
- Oleśnica Mała: 0,54 ha; 50% terenu wolnego.

Łączna powierzchnia czynnych cmentarzy w gminie Olawa wynosi ponad 15 ha, z tego cmentarze komunalne zajmują około 6 ha (39,6%). Rezerwy terenowe dla pochówków wynoszą łącznie około 9,1 ha, tj. prawie 60% ogólnej powierzchni (74,6% na cmentarzach komunalnych oraz 50,7% na cmentarzach parafialnych). Istnieją więc jeszcze znaczne rezerwy terenów cmentarnych i rozmieszczone są one w miarę równomiernie na terenie gminy. Postuluje się jedynie utworzenie nowego cmentarza w obrębie wsi Gać (dla obsługi także wsi Psary). W miarę rozpowszechniania się pochówków urnowych (dotychczas niemal wyłącznie dokonuje się pochówków tradycyjnych – ziemnych), wspomniane rezerwy wystarczą na długi okres czasu. Nie ma więc potrzeby poszukiwania nowych terenów pod cmentarze.

Na terenie gminy zachowało się kilka cmentarzy poniemieckich - obecnie nieczynnych. Znajdują się one we wsiach: Bystrzyca (0,73 ha), Bolechów (0,52 ha), Godzinowice (0,13 ha), Stary Otok (0,31 ha), Ścinawa (0,46 ha). Tereny tych cmentarzy o łącznej powierzchni 2,15 ha, są własnością komunalną.

### 9.7. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju infrastruktury społecznej.

- Wydzielenie z terytorium gminy jej centralnego ośrodka usługowego – miasta Oława, nie stwarza warunków dla większego rozwoju usług (zarówno zaliczanych do kategorii społecznych zwanych także niekomercyjnymi, jak i komercyjnych); rozwijać się mogą przede wszystkim usługi elementarne, obsługujące mieszkańców pojedynczych wsi lub ich zespołów, lub usługi specjalizowane; do tych ostatnich zaliczyć można Zespół Szkół Rolniczych w Jakubowicach.
- Sieć przedszkoli uległa w ostatnich latach istotnemu zmniejszeniu, co wiązało się m.in. ze spadkiem popytu na ten rodzaj usługi. Do wychowania przedszkolnego przywiązuje się jednak w krajach Unii Europejskiej dużą wagę (w niektórych zaawansowanych w rozwoju krajach wskaźnik uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym osiąga nawet 90%). Dlatego też w dalszym rozwoju gminy założyć należy ponowny wzrost liczby placówek przedszkolnych, z uwzględnieniem ich dostępności (odpowiednie kształtowanie sieci przedszkoli), co niekoniecznie skutkować musi organizowaniem nowych terenów pod te obiekty (przeważać mogą adaptacje obiektów i terenów istniejących, w tym części szkół podstawowych).
- Liczba szkół podstawowych i pomieszczeń do nauki przewyższa obecne, a także przyszłe potrzeby (na 1 oddział przypada tylko nieco ponad 13 uczniów). Niewykluczone, że w niedalekiej przyszłości zajdzie potrzeba likwidacji niektórych, najmniej obciążonych placówek szkolnych, np. w Gaci, Oleśnicy Małej i Ścinawie Polskiej, a zwłaszcza w Niemilu. Już zlikwidowano placówki w Jaczkowicach i Owczarach. Rozwój placówek oświatowych polegać powinien głównie na modernizacji zachowanych obiektów i ich doposażeniu (w szczególności w sale gimnastyczne).
- Wystarczająca jest sieć wiejskich placówek kulturalnych – bibliotek i świetlic; pożądane jest utrzymanie co najmniej dotychczasowego stanu ilościowego.
- Wystarczająca jest sieć cmentarzy i rezerw terenowych na pochówki (tradycyjne – a w przyszłości także urnowe); przewiduje się jedynie utworzenie nowego cmentarza w obrębie wsi Gać.

## 10. BAZA EKONOMICZNA GMINY.

### 10.1. Dotychczasowa struktura gospodarcza.

Podstawową funkcją gospodarczą gminy jest rolnictwo, wykorzystujące tu wysokie walory produkcyjne przestrzeni rolniczej. Rolnictwo stanowi też najważniejszy element bazy ekonomicznej gminy oraz istotne źródło utrzymania (miejsca pracy) miejscowej społeczności. Nawet w strukturze zatrudnienia określonej tylko dla przedsiębiorstw liczących 10 i więcej pracowników (a więc bez wliczenia indywidualnych gospodarstw rolnych) udział rolnictwa wynosi aż 11% (średnio w województwie – 1,7% i 1,8% w powiecie). Oczywiście największa część aktywnych zawodowo mieszkańców gminy pracuje we własnym rodzinnym gospodarstwie rolnym. Gospodarstwa takie nie są jednak ujmowane w liczbie gospodarstw gospodarki narodowej. W gminie wiejskiej Oława działa 785 takich podmiotów – bez rodzinnych gospodarstw rolniczych (2003 r. – dane GUS). Wśród nich podmioty z działu rolnictwo i leśnictwo stanowią aż 8,8% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych (2,5% w województwie, 2,8% w powiecie). Tak jak wszędzie, największy udział mają podmioty z działu handel i naprawy (ponad 30%). Względnie duży jest udział budownictwa – 17,3%, a także przemysłu – 14,0%. Warto przy tym zauważyć, że udział podmiotów branży przemysłowej jest w gminie wiejskiej Oława większy niż w mieście Oława (11,1%), średnio w województwie (9,2%), a nawet w porównaniu z Wrocławiem (8,7%). Wynika to jednak ze słabszego rozwoju sektora usługowego – braku ośrodka usługowego (tabela nr 10.1).

Przedsiębiorstwa gminy wiejskiej Oława są silnie rozdrobnione; 94,1% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych zatrudnia poniżej 10 osób. Choć udział tych drobnych podmiotów jest niższy niż przeciętnie w województwie (96,1%), mieście Oławie (96,4%), czy nawet we Wrocławiu (96,6%), to jednak wskaźnik średniego zatrudnienia w pozostałych, większych przedsiębiorstwach (10 i więcej zatrudnionych) wynosi tylko 15,4 osób, podczas gdy średnio w województwie - 49,3 osoby, w mieście Oława 47,7 osób, a we Wrocławiu 56 osób. Mniejszy jest też udział podmiotów zatrudniających 50 i więcej osób – 0,4% (w województwie 0,8%, w mieście Oława 0,9%). Wyższy jest równocześnie udział osób fizycznych w strukturze własnościowej podmiotów gospodarki narodowej – 82,4% (średnio w województwie 76,4%, w mieście Oława 81,9%, we Wrocławiu – 73,1%). Spółkę prawa handlowego jest 36 (4,6%), w tym z udziałem kapitału zagranicznego – 10, spółkę cywilnych – 55 (7,0%), spółdzielni – 8 (1,0%), a fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych – pozostałe 10 podmiotów (1,3%).

Tabela nr 10.1. Podmioty gospodarki narodowej.

| Obszar<br>(liczba<br>podmiotów) | Rolnictwo,<br>leśnictwo | Przemysł       |                             | Budownictwo    | Handel,<br>naprawy | Hotele,<br>restauracje | Transport,<br>magazyny,<br>łączność | Pośrednictwo<br>finansowe | Obsługa,<br>nieruchomości,<br>nauka |
|---------------------------------|-------------------------|----------------|-----------------------------|----------------|--------------------|------------------------|-------------------------------------|---------------------------|-------------------------------------|
|                                 |                         | razem          | przetwórstwo<br>przemysłowe |                |                    |                        |                                     |                           |                                     |
| gmina Oława<br>(785)            | 69<br>8,8%              | 110<br>14,0%   | 108<br>13,8%                | 136<br>17,3%   | 239<br>30,4%       | 13<br>1,7%             | 69<br>8,8%                          | 27<br>3,4%                | 56<br>7,1%                          |
| miasto Oława<br>(3805)          | 36<br>0,9%              | 421<br>11,1%   | 418<br>11,0%                | 436<br>11,5%   | 1353<br>35,6%      | 94<br>2,5%             | 251<br>6,6%                         | 174<br>4,6%               | 616<br>16,0%                        |
| województwo<br>(305 888)        | 7692<br>2,5%            | 28 580<br>9,3% | 28 074<br>9,2%              | 30 110<br>9,8% | 101b 666<br>33,2%  | 9 177<br>3,0%          | 22 738<br>7,4%                      | 10 923<br>3,6%            | 57 321<br>18,7%                     |
| Wrocław<br>(95 278)             | 523<br>9,5%             | 8 269<br>8,7%  | 8190<br>8,6%                | 9981<br>10,5%  | 28 733<br>30,2%    | 2 044<br>2,1%          | 6 629<br>7,0%                       | 3640<br>3,8%              | 23 324<br>24,5%                     |

Tabela nr 10.2. Struktura działalności gospodarczej osób fizycznych.

| Obszar                | Liczba ogółem     | Przetwórstwo<br>przemysłowe | Budownictwo     | Handel,<br>naprawy | Hotele,<br>gastronomia | Transport,<br>magazyny,<br>łączność | Pośrednictwo<br>finansowe | Obsługa,<br>nieruchomości |
|-----------------------|-------------------|-----------------------------|-----------------|--------------------|------------------------|-------------------------------------|---------------------------|---------------------------|
| gmina Oława<br>92,4%  | 647<br>100,0%     | 79<br>12,2%                 | 125<br>19,3%    | 208<br>32,1%       | 12<br>1,8%             | 66<br>10,2%                         | 27<br>4,2%                | 50<br>7,7%                |
| miasto Oława<br>81,9% | 3 117<br>100,0%   | 388<br>12,4%                | 383<br>12,3%    | 1 152<br>37,0%     | 79<br>2,5%             | 231<br>7,4%                         | 169<br>5,4%               | 454<br>14,6%              |
| województwo<br>76,4%  | 233 566<br>100,0% | 21 105<br>9,0%              | 25 829<br>11,1% | 84 512<br>36,2%    | 7 358<br>3,1%          | 21 010<br>9,0%                      | 10 140<br>4,3%            | 33 852<br>14,5%           |
| Wrocław<br>73,1%      | 69 646<br>100,0%  | 6 013<br>8,6%               | 8 322<br>11,9%  | 21 997<br>31,6%    | 1 435<br>2,1%          | 6 018<br>8,6%                       | 3 208<br>4,6%             | 13 833<br>19,9%           |

Tabela nr 10.3. Podmioty gospodarki narodowej według liczby pracujących.

| Obszar       | < 9 osób     | 10-49 osób | 50 i powyżej | Średnie zatrudnienie w przedsiębiorstwach o zatrudnieniu 10 i więcej osób |
|--------------|--------------|------------|--------------|---------------------------------------------------------------------------|
| gmina Oława  | 739<br>94,1% | 43<br>5,5% | 3<br>0,4%    | 15,4                                                                      |
| miasto Oława | 96,4%        | 2,7%       | 0,9%         | 47,7                                                                      |
| województwo  | 96,1%        | 3,1%       | 0,8%         | 49,3                                                                      |
| Wrocław      | 96,6%        | 2,6%       | 0,8%         | 56,0                                                                      |

Gmina Oława należy do podregionu wrocławskiego (NTS.3), którego produkt krajowy brutto (PKB) przeliczony na jednego mieszkańca jest znacznie niższy od wskaźnika dla całego kraju (stanowi 73,8% wartości tego wskaźnika), a tym bardziej od wskaźnika ogólnowojejewódzkiego (72,6%). Także wartość dodana brutto przeliczona na jednego zatrudnionego jest tu znacznie niższa, wynosząca 39 686,00 zł (w kraju 44.081,00 zł, a w województwie 50 529,00 zł/zatrudnionego). Podregion wrocławski (z którego wyłączono miasto Wrocław) jest najuboższym spośród czterech podregionów województwa dolnośląskiego (podregiony: jeleniogórski, legnicki, wrocławski i miasto Wrocław); przeważa tu bowiem osadnictwo wiejskie, a w strukturze gospodarczej – rolnictwo.

Gmina wiejska Oława posiada niższy wskaźnik dochodu budżetu gminy *per capita* (1410 zł w 2003 roku [GUS]) niż przeciętna gmina województwa (1515 zł - z wyłączeniem miast na prawach powiatu). Wskaźnik ten jest jednak wyższy niż w przeciętnej gminie powiatu (1300 zł) i znacząco wyższy niż w mieście Oława (1271 zł). Dość wysoki jest udział dochodów własnych w tworzeniu budżetu gminnego (56% - w 2003 r. [GUS]). Stopę bezrobocia szacowano na 22% (2003 r.) i był to wskaźnik nieco wyższy od przeciętnego dla województwa.

Wydatki budżetowe gminy w roku 2003 nieznacznie przekroczyły dochody (1529 zł/mieszkańca), przy tym porównawczo dużą część tych wydatków przeznaczono na inwestycje – 28,9% (przeciętnie w gminach województwa, bez miast-powiatów – 14,9%, w podregionie 17,7%, w powiecie 14,8%, w mieście Oława tylko 13,9%). Udział wydatków budżetów gminnych przeznaczonych na inwestycje zmienia się jednak z roku na rok, ale generalnie utrzymuje się na wysokim poziomie. Na przykład w 2002 roku nakłady inwestycyjne stanowiły aż 31,4% wydatków budżetowych (przeciętnie w gminach województwa – 14,9%), w 2001 roku – 25,2% (w województwie - średnio 17,1%).

W strukturze branżowej wydatków budżetu gminy wiejskiej Oława (podobnie jak w przypadku innych gmin) zdecydowanie dominuje oświata i wychowanie – 36,2% (33,8% w przeciętnej gminie województwa; 32,2% w mieście Oława). Na drugim miejscu znajduje się gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 24,6%, przy czym udział tego działu jest tu – w

porównaniu z innymi gminami – wyjątkowo duży (w przeciętnej gminie województwa – 10,3%; w mieście Oława – 16,0%). Kolejnym działem co do udziału w wydatkach budżetu gminy jest administracja publiczna – 14,8% (nieco większy niż w przeciętnej gminie województwa – około 13,0%). Wyjątkowo dużą część wydatków budżetu gminy wiejskiej Oława przeznaczono na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego – 6,5% (w mieście Oława – tylko 2,6%, a w przeciętnej gminie województwa – 3,5%). Z kolei relatywnie niewielki udział w wydatkach budżetowych miała tu opieka społeczna – 7,2% (13,0% w mieście Oława i 12,0% w przeciętnej gminie województwa).

Jak widać z kolejnej tabeli nr 10.4 wysokość wydatków budżetu gminy przeznaczonych na poszczególne działy oraz ogólna wielkość wydatków – podobnie jak w przypadku udziału nakładów inwestycyjnych - zmienia się z roku na rok. Nie zmienia się natomiast generalna struktura branżowa tych wydatków, w szczególności dominacja wydatków poniesionych na oświatę i wychowanie.

Tabela nr 10.4. Struktura branżowa wydatków budżetu gminy w ostatnich latach (według GUS).

| Rok  | Ogółem<br>w tys. zł i<br>w %% | Administracja    | Oświata i<br>wychowanie | Ochrona<br>zdrowia | Opieka<br>społeczna | Gospodarka<br>komunalna i<br>ochrona<br>środowiska | Kultura i<br>ochrona<br>dziedzictwa<br>kulturowego | Kultura<br>fizyczna | Gospodarka<br>mieszkaniowa |
|------|-------------------------------|------------------|-------------------------|--------------------|---------------------|----------------------------------------------------|----------------------------------------------------|---------------------|----------------------------|
| 2003 | 19 991,9<br>100,0%            | 2 957,9<br>14,9% | 7 238,0<br>36,2%        | 7 145,7<br>0,7%    | 1 450,3<br>7,2%     | 4 918,4<br>24,6%                                   | 1 281,9<br>6,5%                                    | 299,9<br>1,5%       | 155,6<br>0,8%              |
| 2002 | 20 994,1<br>100,0%            | b.d.             | 8 318,5<br>39,6%        | 1 563,2<br>7,4%    |                     | 5 455,3<br>26,0%                                   | 787,0<br>3,7%                                      | b.d.                | 297,9<br>1,4%              |
| 2001 | 16 795,9<br>100,0%            | b.d.             | 6 308,4<br>37,6%        | 1 399,7<br>8,3%    |                     | 3 398,1<br>20,2%                                   | 977,7<br>5,8%                                      | b.d.                | 268,4<br>1,6%              |

*b.d. – brak danych*





## 10.2. Rolnictwo i leśnictwo.

W produkcji rolniczej gminy dominuje **kierunek roślinny**. Zgodnie z uwarunkowaniami siedliskowymi w strukturze zasiewów dominują zboża, głównie pszenica, jęczmień i pszenżyto oraz buraki, rzepak i rzepik. Pewne znaczenie ma też uprawa ziemniaków. Zdecydowanie przeważają uprawy polowe, przy stosunkowo niewielkim udziale trwałych użytków zielonych (9,1%) występujących w większości w dolinie Odry i Oławy. Znikome znaczenie ma też produkcja sadownicza (sady zajmują mniej niż 1% przestrzeni rolniczej gminy). Rozwinęła się natomiast na pewną skalę **hodowla ryb** w stawach. Największy zespół stawów hodowlanych znajduje się w rejonie wsi Niemil.

Po kryzysie w produkcji rolniczej, jaki miał miejsce po 1990 roku ubiegłego wieku, zaznaczającym się w szczególności w upadku hodowli i przejawiał (także w gminie Oława) różnym stopniem niewykorzystania budynków inwentarskich, obecnie – po wejściu Polski do Unii Europejskiej – otwierają się duże możliwości dla rozwoju tego działu gospodarki narodowej. Tak więc przestrzeń rolnicza, odznaczająca się tu wysokimi walorami produkcyjnymi, staje się silnym atutem gospodarczym gminy wiejskiej Oława (*patrz rozdz. 5.2*).

Warunki siedliskowe są jednak w gminie silnie zróżnicowane. Zachodnia i południowa część gminy predysponowana jest dla intensywnych form produkcji. Część północna (w zasięgu pradoliny Odry) odznacza się bardziej wrażliwymi siedliskami oraz środowiskiem gruntowo-wodnym szczególnie podatnym na infiltrację zanieczyszczeń. W tych częściach gminy preferowane powinny być bardziej ekstensywne (i proekologiczne) sposoby gospodarowania. Warto zaznaczyć, że rolnictwo stanowi poważne źródło negatywnego oddziaływania na środowisko, zwłaszcza z zakresu zanieczyszczenia wód (*patrz także rozdz. 5.5*).

W strukturze własnościowej gruntów rolnych duże znaczenie miała w przeszłości własność państwowa (Państwowe Gospodarstwa Rolne – PGR) i spółdzielcza (Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne - RSP). Państwowe Gospodarstwa Rolne upadły i zostały po nich rozległe areale gruntów rolnych stanowiące obecnie zasoby Skarbu Państwa. Z **gospodarstw państwowych** pozostał jedynie Zakład Doświadczalny Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Oleśnicy Małej, który prowadzi produkcję zarówno roślinną, jak i zwierzęcą (bydło mleczne). Z **gospodarstw spółdzielczych** wymienić należy RSP w Niwniku (produkcja roślinna oraz chów trzody chlewnej) i RSP w Osieku (produkcja roślinna, w tym sadownicza). Pozostałe wielkoobszarowe gospodarstwa rolne (najmniejsze posiada 200 ha gruntów) należą do **sektora prywatnego** – spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (GR „Pegros” w Psarach) lub do osób fizycznych (5 gospodarstw - w Oleśnicy

Małej, Niemilu, Osieku i Gaju Oławskim). Te ostatnie zatrudniają głównie członków rodzin i częściowo najemnych pracowników sezonowych.

Wymienionych powyżej 8 największych gospodarstw rolnych w gminie znajduje się w dobrej kondycji ekonomicznej (zarówno te prywatne, jak i uspołecznione). Obejmują one prawie 19% ogólnego areалу gruntów rolnych gminy. Przeważa jednak – podobnie jak w całym kraju i województwie – gospodarka drobnotowarowa, oparta na małych gospodarstwach rodzinnych. Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego w gminie Oława tylko nieznacznie jest większa od gospodarstwa średniokrajowego. W gminie obserwuje się jednak proces wzrostu wielkości gospodarstw rolnych oraz przyrostu liczby gospodarstw „pełnohektarowych” i o większej towarowości produkcji. Proces ten nadal będzie się rozwijać, czemu sprzyjać powinny – o czym już wspomniano – uwarunkowania ekonomiczne (rynkowe) wynikające z przynależności do Unii Europejskiej. Równocześnie następować będzie zanik drobnych i najsłabszych gospodarstw indywidualnych oraz ogólny spadek zatrudnienia w rolnictwie.

**Gospodarka leśna** niemal w całości pozostaje w rękach państwa; w zarządzie przedsiębiorstwa „Lasy Państwowe” znajduje się ponad 96,3% gruntów leśnych. W zasobie Agencji Nieruchomości Rolnych znajduje się ponadto 3 ha gruntów leśnych; Gmina dysponuje tylko 1 ha takich gruntów. Pozostałe grunty leśne należą do właścicieli prywatnych. W 2003 roku prywatni właściciele zalesili 1 ha gruntów nieleśnych. Do zalesienia przeznaczonych było (w 2003 r.) 13 ha gruntów nieleśnych (wszystkie należą do „Lasów Państwowych”). Lasy leżące na terenie gminy należą do Nadleśnictwa Oława, którego siedziba zlokalizowana jest w Bystrzycy. Siedziby leśnictw znajdują się w Bystrzycy i przysiółku Janików.

### 10.3. Pozostałe - nierolnicze aktywności gospodarcze.

Na terenach wiejskich powstało szereg, przeważnie drobnych, **przedsiębiorstw**, jako alternatywne w stosunku do rolnictwa źródło utrzymania miejscowej ludności. Rozwinęły się aktywności w zakresie produkcji (nierolniczej), napraw, budownictwa i różnego rodzaju usług komercyjnych, skierowanych zarówno na rynek lokalny (obsługa mieszkańców gminy), jak i zewnętrzny (funkcje specjalizowane). Niektóre z przedsiębiorstw prowadzą działalność wielokierunkową tak, że trudno jest jednoznacznie zakwalifikować je do określonej branży.

Najważniejszym obszarem w gminie, na którym w najbliższych latach będzie prowadzona działalność gospodarcza jest Strefa Aktywności Gospodarczej w Stanowicach, o powierzchni około 100 ha, z której około 40 ha jest już sprzedane zainteresowanym przedsiębiorcom (pierwsze obiekty są już oddawane do użytku), a następne 37 ha będzie włączone do Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Kolejnymi obszarami, które będą przeznaczone pod strefę aktywności gospodarczej są tereny położone na wschód od Oławy, w rejonie wsi Godzikowice, Gać, Ścinawa i Ścinawa Polska.

Do najważniejszych przedsiębiorstw produkcyjnych o charakterze przemysłowym należą:

- „Makursles” w Starym Górniku oraz „Capri” w Lizawicach – wytwórnia makaronu,
- Fabryka Zapraw „MIX” S.C. w Marcinkowicach,
- Zakład ceramiczny „JA-FA” w Stanowicach,
- „BALHSEN” Sp. z o.o. Poznań; wytwórnia chipsów ziemniaczanych w Stanowicach,
- „SŁOWIK” PPHU; zakład produkcyjny poziomicy w Marcinkowicach,
- „AWIDA” PPHU; eksploatacja kruszywa w Bystrzycy,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego w Bystrzycy i w Godzikowicach (zakład prowadzi też skup żywca),
- piekarnie w Bystrzycy, Godzikowicach, Marcinkowicach i Osieku.

Szeroki zakres branżowy produkcji reprezentują liczne **zakłady rzemieślnicze**, w tym: produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych, produkcja materiałów budowlanych (dachówki, okna, elementy z betonu), odlewnictwo artystyczne, produkcja kamieniarska, wyroby wiklinowe, wyroby stolarskie, wyroby galanterii papierniczej i wyroby ceramiki artystycznej. Liczne są też zakłady usługowe, usługowo-produkcyjne i naprawcze: budowlane, murarskie, instalatorskie, ślusarskie, blacharskie, mechaniki i diagnostyki pojazdowej, betoniarskie, kaletnicze, naprawy sprzętu AGD-RTV, szklarskie, elektromechaniczne, fryzjersko-kosmetyczne, geodezyjne oraz transportowe.

Warto zaznaczyć, że rzemiosło produkcyjne, produkcyjno-usługowe i usługowe było na terenie wiejskiej gminy Oława znacznie rozwinięte jeszcze przed zmianami ustroju społeczno-gospodarczego kraju, tj. przed 1990 rokiem ubiegłego stulecia. W końcu lat 80. działało tam 146 prywatnych zakładów rzemieślniczych – przemysłowych i budowlanych, zatrudniających łącznie 360 osób. Obecnie zatrudnienie w tego rodzaju drobnych przedsiębiorstwach szacować można na około 1300 osób.

Podobnie jak w całym kraju, w gminie wiejskiej Oława znacznie rozwinęła się (w latach 90. ubiegłego wieku i na początku XXI wieku) sieć **placówek handlu detalicznego**. Liczba sklepów wynosi obecnie około 80, gdzie zatrudnionych jest około 145 osób. Wskaźniki stanu wyposażenia gminy w sieć handlu detalicznego: 165 mieszkańców/sklep lub 6,1 sklepów/1000 mieszkańców są znacznie mniej korzystne niż przeciętne dla powiatu (odpowiednio: 83 mieszkańców/sklep lub 12,1 sklepów/1000 mieszkańców), województwa 90,1 mieszkańców/sklep lub 11,1 sklepów/1000

mieszkańców), a przede wszystkim miasta Oławy (68,6 mieszkańców/sklep lub 12,1 sklepów/1000 mieszkańców). To pozorne „upośledzenie” gminy wynika jednak z silnie oddziałującego ośrodka usługowego – miasta Oławy. Sieć handlu detalicznego gminy jest też silniej rozdrobniona; zdecydowanie przeważają małe sklepy, a przeciętne zatrudnienie na jedną placówkę handlową wynosi tylko 1,8 osoby, podczas gdy w województwie 2,5 osoby, a w mieście Oława 2,3 osoby. Największe w gminie sklepy, to adaptowane z poprzedniej epoki typowe pawilony handlowe (dawne sklepy Gminnej Spółdzielni) znajdujące się m.in. w Marcinkowicach i Gaci. Powstało 13 takich pawilonów handlowo-usługowych, wybudowanych w latach 70. ubiegłego wieku. Liczne drobniejsze sklepy utworzono w parterach budynków mieszkalnych. W strukturze własnościowej zdecydowanie dominuje sektor prywatny; tylko jeden sklep (pawilon handlowy) w Marcinkowicach pozostał własnością spółdzielczą (GS „Samopomoc Chłopska”). W strukturze branżowej przeważają sklepy ogólnospożywcze. Powstały jednak też – głównie we wsiach większych – sklepy innych branż lub wielobranżowe; najwięcej sklepów znajduje się w Bystrzycy.

Na terenie gminy działa kilka **hurtowni**, m.in. we wsi Chwaliborzyce (odzież używana), Gać (owoce), Siecieborowice (artykuły przemysłowo-spożywcze), Siedlce (papier toaletowy), Stanowice (artykuły motoryzacyjne). Hurtownie działają w nowych, specjalnie wybudowanych dla tej funkcji obiektach, lub w pomieszczeniach adaptowanych pełniących poprzednio inne funkcje.

Na pewną skalę rozwinęła się działalność gastronomiczna. **Usługi gastronomiczne** pełnione są jednak głównie przez małe obiekty (najczęściej bary) o niewielkim asortymencie serwowanych potraw, a często też o niskim standardzie obsługi. Z najważniejszych placówek gastronomicznych gminy wymienić można lokale: „VOLLE-WOLLE” w Chwaliborzycach oraz Karczmę „U Michelle i Mirosława” w Jankowicach.

**Turystyka**, jako dział gospodarki narodowej i element bazy ekonomicznej gminy, nie odgrywa prawie żadnej roli. Baza noclegowa ogranicza się do kilku domków kempingowych przy, wymienionym już wcześniej, ośrodku wypoczynkowo-sportowym w Bystrzycy (55 miejsc noclegowych), motelu „U Józefa” w Oleśnicy Małej (24 miejsca noclegowe) oraz gospodarstwa agroturystycznego „Pod Bukiem” – prowadzącego również naukę jazdy konnej.

Najciekawszym pod względem turystycznym są tereny rozlewisk Odry, Oławy i Smortawy oraz lasy w dolinach tych rzek. Przez gminę prowadzi turystyczny szlak czerwony (Oława – rezerwat Zwierzyniec, Ścinawa Polska, rejon rezerwatu Grodzisko Ryczeńskie, Bystrzyca, Janików – do Jelcza-Laskowic). Łączna długość szlaków pieszych w granicach gminy Oława wynosi 20 km. Na rzece Smortawie wyznaczony jest szlak kajakowy. Oprócz walorów przyrodniczych terenów dolin rzecznych, atrakcją turystyczną stanowi osiem parków zabytkowych.

#### **10.4. Uwarunkowania wynikające z potrzeby i możliwości rozwoju gospodarczego.**

- Podstawową funkcją gospodarczą gminy jest i pozostanie rolnictwo. Rozwojowi tego działu gospodarki narodowej sprzyjają korzystne warunki siedliskowe (uwarunkowanie wewnętrzne) oraz przyłączenie Polski do Unii Europejskiej (uwarunkowanie zewnętrzne, które w przyszłości może się jednak zmieniać).
- Dalszy rozwój rolnictwa (jego modernizacja) oznaczać może spadek liczebności gospodarstw (przedsiębiorstw) rolniczych oraz spadek zatrudnienia w tym dziale gospodarki narodowej. Pojawi się też problem wykorzystania obiektów porolniczych (m.in. zabudowań gospodarczych).
- Spadek zatrudnienia w sektorze rolniczym wymuszać będzie dalszy rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości nierolniczej. Pojawia się więc potrzeby terenowe dla lokalizacji firm – zakładów produkcyjnych i usługowych, niezależnie od możliwej adaptacji obiektów porolniczych na te cele.
- Z uwagi na ograniczony rynek wewnętrzny, większość nowopowstających aktywności gospodarczych, w tym także usługowych, będzie miała charakter specjalizowany (ich działalność skierowana będzie głównie na rynek zewnętrzny). Rozwojowi funkcji specjalizowanych sprzyja dobre powiązanie komunikacyjne z układem wewnętrznym i bliskość ośrodka powiatowego, a także Wrocławia.

## **DZIAŁ III.**

# **UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA I STRUKTURY WŁASNOŚCI GRUNTÓW**

## 11. UKŁAD KOMUNIKACYJNY.

### 11.1. Komunikacja kolejowa.

Przez środek gminy przebiega tranzytowo – na odcinku 16 km – magistralna linia kolejowa nr 132 (E-30) relacji Wrocław – Katowice – Kraków – przejście graniczne w Medyce. Jest to linia dwutorowa, zelektryfikowana. Na terenie gminy znajduje się tylko jedna stacja na trasie tej linii kolejowej – we wsi Lizawice. W obsłudze gminy ma też znaczenie stacja Lipki (gmina Brzeg), położona w pobliżu wsi Gać, a przede wszystkim stacja w Oławie. Jednotorowe odgałęzienie od wymienionej magistralnej linii kolejowej, prowadzące w kierunku Domaniowa, jest obecnie nieczynne. Nieczynna jest również linia kolejowa relacji Brzeg – Wiązów, przecinająca południową część gminy (w rejonie wsi Owczary).

Przewidywana modernizacja i rozbudowa (m.in. dodanie drugiej pary torów) ważnego krajowego szlaku kolejowego – linii kolejowej nr 132, także o międzynarodowym znaczeniu, skutkować może w zagospodarowaniu terenów przyległych, w szczególności w miejscowości (obrzebie) Lizawice i Ścinawa, gdzie tereny kolejowe już obecnie niemal bezpośrednio sąsiadują z terenami zabudowy.

### 11.2. Układ drogowy.

Przez południowy skraj gminy przebiega **autostrada A4**. Powiązanie komunikacyjne terenu gminy z tą autostradą odbywa się poprzez zjazdy:

- w Krajkowie, z drogą wojewódzką nr 395 (obsługujący zachodnią część gminy,
- w Brzezimierzu, z drogą wojewódzką nr 396 (obsługujący miasto Oławę i główną część gminy),
- w Przylesiu, z drogą wojewódzką nr 401 (obsługujący wschodnią część gminy).

Z tranzytowych dróg największe znaczenie ma centralnie przebiegająca przez gminę **droga krajowa nr 94** relacji Wrocław – Opole. Druga **droga krajowa – nr 39**, relacji Łagiewniki (połączenie z drogą krajową nr 8) – Strzelin – obwodnica na trasie drogi krajowej nr 94 w rejonie Brzegu, przebiega na krótkim odcinku przez południowo-wschodni skraj gminy, w rejonie wsi Owczary.

Z **dróg wojewódzkich** przez gminę wiejską Oława przebiegają:

- droga nr 346 łącząca drogę krajową nr 94 (w rejonie wsi Godzikowice) z drogą wojewódzką nr 395 relacji Wrocław – Strzelin,
- droga nr 396 prowadząca ze Strzelina przez Oławę do Birutowa; łączy autostradę A4 (zjazd w rejonie Brzezimierza w gminie Domaniów) z drogą wojewódzką 346 (w rejonie



wsi Gaj Oławski), drogą krajową nr 94 (w mieście Oława) oraz drogami wojewódzkimi: nr 455 (zjazd na odcinku Oława - Stary Otok) i drogą nr 451 w Bierutowie.

- droga nr 455 łącząca drogę wojewódzką nr 396 w Oławie z drogą krajową nr 8 we Wrocławiu.

W powiązaniach wewnątrzgminnych i z najbliższym rejonem ważną rolę odgrywa gęsta sieć **dróg powiatowych**:

- droga nr 1548 D relacji Minkowice Oławskie - Bystrzyca,
- droga nr 1549 D relacji droga wojewódzka nr 455 – Janików – Bystrzyca – do granicy powiatu,
- droga nr 1560 D relacji droga krajowa nr 94 Godzikowice – Chwaliborzyce – Jankowice Małe – droga krajowa nr 39,
- droga nr 1561 D relacji droga wojewódzka nr 346 – Osiek – Niemil – Oleśnica Mała – do granicy powiatu,
- droga nr 1562 D relacji droga krajowa nr 39 – Owczary – droga powiatowa nr 1560 D,
- droga nr 1563 D relacji od granicy powiatu – Oleśnica Mała – do drogi powiatowej nr 1561 D,
- droga nr 1564 D relacji droga wojewódzka nr 396 Pełczyce – Niwnik – Osiek – droga powiatowa nr 1560 D,
- droga nr 1565 D relacji droga wojewódzka nr 346 Jaczkowice – Niwnik – Siecieborowice – do granicy powiatu,
- droga nr 1566 D relacji droga powiatowa nr 1565 D – Drzemlikowice – Siecieborowice – droga powiatowa nr 1565 D,
- droga nr 1567 D relacji Oława (ul. Broniewskiego, ul. Zaciszna) – Zabardowice – droga powiatowa nr 1972 D,
- droga nr 1568 D relacji droga powiatowa nr 1582 D Sobocisko – Miłonów – droga wojewódzka nr 346,
- droga nr 1569 D relacji droga krajowa nr 94 Stanowice – Lizawice droga powiatowa nr 1972 D,
- droga nr 1570 D relacji Oława (ul. Lipowa – od skrzyżowania z drogą krajową nr 94, ul. Siedlecka) – Siedlce – Zakrzów – Marcinkowice droga krajowa nr 94,
- droga nr 1571 D relacji Oława (ul. Janowskiego, ul. Zwierzyniecka, ul. Portowa) – Ścinawa Polska – Ścinawa – Godzikowice droga krajowa nr 94,
- droga nr 1572 D relacji droga wojewódzka nr 396 Oława (ul. 3 Maja, ul. Ofiar Katynia) – Ścinawa – do granicy powiatu,

- droga nr 1573 D relacji droga krajowa nr 94 Gać – Psary – Maszków – droga krajowa nr 94 Gać,
- droga nr 1574 D relacji Oława (ul. Kilińskiego) – Jaczkowice droga wojewódzka nr 346,
- droga nr 1592 D relacji droga wojewódzka nr 396 Brzezimierz – Polwica – Wierzbno – Sobocisko droga powiatowa nr 1972 D,
- droga nr 1972 D relacji od granicy powiatu – Sobocisko – Lizawice – Marcinkowice droga krajowa nr 94,
- droga nr 1933 D relacji od granicy powiatu – Zakrzów droga powiatowa nr 1570 D.

**Drogi gminne** posiadają łączną długość 26,5 km, z czego 18 km (68%) stanowią drogi gruntowe.

Powiązania drogowe – zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne (bliższe i odległe – ponadregionalne), ocenia się jako względnie korzystne. Mniej korzystny jest stan techniczny dróg, nie odbiegający jednak od przeciętnego standardu krajowego. Brakuje też obejść terenów osadniczych, w tym miasta Oławy, na ważniejszych i ruchliwych trasach dróg.

### 11.3. Żegluga i transport wodny.

Rzeka Odra stanowi szlak żeglugowy wykorzystywany przez transport towarów masowych. W niektórych koncepcjach i programach przewiduje się modernizację drogi wodnej Odry – do wymogów klasy III i tym samym ożywienie nawigacji towarowej oraz włączenie tego szlaku wodnego do europejskiego systemu transportowego. Dla gminy ten szlak transportowy nie ma i nie będzie miał także w przyszłości większego znaczenia. W przypadku jednak uruchomienia urządzeń portowych w mieście Oława, możliwa będzie (pośrednio) także obsługa gminy wiejskiej w zakresie transportu wodnego.

### 11.4. Uwarunkowania wynikające z istniejącego systemu komunikacyjnego oraz możliwości i potrzeb jego rozwoju.

- Gmina posiada bardzo dogodne zewnętrzne powiązania komunikacyjne o zasięgu regionalnym, ponadregionalnym, a nawet międzynarodowym:
  - magistralna linia kolejowa nr 132 o znaczeniu międzynarodowym,
  - autostrada A4,
  - drogi krajowe: nr 94 oraz nr 39,
  - drogi wojewódzkie: nr 346, nr 395 i nr 455,
  - 20 odcinków dróg powiatowych.

- Wystarczający jest układ dróg dla obsługi powiązań wewnętrznych, którym służą ww. drogi (z wyjątkiem autostrady) oraz sieć dróg gminnych o łącznej długości 26,5 m.
- Rozbudowa dotychczas ukształtowanej sieci dróg przewidywana jest przede wszystkim na obszarach istniejącej i planowanej zabudowy, w tym w szczególności w strefach aktywności gospodarczej.
- Poważny wysiłek inwestycyjny kierowany powinien być na modernizację istniejących dróg w celu podwyższenia klasy niektórych odcinków lub poprawy jakości technicznej (prawie 68% łącznej długości dróg gminnych nie posiada utwardzonej nawierzchni). Pożądana byłaby także budowa obwodnic na trasach niektórych ważniejszych dróg przechodzących przez układy osadnicze wsi, w tym przede wszystkim stworzenie na trasie drogi krajowej nr 94 obejścia miasta Oława i wsi Godzikowice, a także wsi Gać. Działania te mogą skutkować zapotrzebowaniem na nowe tereny (m.in. dla poszerzenia pasów drogowych).
- W związku z przewidywaną rozbudową szlaku kolejowego Wrocław – Kraków, mogą pojawić się problemy z zagospodarowaniem terenów przyległych, w szczególności w miejscowościach Lizawice i Ścinawa, gdzie zabudowa sąsiaduje z terenami kolejowymi.
- W przypadku rozwoju żeglugi towarowej na rzece Odrze, gmina może korzystać z tego transportu za pośrednictwem urządzeń portowych w mieście Oława. Rozwój tego rodzaju transportu nie będzie natomiast istotnie wpływać na zagospodarowanie przestrzenne samej gminy.

## 12. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY ORAZ STRUKTURA WŁASNOŚCI TERENÓW.

### 12.1. Sieć osadnicza.

Struktura sieci osadniczej gminy wiejskiej Oława przedstawia się następująco (tabela nr 12.1):

Tabela nr 12.1. Struktura sieci osadniczej.

| Grupa wielkości jednostek osadniczych | Liczba jednostek osadniczych (miejscowości) | Liczba mieszkańców | Udział w %% |
|---------------------------------------|---------------------------------------------|--------------------|-------------|
| powyżej 1000 mieszkańców (M)          | 2                                           | 3 505              | 26,0        |
| 500 – 1000 M                          | 3                                           | 1 896              | 14,1        |
| 300 – 499 M                           | 10                                          | 4 474              | 33,2        |
| 100 – 299 M                           | 16                                          | 3 390              | 25,2        |
| poniżej 100 M                         | 3                                           | 198                | 1,5         |
| Razem                                 | 34                                          | 13 463             | 100,0       |

Wiejska sieć osadnicza gminy jest dość gęsta; na jedną jednostkę osadniczą przypada 686 ha (6,9 km<sup>2</sup>). Średnia wielkość miejscowości wiejskiej wynosi 396 mieszkańców, co jest wskaźnikiem znacząco wyższym od średniokrajowego (269 mieszkańców) i średniowojewódzkiego (283 mieszkańców). Największą wsią jest Bystrzyca, której liczba mieszkańców przekroczyła 2000. Miejscowość ta skupia ponad 78,6% ludności gminy zamieszkałej po prawobrzeżnej stronie Odry, a wraz z przysiółkiem Janików – ponad 88%. Drugą co do wielkości zaludnienia wsią są Marcinkowice liczące ponad 1000 mieszkańców. Te dwie duże wsie skupiają 26% całkowitej populacji gminy. Wsi średniej wielkości, tj. liczących 500-1000 mieszkańców, jest tylko 3; zamieszkuje je nieco ponad 14% populacji gminy. Więcej niż połowa (prawie 60%) populacji gminy zamieszkuje zatem wsie małe, liczące poniżej 500 mieszkańców, przy czym największa jej część – prawie 1/3 – skupia się we wsiach o zaludnieniu 300-500 mieszkańców. Najmniejsze jednostki osadnicze, liczące poniżej 100 mieszkańców, których jest 3, skupiają 1,5% populacji gminy (tabela nr 12.2); najmniejszą miejscowością w gminie jest Maszków – poniżej 40 mieszkańców.

Żadna z miejscowości wiejskich, w tym największa – Bystrzyca, nie stanowi ośrodka centralnego gminy. Funkcje takiego ośrodka pełni miasto Oława, będące również siedzibą władz samorządowych omawianej gminy. Pewna większa koncentracja usług w niektórych wsiach wynika raczej z ich wielkości a nie z pozycji w hierarchii sieci osadniczej. Nawet o Bystrzycy trudno

mówić jako o ośrodku „zaodrzańskiej” części gminy. Znajdujące się tu wsie - Stary Otok i Stary Górnik, ciążą bowiem bezpośrednio do miasta Oława, chociażby ze względu na dostępność komunikacyjną. Ewentualnie druga co do wielkości wieś Marcinkowice może być postrzegana jako lokalny „subośrodek” centralny dla północno-zachodniej części gminy. Nie można natomiast wskazać żadnej miejscowości, która mogłaby stanowić ośrodek centralny dla największej części gminy położonej na południe od granic miasta Oława.

Tabela nr 12.2. Wykaz miejscowości wiejskich – zaludnienie.

| Lp. | Obręb          | Nazwa sołectwa | Nazwa miejscowości | Liczba mieszkańców na<br>31.12.2004 r. |
|-----|----------------|----------------|--------------------|----------------------------------------|
| 1.  | Bystrzyca      | Bystrzyca      | Bystrzyca          | 2 274                                  |
|     |                | Janików        | Janików            | 274                                    |
| 2.  | Bolechów       | Bolechów       | Bolechów           | 166                                    |
| 3.  | Chwalibożyce   | Chwalibożyce   | Chwalibożyce       | 389                                    |
| 4.  | Drzemlikowice  | Drzemlikowice  | Drzemlikowice      | 289                                    |
|     |                |                | Jakubowice         | 104                                    |
| 5.  | Gać            | Gać            | Gać                | 449                                    |
| 6.  | Gaj Oławski    | Gaj Oławski    | Gaj Oławski        | 272                                    |
| 7.  | Godzikowice    | Godzikowice    | Godzikowice        | 723                                    |
| 8.  | Godzinowice    | Godzinowice    | Godzinowice        | 157                                    |
| 9.  | Jaczkowice     | Jaczkowice     | Jaczkowice         | 414                                    |
| 10. | Jankowice      | Jankowice      | Jankowice          | 259                                    |
| 11. | Jankowice Małe | Jankowice Małe | Jankowice Małe     | 95                                     |
| 12. | Lizawice       | Lizawice       | Lizawice           | 151                                    |
| 13. | Marcinkowice   | Marcinkowice   | Marcinkowice       | 1231                                   |
| 14. | Marszowice     | Marszowice     | Marszowice         | 249                                    |
| 15. | Maszków        | Maszków        | Maszków            | 38                                     |
| 16. | Miłonów        | Miłonów        | Miłonów            | 65                                     |
| 17. | Niemil         | Niemil         | Niemil             | 514                                    |
| 18. | Niwnik         | Niwnik         | Niwnik             | 187                                    |
| 19. | Oleśnica Mała  | Oleśnica Mała  | Oleśnica Mała      | 499                                    |
| 20. | Osiek          | Osiek          | Osiek              | 659                                    |
| 21. | Owczary        | Owczary        | Owczary            | 480                                    |
| 22. | Psary          | Psary          | Psary              | 274                                    |
| 23. | Siecieborowice | Siecieborowice | Siecieborowice     | 180                                    |

| Lp.   | Obręb          | Nazwa sołectwa | Nazwa miejscowości | Liczba mieszkańców na<br>31.12.2004 r. |
|-------|----------------|----------------|--------------------|----------------------------------------|
| 24.   | Siedlce        | Siedlce        | Siedlce            | 435                                    |
| 25.   | Sobocisko      | Sobocisko      | Sobocisko          | 486                                    |
| 26.   | Ścinawa        | Ścinawa        | Ścinawa            | 407                                    |
| 27.   | Ścinawa Polska | Ścinawa Polska | Ścinawa Polska     | 464                                    |
| 28.   | Stanowice      | Stanowice      | Stanowice          | 451                                    |
| 29.   | Stary Górnik   | Stary Górnik   | Stary Górnik       | 196                                    |
| 30.   | Stary Otok     | Stary Otok     | Stary Otok         | 148                                    |
| 31.   | Zabardowice    | Zabardowice    | Zabardowice        | 220                                    |
| 32.   | Zakrzów        | Zakrzów        | Zakrzów            | 264                                    |
| Razem | 32             | 33             | 34                 | 13 463                                 |

Wsie gminy Oława tworzą układy skupione, a rozproszenie osadnictwa, czy też pojedynczej zabudowy, jest tu znikome. Pośrednio wyraża się to w niewielkiej przewadze liczby miejscowości nad liczbą sołectw oraz dość wysokiej intensywności zabudowy (*patrz dalej rozdział 12.2*); w gminie liczba jednostek osadniczych (35 – według GUS) tylko o 2 jest większa niż liczba sołectw (33), podczas gdy średnio w województwie przewaga liczby miejscowości wiejskich nad liczbą sołectw wyraża się wskaźnikiem 1,28 (w powiecie oławskim – 1,18). To skupienie osadnictwa jest korzystną cechą z funkcjonalnego (a także ekologicznego) punktu widzenia i powinno być utrzymane w dalszym rozwoju przestrzennym gminy.

## 12.2. Struktura zagospodarowania terenów.

W strukturze zagospodarowania terenów dominuje przestrzeń rolnicza, która – bez gruntów rolnych zabudowanych - obejmuje 68,0% obszaru gminy (w województwie – 59,0%, w kraju – 59,5%). Tereny leśne wraz z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi obejmują 21,1% (same lasy – 20,7%; w województwie – 28,9%, w kraju – 28,7%). Na trzecim miejscu znajdują się tereny komunikacyjne – 4,0%, a następnie tereny osadnicze – 3,3%. Przewaga udziału terenów komunikacyjnych nad udziałem terenów osadniczych jest typowa dla gmin wiejskich, przy czym w przypadku gminy Oława przewaga ta jest stosunkowo niewielka (tylko 1,2-krotna), co wynika z dość wysokiej (jak na tereny wiejskie) gęstości zaludnienia (56 mieszkańców/km<sup>2</sup>; średnio w kraju – 50,2 mieszkańców/km<sup>2</sup>) oraz obserwowanych procesów urbanizacyjnych, o których już wcześniej wspomniano. Należy jednak zaznaczyć, że aż 58,4% terenów osadniczych stanowią grunty rolne zabudowane, które według klasyfikacji przyjętej przez GUGiK (a także zgodnie z definicją gruntów rolnych zawartą w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych) zalicza się do gruntów rolnych.

Można generalnie przyjąć, że te zabudowane grunty rolne to głównie tereny zabudowy zagrodowej, chociaż może tam znajdować się również zabudowa wyłącznie gospodarcza związana z produkcją rolniczą (inna, jak również wyłącznie mieszkaniowa, byłaby „nielegalna”).

Na tereny mieszkaniowe (przeważnie zabudowa jednorodzinna) przypada tylko 5,3% terenów osadniczych (według klasyfikacji GUGiK), mniej niż na tereny przemysłowe – 9,7%. Dość duży udział mają tereny rekreacyjne – 18,4%, a zwłaszcza tereny osadnicze niezabudowane – 54,1% całości terenów osadniczych. Jeśli jednak do terenów osadniczych zaliczymy tereny rolnicze zabudowane (w większej części uznać je można za mieszkaniowe – zabudowa siedliskowa), to struktura tak zdefiniowanych terenów osadniczych przedstawia się następująco (tabela nr 13.2):

- tereny mieszkaniowe: 2,2%,
- tereny przemysłowe: 4,0%,
- inne tereny zabudowane: 1,0%,
- tereny osadnicze niezabudowane: 26,6%,
- tereny rolnicze zabudowane: 58,4%,
- tereny rekreacyjne: 7,7%.

Średnia gęstość zaludnienia na terenach osadniczych wynosi 17,5 mieszkańców/ha, tj. 1750 mieszkańców/km<sup>2</sup>. Zagęszczenie na terenach z zabudową mieszkaniową (tj. terenach mieszkaniowych oraz terenach gruntów rolnych zabudowanych – razem 467 ha) wynosi 28,8 mieszkańców/ha. Na jedno mieszkanie przypada 1371 m<sup>2</sup> takich terenów brutto (wliczając wszelkie formy zabudowy mieszkaniowej, łącznie z zabudową zagrodową). Wskaźniki te wskazują pośrednio na dość intensywną zabudowę wsi oławskiej.

Wśród terenów komunikacyjnych największy udział mają drogi – 94,4% tej kategorii terenów. Udział terenów kolejowych wynosi 4,8%, a na pozostałe rodzaje terenów komunikacyjnych przypada 0,8% całkowitej powierzchni terenów komunikacyjnych.

Na przestrzeń rolniczą (z której wyłączono tu grunty rolne zabudowane) składają się: grunty orne, sady, trwałe użytki zielone oraz stawy hodowlane i rowy melioracyjne. Zdecydowanie dominują grunty orne – 86% przestrzeni rolniczej, co zgodne jest z predyspozycjami siedliskowymi tej przestrzeni. Użytki zielone, głównie łąki, występują przede wszystkim w dolinach rzecznych – Odry i Oławy. Znikomy udział mają sady – 0,4% powierzchni przestrzeni rolniczej. Dwukrotnie większą powierzchnię zajmują tu stawy i rowy – 0,8% przestrzeni rolniczej. Niezależnie od tych wód (zaliczonych do użytków rolnych) w gminie wody powierzchniowe zajmują 353 ha, co stanowi ponad 1,5% powierzchni całej gminy; zdecydowanie przeważają tu wody płynące (89,2% przestrzeni wodnej), na które składają się takie rzeki, jak w szczególności Odra i Oława.

Szczegółową strukturę zagospodarowania terenów gminy przedstawia tabela nr 12.3. W zgeneralizowanym ujęciu, tereny zainwestowane (osadnicze, komunikacyjne i kopalniane) zajmują 7,5% obszaru gminy. Pozostałe tereny, to tereny otwarte: rolne, leśne, zadrzewione i zakrzewione, wody powierzchniowe, nieużytki oraz użytki ekologiczne (te ostatnie stanowią równocześnie tereny chronione – na mocy ustawy o ochronie przyrody). Stosunek terenów rolnych (z wyłączeniem zabudowanych) do terenów zalesionych wyraża się wskaźnikiem 3,3 (2,0 w województwie, 2,1 w skali kraju).

Tabela nr 12.3. Struktura użytkowania gruntów.

| Rodzaj użytkowania                   | Powierzchnia<br>w ha | Udział w %%   |        |       | *<br>ha/% |
|--------------------------------------|----------------------|---------------|--------|-------|-----------|
| <b>TERENY ZAINWESTOWANE</b>          | 1306                 | 5,60          | 100,0  | -     | 1756 ha   |
| <b>Tereny osadnicze</b>              | 320                  | 1,37          | 24,5   | 100,0 | 770 ha    |
| - tereny mieszkaniowe                | 17                   | 0,07          | 1,3    | 5,3   | 2,2%      |
| - tereny przemysłowe                 | 31                   | 0,13          | 2,4    | 9,7   | 4,0%      |
| - tereny zabudowane – inne           | 8                    | 0,03          | 0,6    | 2,5   | 1,0%      |
| - tereny zurbanizowane niezabudowane | 205                  | 0,88          | 15,7   | 64,1  | 26,6%     |
| - tereny rekreacyjne                 | 59                   | 0,25          | 4,5    | 18,4  | 7,7%      |
| <b>Tereny komunikacyjne</b>          | 933                  | 4,00          | 71,4   | 100,0 |           |
| - drogi                              | 881                  | 3,78          | 67,5   | 94,4  |           |
| - tereny kolejowe                    | 45                   | 0,19          | 3,4    | 4,8   |           |
| - inne tereny komunikacyjne          | 7                    | 0,03          | 0,5    | 0,8   |           |
| <b>Tereny kopalniane (PE)</b>        | 53                   | 0,23          | 4,1    | -     |           |
| <b>TERENY OTWARTE</b>                | 22 023               | 94,40         | 100,00 | -     |           |
| <b>Przestrzeń rolnicza</b>           | 16 318               | 69,95         | 74,1   | 100,0 | 15 868 ha |
| - grunty orne                        | 13 650               | 58,51         | 62,0   | 81,6  | 86,0%     |
| - sady                               | 69                   | 0,30          | 0,3    | 0,4   | 0,4%      |
| - łąki trwałe                        | 1491                 | 6,39          | 6,8    | 9,1   | 9,4%      |
| - pastwiska trwałe                   | 534                  | 2,29          | 2,4    | 3,3   | 3,4%      |
| - grunty rolne zabudowane            | 450                  | 1,93          | 2,0    | 2,8   | *58,4%    |
| - stawy                              | 3                    | 0,01          | 0,0    | 0,0   | 0,0%      |
| - rowy                               | 121                  | 0,52          | 0,5    | 0,7   | 0,8%      |
| <b>Wody</b>                          | 353                  | 1,51          | 1,6    | 100,0 |           |
| - płynące                            | 315                  | 1,35          | 1,4    | 89,2  |           |
| - stojące                            | 38                   | 0,16          | 0,2    | 10,8  |           |
| <b>Użytki ekologiczne</b>            | 2                    | 0,01          | 0,0    | -     |           |
| Nieużytki                            | 196                  | 0,84          | 0,9    | -     |           |
| Tereny różne                         | 222                  | 0,95          | 1,0    | -     |           |
| <b>Lasy i zadrzewienia</b>           | 4932                 | 21,14         | 22,4   | 100,0 |           |
| - lasy                               | 4839                 | 20,74         | 22,0   | 98,1  |           |
| - zadrzewienia i zakrzewienia        | 93                   | 0,40          | 0,4    | 1,9   |           |
| <b>OBSZAR GMINY</b>                  | <b>23 329</b>        | <b>100,00</b> | -      | -     |           |

\* w tym zestawieniu tereny rolne zabudowane zaliczono do terenów osadniczych.



### 12.3. Struktura własności gruntów.

Wprawdzie dominującą formą własności jest własność prywatna, to jednak grunty osób fizycznych nie obejmują nawet połowy obszaru gminy (48,8%). Duży jest bowiem udział własności państwowej (41,1% - łącznie z przekazanymi w wieczyste użytkowanie państwowym osobom prawnym), pomimo niezbyt wysokiej lesistości gminy (większość lasów w Polsce stanowi własność Skarbu Państwa). Jest to typowe dla terenów wiejskich Ziem Zachodnich, gdzie duże areale należały do Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR). Po upadku tych rolniczych przedsiębiorstw, większość ich arealów nadal tworzy Zasoby Własności Rolnej Skarbu Państwa. Stanowią one prawie 14% obszaru całej gminy i prawie 36% powierzchni wszystkich gruntów państwowych w gminie Oława. Największy udział gruntów państwowych pokrywają jednak lasy należące do Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe” (21,5% obszaru całej gminy oraz 55,5% powierzchni gruntów państwowych w gminie).

Grunty osób fizycznych, to przede wszystkim grunty indywidualnych gospodarstw rolnych; indywidualne gospodarstwa rolne obejmują 44% obszaru całej gminy stanowiąc równocześnie ponad 90% arealu wszystkich gruntów osób fizycznych. Do gospodarstw tych należy 63,3% przestrzeni rolniczej (bez gruntów rolnych zabudowanych); do państwa – 25,2%. Ze zrozumiałych względów największy udział własności prywatnej dotyczy kategorii gruntów rolnych zabudowanych – 75,8% arealu tych gruntów (zaliczonych w niniejszym Studium do terenów osadniczych – *patrz rozdział 12.3*), przy czym tylko nieco połowa z tego udziału należy do gospodarstw rolnych. Drugim największym właścicielem rolniczych gruntów zabudowanych jest **Skarb Państwa** – 6,4% ogólnej powierzchni tych gruntów.

Relatywnie mały jest udział **własności gminy** w strukturze własności gruntów – tylko 3,7%, niewiele przewyższający **własność spółdzielczą** (3,2% obszaru gminy). Niewielki też areal gruntów gminnych – 8 ha – przekazany został w wieczyste użytkowanie (połowa z nich, tj. 4 ha – osobom fizycznym). W dodatku najwięcej gruntów gminnych stanowią drogi – 62,3% ich arealu, a następnie przestrzeń rolnicza – 7,4%. Szczegółowa struktura użytkowania gruntów gminnych przedstawia się następująco:

Tabela nr 12.4. Struktura użytkowania gruntów gminnych.

| Kategoria gruntów                    | Powierzchnia w ha | Udział w %% |
|--------------------------------------|-------------------|-------------|
| Grunty gminne ogółem                 | 862               | 100,0       |
| Przestrzeń rolnicza                  | 64                | 7,4         |
| * Tereny osadnicze:                  | 88                | 10,2        |
| w tym                                |                   | (100,0)     |
| - grunty rolne zabudowane            | 12                | (13,6)      |
| - tereny zurbanizowane niezabudowane | 27                | (30,7)      |
| - tereny rekreacyjne                 | 48                | (54,5)      |
| * Tereny komunikacyjne               | 542               | 62,9        |

Gmina Oława. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. 16.12.2005 r.

| Kategoria gruntów                            | Powierzchnia w ha | Udział w % |
|----------------------------------------------|-------------------|------------|
| w tym                                        |                   | (100,0)    |
| - drogi                                      | 537               | (99,1)     |
| Wody                                         | 2                 | 0,2        |
| Lasy                                         | 1                 | 0,1        |
| Nieużytki i pozostałe grunty (w tym kopalne) | 165 (4)           | 19,2       |

Na obszarze wiejskiej gminy znajdują się niewielkie arealy gruntów powiatowych (0,4% powierzchni gminy; głównie drogi i lasy) oraz grunty stanowiące własność województwa (0,1%; niemal wyłącznie tereny dróg). Do spółek prawa handlowego należy 2,2% obszaru gminy. Są to głównie użytki rolne (ponad 89,4% tych gruntów) oraz tereny zurbanizowane niezabudowane i tereny przemysłowe. We władaniu kościoła znajduje się tylko 19 ha gruntów (niespełna 0,1% obszaru gminy); głównie grunty rolne zabudowane, inne grunty rolne oraz – w obrębie terenów osadniczych - inne zabudowane.

Tabela 12.5. Struktura własności gruntów.

| L.p. | Forma własności                                                                                           | Powierzchnia w ha | %                             |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-------------------------------|
| 1.   | Grunty Skarbu Państwa (państwowe),<br>w tym:                                                              | <b>9033</b>       | <b>38,7</b><br><b>(100,0)</b> |
|      | PGL „Lasy Państwowe”                                                                                      | 5010              | 21,5<br>(55,5)                |
|      | Zasoby Własności Rolnej Skarbu Państwa                                                                    | 3214              | 13,8<br>(35,6)                |
|      | w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych (bez PGL „Lasy Państwowe”)                      | 235               | 1,0<br>(2,6)                  |
|      | wchodzące w skład zasobu nieruchomości Skarbu Państwa, z wyłączeniem gruntów przekazanych w trwały zarząd | 244               | 1,0<br>(2,7)                  |
| 2.   | Grunty Skarbu Państwa przekazane w wieczyste użytkowanie<br>w tym:                                        | <b>622</b>        | <b>2,7</b><br><b>(100,0)</b>  |
|      | państwowych osób prawnych                                                                                 | 558               | 2,4<br>(89,7)                 |
| 3.   | Grunty Skarbu Państwa przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych                      | <b>2</b>          | <b>0,0</b>                    |
| 4.   | Grunty gminne (gminne zasoby nieruchomości)                                                               | <b>862</b>        | <b>3,7</b>                    |
| 5.   | Grunty gminne przekazane w wieczyste użytkowanie (osobom fizycznym)                                       | <b>8</b>          | <b>0,0</b>                    |
| 6.   | Grunty osób fizycznych<br>w tym:                                                                          | <b>11 386</b>     | <b>48,8</b><br><b>(100,0)</b> |
|      | gospodarstw rolnych                                                                                       | 10 265            | 44,0<br>(90,2)                |
| 7.   | Grunty spółdzielcze                                                                                       | <b>752</b>        | <b>3,2</b>                    |
| 8.   | Grunty kościelne i innych związków wyznaniowych                                                           | <b>19</b>         | <b>0,1</b>                    |

| L.p.  | Forma własności                            | Powierzchnia<br>w ha | %                            |
|-------|--------------------------------------------|----------------------|------------------------------|
| 9.    | Grunty powiatów<br>w tym:                  | <b>82</b>            | <b>0,4</b><br><b>(100,0)</b> |
|       | przekazane w trwały zarząd                 | 62                   | 0,3<br>(75,6)                |
| 10.   | Grunty wojewódzkiego zasobu nieruchomości  | <b>33</b>            | <b>0,1</b>                   |
| 11.   | Grunty Spółek Prawa Handlowego i pozostałe | <b>530</b>           | <b>2,3</b>                   |
| Razem |                                            | <b>23 329</b>        | <b>100,0</b>                 |

#### 12.4. Uwarunkowania wynikające z ukształtowanej struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ze struktury własności gruntów.

- Sieć osadniczą gminy tworzy 35 miejscowości (33 wsie sołeckie i 2 przysiółki) o zróżnicowanej wielkości; średnia wielkość zaludnienia jednostki osadniczej wynosi około 396 mieszkańców i jest większa od przeciętnej miejscowości wiejskiej województwa i kraju. Przeważają jednak wsie małe, w szczególności liczące 300-500 mieszkańców, które zamieszkuje ponad 33% populacji gminy.
- Występują też dwie wsie duże (powyżej 1000 mieszkańców). Żadna z nich nie stanowi jednak ośrodka centralnego gminy, którego funkcje spełnia miasto Oława, będące także siedzibą władz samorządowych gminy. Największa wieś – Bystrzyca, licząca ponad 2000 mieszkańców, stanowi (wraz z sąsiadującymi Jankowicami) „osamotniony” i izolowany układ osadniczy. Druga co do wielkości wieś – Marcinkowice (ponad 1000 mieszkańców), ze względu na swoje położenie i dostępność komunikacyjną, może być kształtowana jako „wspomagający” ośrodek centralny obsługujący północno-zachodnią część gminy. Trudno byłoby natomiast taki „subcentralny” ośrodek wskazać w pozostałej, tj. w południowej części gminy. Ukształtowana wielkość miejscowości w gminie Oława nie ma związku z pozycją w hierarchii sieci osadniczej; większy wpływ mają tu natomiast funkcje specjalizowane.
- Miejscowości wiejskie gminy tworzą przeważnie układy skupione, o względnie wysokiej intensywności zabudowy i ze znikomym udziałem zabudowy rozproszonej. Taki stan jest korzystny z funkcjonalnego punktu widzenia (m.in. ułatwiającego uzbrojenie terenów osadniczych) i powinien być generalnie utrzymany w dalszym rozwoju przestrzennym gminy.

- W strukturze użytkowania gruntów zdecydowanie dominuje rolnicza przestrzeń produkcyjna (około 68% obszaru gminy) przy niewiele ponad 20% udziale lasów. Struktura ta jest zgodna z uwarunkowaniami siedliskowymi (znaczne przestrzenie pokrywają gleby wysokiej urodzajności).
- Tereny zainwestowane technicznie (razem z gruntami rolnymi zabudowanymi) stanowią tylko 5,6% obszaru gminy, przy czym tereny komunikacyjne zajmują większą powierzchnię niż tereny osadnicze. Taka przewaga jest regułą w gminach wiejskich.
- W strukturze własności gruntów dominują dwie formy własności:
  - prywatna (głównie indywidualne gospodarstwa rolne): 48,8%,
  - państwowa (głównie grunty leśne, ale duży jest też udział gruntów rolnych): 38,7%.
- Udział gminy we własności gruntów jest niewielki – tylko 3,7%, co jest uwarunkowaniem niekorzystnym, gdyż ogranicza gminę w prowadzeniu własnej polityki przestrzennej. Pewną rekompensatą jest duży udział własności państwowej; grunty Skarbu Państwa mogą być bardziej dostępne niż innych właścicieli.

### 13. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

#### 13.1. Gospodarka wodno-ściekowa.

Praktycznie cała gmina wyposażona jest w **sieci wodociągowe**; tylko 1,5% mieszkańców gminy nie korzysta z sieci wodociągowej. Długość sieci wodociągowej wynosi 155 km, a liczba podłączeń do budynków mieszkalnych wynosi 2550. W 2003 roku gospodarstwa domowe zużyły 244 dam<sup>3</sup> wody dostarczanej systemami wodociągowymi, co stanowiło ponad 77% ogólnego zużycia wody wodociągowej w gminie Oława.

Na obszarze gminy działa 9 **stacji uzdatniania wody** (SUW) zasilających lokalne systemy wodociągowe (wiejskie). Charakterystykę tych stacji przedstawia tabela nr 13.1 (*opracowana na podstawie zestawienia zawartego w opracowaniu ME Consulting we Wrocławiu: „Program ochrony środowiska dla Gminy Oława”. 2004 r.*).

Tabela nr 13.1. Charakterystyka SUW na obszarze gminy Oława.

| L.p. | Lokalizacja SUW | Maksymalny/minimalny pobór wody w m <sup>3</sup> /d | Zasilanie wodociągi grupowe (wsie) – długość sieci w km                                                                             |
|------|-----------------|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.   | Gać             | 225/44,0                                            | Gać – 5,9 km,<br>Psary – 4,7 km,<br>Maszków – 1,5 km (sieć projektowana)                                                            |
| 2.   | Oleśnica Mała   | 399,2/50,0                                          | Oleśnica Mała – 7,0 km,<br>Niemil – 6,8 km,<br>Osiek – 7,7 km,<br>Chwaliborzyce – 5,9 km                                            |
| 3.   | Jakubowice      | 192,1<br>(wydajność Q <sub>sr d</sub> )             | Siecieborowice – 2,2 km,<br>Jakubowice (obwód Drzemlikowice) – 2,3 km,<br>Drzemlikowice – 2,5 km,<br>Bolechów – 2,7 km              |
| 4.   | Owczary         | 140,6/26,6                                          | Owczary – 3,9 km,<br>Jankowice Małe – 1,7 km                                                                                        |
| 5.   | Gaj Oławski     | 157,4/32,0                                          | Jaczkowice – 6,2 km,<br>Godzinowice – 3,2 km,<br>Gaj Oławski – 2,5 km                                                               |
| 6.   | Sobocisko*      | 262,6/42,8                                          | Sobocisko – 4,4 km,<br>Zabardowice – 3,3, km                                                                                        |
| 7.   | Godzikowice     | 449,1/250,0                                         | Godzikowice – 6,1 km,<br>Ścinawa – 2,7 km,<br>Ścinawa Polska – 4,7 km<br>oraz sąsiadujące z tymi wsiami części terenów miasta Oławy |
| 8.   | Siedlce         | 468,4/210,0                                         | Siedlce – 4,2 km,<br>Zakrzów – 2,2 km,<br>Marcinkowice – 11,2 km,<br>Jankowice – 5,1 km,<br>Lizawice                                |

| L.p. | Lokalizacja SUW                                                  | Maksymalny/minimalny pobór wody w m <sup>3</sup> /d                                      | Zasilanie wodociągi grupowe (wsie) – długość sieci w km                              |
|------|------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
|      |                                                                  |                                                                                          | Miłonów – 6,9 km,<br>Stanowice – 6,8 km,<br>Strefa Aktywności Gospodarczej – 10,6 km |
| 9.   | Bystrzyca (ujęcie czwartorzędowe, 2 studnie o głębokości 33,0 m) | potrzeby przekraczają wydajność ujęcia (46 m <sup>3</sup> /h); wymagana rozbudowa ujęcia | Bystrzyca,<br>Janików,<br>Stary Otok,<br>Stary Górnik                                |

*\* ujęcie przewidywane do likwidacji; przewiduje się zasilanie wodociągów z SUW Siedlce.*

Pozostałe, nie wymienione w tabeli nr 13.1, wsie zaopatrywane są w wodę ze stacji uzdatniania wody położonych poza granicami gminy Oława. Z wyjątkiem SUW Bystrzyca, pozostałe czerpią wodę ze studni sięgających poziomów trzeciorzędowych, bardzo dobrze izolowanych grubymi warstwami utworów słaboprzepuszczalnych. Dlatego jakość wody jest wysoka; zawiera ona jedynie nadmierne (w stosunku do wymagań dla wody przeznaczonej do celów spożywczych) ilości żelaza i manganu. Są to jednak zanieczyszczenia naturalne, występujące powszechnie w takich poziomach wodonośnych. Wody te wymagają jedynie prostego uzdatniania.

Gorszej jakości są wody czwartorzędowe pobierane z płytkich studni przez SUW Bystrzyca. Jak zaznaczono w tabeli nr 13.1, również niska (w stosunku do potrzeb) jest wydajność tych ujęć. Wymagana będzie zatem ich rozbudowa, zwłaszcza w przypadku dalszego rozwoju wsi Bystrzyca. W pozostałych stacjach uzdatniania wody możliwości poboru znacznie przekraczają potrzeby, dlatego też przewiduje się likwidację SUW w Sobocisku, a następnie w Owczarach. Poza racjonalizacją kosztów eksploatacyjnych likwidacja ta w połączeniu z tworzeniem spieć pierścieniowych przyczyni się do zwiększenia niezawodności zaopatrzenia w wodę. Należy zapewnić odpowiednie ciśnienie wody w pozostałych wodociągach, uwzględniające m.in. potrzeby zewnętrznego gaszenia pożaru. Z większych inwestycji dotyczących rozbudowy systemów wodociągowych przewiduje się uzbrojenie w sieci wodociągowe terenów byłego lotniska w Marcinkowicach.

Przez terytorium gminy przebiega tranzytowo magistralny rurociąg Ø 600 mm relacji Mokry Dwór (Wrocław) – Oława zaopatrujący obecnie w wodę wyłącznie miasto Oława, a w przyszłości ma być także wykorzystywany do odbioru wody w Stanowicach. Zachodnia i południowa część gminy znajduje się w zasięgu strefy ochrony pośredniej ujęć wody dla miasta Wrocławia ustanowionej na mocy decyzji Nr RLSgwI053/17/74 Prezydenta Miasta Wrocławia. z dnia 31 marca 1974 r (oznaczoneJ na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” nr „1.OPUW”).

W odróżnieniu od niemal pełnego wyposażenia jednostek osadniczych gminy w sieci wodociągowe, daleko mniej zaawansowany jest stan wyposażenia w systemy odprowadzania ścieków. Jednak w ostatnim okresie nastąpił duży postęp w tym zakresie. Obecnie łączna długość **sieci kanalizacji sanitarnej** wynosi 33 km, a więc jest 4,7-krotnie mniejsza niż długość sieci wodociągowych. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wynosi 345, tj. 7,4-krotnie mniej niż liczba przyłączy sieci wodociągowej. Ilość odprowadzanych ścieków wynosi 18 dm<sup>3</sup>, tj. ponad 13,5-krotnie mniej niż ilość zużywanej wody wodociągowej w gospodarstwach domowych (wszystkie dane za rok 2003 – według GUS). W porównaniu ze stanem w roku poprzednim (2002 r.) nastąpiła znaczna rozbudowa systemów kanalizacji sanitarnej; wówczas długość sieci kanalizacyjnej wynosiła tylko 2 km (wzrost 16,5-krotny), a liczba przyłączy do budynków – 54 (wzrost 7,6-krotny). Nastąpiło to dzięki zrealizowaniu budowy kanalizacji we wsiach wschodniej części gminy: Gać, Psary, Maszków, Chwaliborzyce, Jankowice Małe, Niemil i Osiek. Wybudowano również kolektor tranzytowy odprowadzający ścieki na oczyszczalnię komunalną w Brzegu; kolektor ten zbiera ścieki wytwarzane przez około 20% populacji gminy.

Na terenie gminy znajduje się tylko jedna **komunalna oczyszczalnia ścieków** w Oleśnicy Małej, o pojemności  $Q_{\max d} = 80 \text{ m}^3$ . Zrzuca ona oczyszczone ścieki do potoku Gnojna w ilości 32,3 m<sup>3</sup>/d, co wskazuje na znaczny stopień niedociążenia tej oczyszczalni (wykorzystywana jest w 40-50%). Planuje się więc podłączenie wsi Owczary w celu dociążenia. Oczyszczalnia w Oleśnicy Małej – mechaniczno-biologiczna – oparta na technologii niskoobciążonego osadu czynnego, wybudowana została w 1999 roku.

Dotychczas systemami kanalizacji sanitarnej objęto około ¼ mieszkańców gminy; szacuje się, że około 23% objętości wytwarzanych w gminie ścieków trafia na oczyszczalnię ścieków (w Brzegu lub w Oleśnicy Małej). W porównaniu z przeciętnymi warunkami na terenach wiejskich kraju, gdzie tylko 6% populacji korzysta z systemów kanalizacji sanitarnej, standard wyposażenia gminy wiejskiej Oława w systemy kanalizacyjne uznać by można za bardzo wysoki. Jednakże przy ponad 97% zwodociągowaniu stan ten jest daleko niezadowalający, a ścieki stanowią najpoważniejsze zagrożenie dla środowiska przyrodniczego gminy, a także stanu sanitarnego wsi. Większa część wytwarzanych ścieków znajduje się praktycznie poza kontrolą. Obserwuje się częste praktyki zrzucania nie oczyszczonych ścieków bezpośrednio do cieków, rowów melioracyjnych i przydrożnych, lub nawet do kanalizacji deszczowej, a szamba mają często charakter przepływowy. W efekcie obserwuje się pogarszanie jakości wód powierzchniowych i wód podziemnych, zwłaszcza z pierwszego poziomu czwartorzędowego (skażenie bakteriologiczne i nie odpowiadające normom wskaźniki fizykochemiczne).

Dla poprawy stanu środowiska gruntowo-wodnego i sanitarnego wsi, Gmina Oława przewiduje dalsze przedsięwzięcia w zakresie rozbudowy systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków. Planuje się m.in.:

- budowę kanalizacji sanitarnej w Bystrzycy, Starym Otoku, Starym Górniku i Janikowie (istnieje projekt takiej inwestycji) oraz kolektora odprowadzającego ścieki z tych wsi (czyli z całej prawobrzeżnej części gminy) poprzez miejscowość Błota na oczyszczalnię komunalną w Brzegu lub (wariantowo) w Oławie,
- budowę kolektora sanitarnego Godzikowice – Ścinawa Polska, podłączonego do systemu kanalizacji sanitarnej miasta Oława; kolektor ten obsługiwać będzie około 1550 użytkowników.
- budowa kanalizacji sanitarnej w Stanowicach i Marcinkowicach wraz z oczyszczalnią ścieków.

W **systemy kanalizacji deszczowej** wyposażone są (w różnym stopniu) prawie wszystkie miejscowości gminy. Najpełniej rozwinięte systemy posiadają dwie największe miejscowości gminy: Bystrzyca z Janikowem (2375 m) oraz Godzikowice (1593 m). W kolejnych mniejszych miejscowościach długość kanalizacji deszczowej wynosi:

- Bolechów – 517 m,
- Drzemlikowice z Jakubowicami – 675 m,
- Gaj Oławski – 386 m,
- Gać – 935 m,
- Lizawice – 693 m,
- Jaczkowice – 1069 m,
- Jankowice Małe – 134 m,
- Jankowice – 937 m,
- Owczary – 1725,5 m,
- Siecieborowice – 630,5 m,
- Siedlce – 1630 m.

Pozostałe wsie nie posiadają inwentaryzacji stanu kanalizacji deszczowej; wsie: Chwaliborzyce, Godzinowice, Marcinkowice, Marszowice, Maszków, Miłonów, Niemil, Niwnik, Oleśnica Mała, Osiek, Psary, Sobocisko, Stanowice, Ścinawa, Ścinawa Polska, Zabardowice i Zakrzów. Ogólnie stan kanalizacji deszczowej w gminie jest oceniany jako niezadowolający – w wysokim stopniu zdekapitalizowany i niedrożny. Jak wcześniej wspomniano, do kanalizacji tej



często wprowadzane są nieoczyszczone ścieki bytowe, trafiające następnie bezpośrednio do odbiorników – wód powierzchniowych lub gruntu.

### 13.2. Gospodarowanie odpadami.

Od 1999 roku działa nowoczesne międzygminne **składowisko odpadów** wraz z oddaną w 2003 r. sortownią odpadów (działające aktualnie pod nazwą Zakład Gospodarowania Odpadami Sp. z o. o.) zlokalizowane w obrębie wsi Gać, na działkach nr: 382/1, 382/2 384/6 i 384/8. Składowisko odpadów ma projektowaną pojemność 1037 tys. m<sup>3</sup> (4 kwatery) – obecnie eksploatowana jest 1 kwatera. Zakład przyjmuje głównie niesegregowane odpady komunalne, w których składzie są przede wszystkim odpady ulegające biodegradacji oraz opakowaniowe, mogące stanowić surowiec wtórny (szkło, metale, tworzywa sztuczne, papier i tektura). Trafiają się także odpady budowlane. Przyjmowane są też odpady opakowaniowe z selektywnej zbiórki z terenu Gminy. Linia sortownicza ZGO Gać ma zdolność przerobową 18 Mg odpadów/h.

Oprócz Zakładu Gospodarowania Odpadami w Gaci (wyposażonego w składowisko i sortownię odpadów), na terenie gminy Oława działają **składowiska odpadów przemysłowych** (na terenie zakładów):

- PPZM „Centrołom” w Godzikowicach,
- „Ergis” S.A. Oława w Owczarach,
- DKE Oława – Zakład Przeróbczy w Godzikowicach.

Łączna pojemność składowisk przemysłowych (zdolność do przyjęcia) wynosi 262,5 tys. m<sup>3</sup> odpadów. Składowiska te nagromadziły dotychczas 77 tys. m<sup>3</sup> odpadów przemysłowych.

Tak jak na innych terenach wiejskich kraju, istotnym problemem jest objęcie wszystkich wytwórców odpadów, w szczególności gospodarstw domowych, zorganizowanym systemem odbioru i unieszkodliwiania odpadów. Dotychczas w gminie wiejskiej Oława większość gospodarstw domowych znajduje się poza takim systemem. Oznacza to, że znaczna część odpadów trafia na przypadkowe, nielegalne składowiska. Nie wszystkie bowiem składniki wytwarzanych w gospodarstwach wiejskich odpadów są biorozkładalne, nadające się do utylizacji na terenie własnym.

### 13.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Z **energii elektrycznej** przesyłanej systemem sieciowym korzystają wszystkie gospodarstwa domowe i podmioty gospodarcze gminy Oława. Zasilanie systemu elektroenergetycznego gminy odbywa się z Głównego Punktu Zasilania - GPZ 110/20 kV/R-186 zlokalizowanego na terenie miasta Oława (ul. Jana Kilińskiego – południowa część miasta). Do tego obiektu energia elektryczna doprowadzana jest napowietrznymi liniami wysokiego napięcia

110 kV: S-102, S-105 i S-106. Ponadto przez terytorium gminy przebiega tranzytowo napowietrzna linia S-101 - 110 kV relacji Wrocław – Opole, która nie obsługuje terenu gminy wiejskiej Oława.

Główny Punkt Zasilania – GPZ „Oława” posiada dwa transformatory o mocy 2x25 MVA pracujące jednocześnie. Obciążenie tego obiektu szacuje się na 70% całkowitej jego mocy. Z GPZ wyprowadzone są napowietrzne linie elektroenergetyczne SN 20 kV: L-1, L-2, L-267, L-248, L-241, L-232, L-202, L-243, L-244, L-249, L-236, L-268 oraz sześć linii kablowych SN 20 kV: K-10, K-26, K-14, K-16, K-11, K-21. W trakcie realizacji jest linia kablowa SN 20 kV dla zasilania fabryki „Elektrolux” przy ul. Ofiar Katynia w Oławie. Powiązanie sieci dystrybucyjnej gminy (i miasta) z sieciami zasilanymi z sąsiednich GPZ zapewniają obecnie wysokie bezpieczeństwo (ciągłość) zasilania. Obserwuje się jednak znaczny wzrost zapotrzebowania mocy i zużycia energii elektrycznej, zarówno w mieście Oława, jak i na obszarze gminy. W związku z tym planowana jest wymiana transformatorów w GPZ z 25 MVA na 40 MVA.

Głównym dostawcą energii elektrycznej w gminie Oława jest Koncern Energetyczny „EnergiaPro” SA, dystrybucją energii elektrycznej zajmuje się również firma ESV Spółka z o.o., która posiada własną linię SN 20kV i wybudowała w Stanowicach punkt zasilania.

#### 13.4. Zaopatrzenie w gaz.

Obszar gminy w całości zaopatrywany jest w **gaz wysokometanowy** z systemu krajowego. Przez gminę przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 350/400 oraz o ciśnieniu nominalnym PN 4,0 MPa relacji Zdzieszowice – Wrocław. Z tego magistralnego gazociągu gaz rozprowadzany jest za pośrednictwem stacji redukcyjno-pomiarowych. Stacja redukcyjno-pomiarowa I<sup>o</sup> znajduje się w Stanowicach (oraz trzy stacje na terenie miasta Oława). Stacja redukcyjno-pomiarowa II<sup>o</sup> znajduje się w Marcinkowicach. W miejscowości tej występuje też rozdzielcza sieć gazowa niskiego ciśnienia, a sieci średniego ciśnienia w miejscowościach: Gaj Oławski, Jankowice, Marcinkowice, Marszowice i Stanowice. Długość sieci rozdzielczej wynosi 38,6 km, a liczba połączeń 345 (2003 r. – GUS); liczba odbiorców gazu sieciowego wynosi 335, a zużycie gazu w gminie określa się na 344 dam<sup>3</sup>.

Stacją redukcyjno-pomiarową I<sup>o</sup> oraz gazociągami wysokiego ciśnienia w gminie Oława zarządza Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S. A. w Warszawie - Regionalny Oddział Przesyłu we Wrocławiu natomiast sieciami rozdzielczymi o niższym ciśnieniu do 0,5 MPa Dolnośląska Spółka Gazownictwa we Wrocławiu - Zakład Gazowniczy Wrocław.

Oprócz gazu sieciowego w gminie wykorzystywany jest też, dostarczany do wielu punktów dystrybucyjnych, **gaz propan-butan**.

### **13.5. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną oraz potrzeb i możliwości rozwoju tej infrastruktury.**

- Gmina jest prawie w pełni zwodociągowana; tylko 1,5% populacji gminy nie korzysta z wodociągów, głównie w miejscowości Godzinowice, która jest przewidziana do zwodociągowania w 2006 roku. Funkcjonuje 9 stacji uzdatniania wody (SUW) i powiązanych z nimi systemów wodociągowych (wiejskich wodociągów grupowych). Przewiduje się likwidację niektórych SUW (Sobocisko, Owczary, Siecieborowice i Niwnik) oraz tworzenie spieć pierścieniowych dla zapewnienia niezawodności zaopatrzenia mieszkańców i przedsiębiorców w wodę.
- Zasilanie SUW odbywa się głównie z warstw trzeciorzędowych, gdzie woda jest dobrej jakości (poza nadmierną zawartością manganu i żelaza, która jest cechą naturalną). Wystarczająca jest także ilość (zasoby) wody, także na okres perspektywiczny. Niewystarczające zasoby dotyczą jedynie SUW Bystrzyca, która pobiera wodę z utworów czwartorzędowych.
- Przez terytorium gminy przebiega tranzytowo magistralny rurociąg Ø 600 mm relacji Mokry Dwór (Wrocław) – Oława, zasilający obecnie system wodociągowy miasta Oława. Ponad połowa obszaru gminy, tj. zachodnia i południowa jej część, znajduje się w zasięgu strefy ochrony pośredniej ujęć wody dla miasta Wrocławia.
- Pomimo poczynienia w ostatnich latach poważnych inwestycji, wyposażenie terenów osadniczych w systemy kanalizacji sanitarnej nadal znacznie odbiega od stopnia wyposażenia w systemy wodociągowe; tylko ¼ populacji gminy korzysta z systemów kanalizacyjnych, a szacuje się, że około 27% wytwarzanych ścieków znajduje się poza kontrolą (wiele szamb ma charakter przepływowy, a nieoczyszczone ścieki zrzucane są bezpośrednio do cieków, rowów melioracyjnych i przydrożnych lub nawet do kanalizacji deszczowej).
- Gmina przewiduje dalszą rozbudowę systemu sieci kanalizacji sanitarnej, m.in. w Marcinkowicach i Stanowicach, co będzie pierwszym elementem budowy systemu kanalizacji w południowo-zachodniej części gminy, w oparciu o przewidzianą do realizacji oczyszczalnię ścieków w Stanowicach. W dalszej kolejności w Bystrzycy,

Starym Otoku, Starym Górniku i Janikowie, a więc w części gminy gdzie występuje szczególnie wrażliwe środowisko gruntowo-wodne na przenikanie i migrację zanieczyszczeń (opracowano projekt takiego przedsięwzięcia). Planuje się też budowę kolektora sanitarnego, który odbierać będzie ścieki (i kierować na oczyszczalnię w Brzegu lub w Oławie) od około 1550 użytkowników.

- Większość wsi gminy posiada kanalizację deszczową. Systemy te są jednak przeważnie niesprawne z uwagi na ich wysoki stopień dekapitalizacji i niedrożność.
- Gmina jako uczestnik Ekologicznego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi ECOGOK w Oławie, posiada nowoczesny Zakład Gospodarowania Odpadami z linią sortowniczą do odzysku odpadów oraz składowisko odpadów (poj. całkowitej 1 037 tys. m<sup>3</sup>) zlokalizowany w obrębie wsi Gać. Większość gospodarstw domowych w gminie nie jest jednak objęta kontrolowanym systemem odbioru odpadów, co jest dotychczas przeważającą praktyką na polskiej wsi. W gminie funkcjonują ponadto trzy składowiska odpadów przemysłowych, zlokalizowane na terenach zakładów (łączna pojemność tych składowisk wynosi 262,5 tys. m<sup>3</sup>, a ilość dotychczas nagromadzonych odpadów – około 77 tys. m<sup>3</sup>).
- Wszystkie gospodarstwa domowe oraz podmioty gospodarcze działające na obszarze gminy korzystają z energii elektrycznej przesyłanej systemem sieciowym. Zasilanie tego systemu odbywa się za pośrednictwem GPZ 110/20 kV/R-186 zlokalizowanego na terenie miasta Oława. Obciążenie tego obiektu szacuje się na około 70% mocy. Obserwuje się jednak wzrost zapotrzebowania na moc i zwiększające się zużycie energii elektrycznej.
- Z gazu sieciowego korzysta zaledwie 335 odbiorców. Przez gminę przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 350/400 relacji Zdieszowice – Wrocław, z którego – za pośrednictwem stacji redukcyjno-pomiarowych (I<sup>o</sup> w Stanowicach i 3 w Oławie oraz II<sup>o</sup> w Marcinkowicach) - rozprowadzany jest gaz w gminie. Sieci gazowe niskiego ciśnienia występują w miejscowości Marcinkowice, a średniego ciśnienia w Marcinkowicach, Jankowicach, Gaju Oławskim, Marszowicach i Stanowicach. Ewentualne przyłączenie nowych odbiorców w tych miejscowościach jest możliwe w ramach istniejącej sieci, bez konieczności ponoszenia dodatkowych nakładów na rozbudowę gazociągów. Natomiast

zaopatrzenie w gaz sieciowy pozostałych miejscowości na terenie gminy wymagałoby podjęcia poważnych i kosztownych inwestycji.

- Obszar gminy jest obsługiwany przez telefonię sieciową. Poprawia się też obsługa w zakresie telefonii komórkowej.

## **CZĘŚĆ C.**

### **KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO**

#### **14. SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM WRAZ Z UZASADNIENIEM OBJAŚNIAJĄCYM PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA.**

W Studium zidentyfikowano ważniejsze walory środowiska, uwarunkowania wynikające z położenia i zainwestowania gminy oraz potrzeby jej obecnych i przyszłych mieszkańców, a także innych użytkowników, w tym inwestorów. Na podstawie analizy tych uwarunkowań określono kierunki rozwoju przestrzennego, minimalizujące powstawanie konfliktów, umożliwiające rozwój osadnictwa i bazy ekonomicznej gminy oraz stwarzające warunki kształtowania harmonijnego krajobrazu i ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczych oraz kulturowych.

W rozwiązaniach funkcjonalno-przestrzennych przyjęto podstawową zasadę nie rozpraszania zabudowy (tak pojedynczych obiektów, jak i większych ich zespołów) poza ukształtowane skupione układy osadnicze. Dalszy rozwój osadnictwa polegać więc powinien na dopełnianiu i intensyfikacji istniejących terenów zabudowy lub na dodawaniu nowych terenów bezpośrednio przyległych do dotychczasowych granic układów osadniczych. Dla określenia terenów rozwojowych osadnictwa wykorzystano przede wszystkim grunty, które posiadają zgodę na zmianę przeznaczenia, a więc określone w dotychczasowych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Największą ilość (oraz największą powierzchnię) nowych dodanych terenów osadniczych przewidziano we wsiach położonych w sąsiedztwie miasta Oławy, w szczególności w Stanowicach, Godzikowicach, Ścinawie Polskiej oraz (w mniejszym stopniu) w Gaju Oławskim i Jankowicach. W związku z dogodnym położeniem komunikacyjnym (droga krajowa nr 94 lub bliskość autostrady) przewiduje się też większy rozwój przestrzenny w Gaci, Marcinkowicach, Oleśnicy Małej i w Owczarach. Znaczne rezerwy terenów rozwojowych, w szczególności dla zabudowy mieszkaniowej, przewidziano ponadto w atrakcyjnie (pod względem przyrodniczym i krajobrazowym) położonej Bystrzycy. Z kolei istotne ograniczenie rozwoju przestrzennego założono we wsiach położonych w dolinie rzeki Odry – Zakrzów, Siedlce, Stary Otok i Stary Górnik, ze względu na niekorzystne uwarunkowania fizjograficzne dla zabudowy (w tym zagrożenie powodziowe) oraz ze względu na potrzebę ochrony wysokich walorów przyrodniczych.

W docelowej strukturze przestrzennej terenów wyróżniono następujące kategorie funkcjonalne:

- tereny mieszkaniowe z zabudową jednorodzinną lub wielorodzinną (symbole – odpowiednio - „MN” i „MW”),
- tereny zabudowy letniskowej i rekreacyjnej (symbol „ML”),
- tereny mieszkaniowe, zabudowy zagrodowej oraz obiektów usługowych i drobnej produkcji (symbol „MP”),

- tereny mieszkaniowe i nieuciążliwej działalności gospodarczej (symbol „MU”),
- tereny usług (symbol „U”),
- tereny sportowo-rekreacyjne (symbol „US”), w tym wraz z terenami wód powierzchniowych (symbol „US+WS”),
- tereny skoncentrowanej nierolniczej działalności gospodarczej (symbol „PP”),
- tereny skoncentrowanej nierolniczej aktywności gospodarczej, w tym z możliwością lokalizacji wielkich obiektów handlowych (WOH) o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m<sup>2</sup> (symbol „P+UC”),
- tereny skoncentrowanej aktywności gospodarczej, w tym związanej z produkcją rolniczą (symbol „P”),
- tereny obiektów produkcji rolnej i obsługi gospodarki rolnej (symbol „PR”),
- tereny obiektów związanych z eksploatacją górnictwem metodą odkrywkową (symbol „PE”),
- tereny obsługi komunikacji samochodowej (symbol „KS”),
- tereny kolejowe (symbole: „KK” i „KKL”),
- tereny obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej (symbole: „W”, „K”, „O”, „E” i „T”).
- tereny zieleni parkowej (symbol „ZP”), w tym wraz z usługami sportowo-rekreacyjnymi (symbol „ZP+US”),
- tereny cmentarzy (symbol „ZC”),
- tereny ogrodów działkowych (symbol „ZD”),
- tereny lasów i dolesień (symbol „ZL”) oraz obsługi gospodarki leśnej (symbol „ZLU”),
- tereny zieleni nieurządzonej oraz wód powierzchniowych (symbol „ZE”),
- tereny gospodarstw rybackich (symbol „RU”),
- tereny rolne (symbol „R”).

Przyjęcie tak złożonej struktury funkcjonalno-przestrzennej terenów osadniczych wynikało z przewidywanego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, istniejącego już zagospodarowania oraz potrzeby – zarówno łączenia, jak i segregacji przestrzennej określonych funkcji. Niezależnie od podziału obszaru gminy na jednostki terenowe różnych kategorii funkcjonalnej, wskazano także wydzielenie dotyczące walorów środowiska kulturowego oraz ochrony krajobrazu. Szczegółowe ustalenia dla tych wydzieleni przestrzennych ujęto w podrozdziale 16.3.

Przewiduje się, że wysokość nowych budynków mieszkalnych i mieszkalno-gospodarczych oraz obiektów produkcyjnych i usługowych na przeważających obszarach gminy może



maksymalnie osiągać 2 kondygnacje naziemne i nie więcej niż 9 m, z dopuszczeniem wyższych wysokości na niektórych terenach i w odniesieniu do wybranych obiektów budowlanych.

Przestrzeń obejmująca głównie tereny zalewowe powinna być zachowana przede wszystkim jako tzw. zieleń nieurządzona (najlepiej w formie łąk z zespołami zadrzewień i zakrzewień) z enklawami lub ciągami ekstensywnych form zagospodarowania sportowo-rekreacyjnego (bez trwałej zabudowy) i zieleni urządzonej (parki). Zachowane mogą być też dotychczasowe pola orne. Do dopuszczalnych form zainwestowania należą obiekty i urządzenia hydrotechniczne, w szczególności służące zabezpieczeniu przeciwpowodziowym. Wskazane jest utrzymanie wszelkich naturalnych (lub zbliżonych do naturalnych) ekosystemów terenów podmokłych oraz wodnych.

W niniejszym Studium przewidziano – dla lepszej i mniej konfliktowej obsługi planowanego mieszkalnictwa, usług i innych funkcji gospodarczych – pewną przebudowę i rozbudowę układu drogowego, w szczególności polegającą na wskazaniu odpowiedniej docelowej klasy ważniejszych dróg oraz obejść układów osadniczych na trasach dróg najbardziej ruchliwych. Jest to niezbędne także dla usprawnienia ruchu tranzytowego, jako że przez gminę wiejską Oława przebiega szereg ważnych tras komunikacyjnych o ponadlokalnym znaczeniu. Ponadto w Studium przewidziano istotne podwyższenie standardu wyposażenia terenów osadniczych w zakresie infrastruktury technicznej. Stworzono też możliwość przeprowadzania sieci infrastruktury technicznej, w tym o ponadlokalnym znaczeniu (tranzytowych).

## 15. KOMUNIKACJA.

- 1) Studium – na rysunku pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” - określa układ ważniejszych dróg publicznych: autostrady, drogi głównej ruchu przyspieszonego, dróg głównych, zbiorczych oraz wybranych dróg lokalnych, które wraz z pozostałymi drogami lokalnymi i dojazdowymi oraz drogami wewnętrznymi mają zapewnić sprawną obsługę obecnych terenów zainwestowanych, terenów pod nowe inwestycje (wyznaczonych w Studium) oraz terenów niezainwestowanych.
- 2) Przewiduje się utrzymanie klasy autostrady („A”) na drodze krajowej nr 4 z dopuszczeniem jej modernizacji i budowy nowych węzłów na obszarze gminy Oława.
- 3) Na drodze krajowej nr 94 przewiduje się budowę obwodnicy miasta Oławy i - położonej na terenie gminy - wsi Godzikowice oraz drugiej obwodnicy wsi Gać; przewiduje się także modernizację pasa drogowego tej drogi (w tym jego poszerzenie), dla zapewnienia właściwej przepustowości i bezpieczeństwa ruchu, odpowiadających potrzebom i zakładanej klasie drogi przyspieszonego ruchu „GP” (z przekrojem dwujezdniowym).
- 4) Na drodze krajowej nr 39 przewiduje się niezbędną modernizację jej pasa drogowego (w tym jego poszerzenie), dla zapewnienia właściwej przepustowości i bezpieczeństwa ruchu, odpowiadających potrzebom i zakładanej klasie drogi głównej „G”.
- 5) Na drogach wojewódzkich nr 346, 396 i 455, poza niezbędnymi modernizacjami ich pasów drogowych (w tym ich poszerzenie), dla zapewnienia właściwej przepustowości i bezpieczeństwa ruchu, odpowiadających potrzebom i zakładanej klasie drogi głównej „G”, przewiduje się także:
  - a) na trasie drogi wojewódzkiej nr 346 budowę obwodnicy wsi Jaczkowice i Gaj Oławski,
  - b) na trasie drogi wojewódzkiej nr 396 budowę obwodnicy wsi Gaj Oławski.
- 6) Na drodze powiatowej nr 1560 D przewiduje się budowę obwodnicy wsi Chwaliborzyce oraz modernizację pasa drogowego (w tym jego poszerzenie), dla zapewnienia właściwej przepustowości i bezpieczeństwa ruchu, odpowiadających potrzebom i zakładanej klasie drogi głównej „G”.

- 7) Na drogach powiatowych nr 1566 D oraz 1569 D należy zapewnić standard techniczny odpowiadający klasie drogi lokalnej „L”.
- 8) Na pozostałych, nie wymienionych w pkt 6 i 7, drogach powiatowych, poza niezbędnymi modernizacjami ich pasów drogowych (w tym ich poszerzenie) dla zapewnienia właściwej przepustowości i bezpieczeństwa ruchu, odpowiadających potrzebom i zakładanej klasie drogi zbiorczej „Z”; przewiduje się także budowę obwodnicy wsi Ścinawa Polska na trasie drogi powiatowej nr 1571 D.
- 9) Przewiduje się budowę nowych dróg gminnych klasy zbiorczej „Z”, głównie dla obsługi nowych terenów aktywności gospodarczej:
- a) w obrębach Stanowice i Marcinkowice, łączącej się z drogą krajową nr 94,
  - b) w obrębach Ścinawa Polska, Ścinawa i Godzikowie – drogi 19 KDZ i 20 KDZ; dopuszcza się podłączenie drogi 19 KDZ do obwodnicy na trasie drogi krajowej nr 94 w innym miejscu niż określone na rysunku Studium pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego”.
- 10) Dla odcinków dróg o przyjętej klasie „GP” i „G”, które zostaną zastąpione obwodnicami, ustala się, że odcinki te będą miały klasę drogi zbiorczej „Z”.
- 11) Dla odcinka drogi powiatowej nr 1571 D, przewidzianego do zastąpienia obwodnicą, ustala się – po oddaniu do użytku tej obwodnicy – klasę drogi lokalnej „L”.
- 12) Za zgodne z ustaleniami Studium przyjmuje się:
- a) dokonywanie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego drobnych korekt przebiegu określonych w Studium dróg, przy zachowaniu relacji wskazanych w tym dokumencie oraz nie obniżaniu ustalonych w Studium klas,
  - b) odstępstwa od spełnienia wszystkich parametrów technicznych wiążących się z przyjętą klasą przez drogi i ulice na terenach zabudowanych (w chwili uchwalenia Studium),
  - c) przyjmowanie wyższej klasy niż określona w Studium dla całych ulic i dróg lub ich wybranych odcinków, z zastrzeżeniem lit. f,
  - d) wprowadzanie nieoznaczonych na rysunku Studium dróg publicznych - lokalnych i dojazdowych oraz dróg wewnętrznych,

- e) zmianę kształtu i powierzchni zajmowanej przez skrzyżowania dróg,
  - f) dla drogi oznaczonej symbolem 23 KDL dopuszcza się przyjęcie niższej klasy niż lokalna lub zrealizowanie jej jako droga wewnętrzna.
- 13) Zaleca się przyjmowanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego szerszych pasów dróg i ulic niż wynika to z obowiązujących przepisów.
- 14) Dla planowanych dróg i ulic lokalnych na terenach dotychczas nie zainwestowanych, innych niż leśne, nie dopuszcza się ustalania niższej szerokości ulicy niż 15 m.
- 15) Nowe stacje paliw mogą być lokalizowane wyłącznie na terenach oznaczonych symbolami: „PP”, „P+UC”, „P” i „KS”, z zastrzeżeniem zgodności takiej lokalizacji z obowiązującymi przepisami.
- 16) Należy monitorować trasy ruchu przeznaczone dla transportu niebezpiecznych materiałów i wprowadzać wzdłuż nich rozwiązania ograniczające ewentualne zagrożenia wywołane tym ruchem; dotyczy to przede wszystkim dróg o klasie głównej i wyższej.
- 17) Należy wprowadzić zasadę realizacji niezbędnej ilości miejsc parkingowych w obrębie działek dla nowych albo przekształcanych funkcjonalnie lub architektonicznie obiektów, z dopuszczeniem lokalizacji tych miejsc w nieodległym sąsiedztwie, jako "wydzierżawionych" na obszarze innej nieruchomości. Z oczywistych względów, na obszarach intensywnie zagospodarowanych można odstąpić od ścisłego respektowania tej zasady.
- 18) Przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego należy przyjmować wskaźnik co najmniej 400 miejsc postojowych na 1000 mieszkańców/użytkowników. Dopuszcza się lokalne odstępstwa od tej zasady, jeżeli obecne zagospodarowanie wyklucza taką możliwość.
- 19) Przewiduje się utrzymanie ruchu pasażerskiego, a w szczególności towarowego, na przebiegającej przez gminę magistrali kolejowej nr 132. Należy dla przyszłej modernizacji tej trasy zarezerwować tereny na dobudowę drugiej pary torów.

- 20) Systematycznie rozbudowywany układ ścieżek rowerowych powinien zapewnić w miarę bezkolizyjne i bezpieczne powiązania pomiędzy poszczególnymi miejscowościami oraz tych ostatnich z terenami rekreacyjnymi. Układ ten powinien w szczególności uwzględniać także powiązania określone w powiatowych lub regionalnych programach tworzenia ścieżek rowerowych. Ścieżki rowerowe prowadzone wzdłuż dróg/ulic klasy zbiorczej i głównej nie powinny być prowadzone po jezdni przeznaczonej dla ruchu pojazdów samochodowych.
- 21) Nie przewiduje się szczególnego zagospodarowania terenów w związku z modernizacją szlaku żeglugowego rzeki Odry i nie wskazuje się rezerw terenowych dla tego typu zagospodarowania (szlak transportowy rzeki Odry ma i będzie miał w przyszłości dla gminy charakter tranzytowy).
- 22) Dopuszcza się lokalizację przystani żeglarskich na brzegach Odry na nie ustalonych w Studium miejscach, przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z potrzeb ochrony przyrody i ochrony przeciwpowodziowej.

## **16. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY.**

### **16.1. Ogólne zasady rozwoju i przekształceń w dotychczasowej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w tym ochrony środowiska i przyrody.**

- 1) Zakłada się – w polityce przestrzennej – ograniczony rozwój zainwestowania, w tym zabudowy mieszkaniowej i obiektów aktywności gospodarczej, z zastrzeżeniem dalszych punktów niniejszego rozdziału oraz ustaleń szczegółowych z rozdziału 16.2.
- 2) W rozwoju zagospodarowania gminy preferowane powinny być kierunki w maksymalnym stopniu wykorzystujące i podkreślające walory środowiska przyrodniczego, z zachowaniem dużej dbałości o jego stan. W szczególności należy zabezpieczyć walory w dolinie rzek Odry i Oławy, gdzie utworzono obszar NATURA 2000.
- 3) Dna dolin Odry i Oławy należy więc wyłączyć z intensywnego zagospodarowania, a w szczególności z zabudowy kubaturowej. Dopuszczalne jest zagospodarowanie ekstensywne – łąki (najlepiej jednokośne – zwłaszcza w strefie międzywala), zieleń wypoczynkowa, tereny spacerowe oraz niezbędne przejścia infrastrukturalne, drogi i obiekty hydroenergetyczne oraz hydrotechniczne, w szczególności przeciwpowodziowe, pod warunkiem, że nie ograniczą one przekroju doliny czynnie przewodzącego wysokie wezbrania oraz nie zaburzają ciągłości korytarza ekologicznego.
- 4) Na terenach podmokłych preferuje się zachowanie naturalnych cech siedliska, w szczególności pożądane jest zachowanie lasów łęgowych, torfowisk, oczek wodnych i starorzeczy, wraz z ekosystemami nadbrzeżnymi
- 5) Zwiększyć należy stopień zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów gminy. W miarę możliwości nie należy lokować zabudowy oraz elementów infrastruktury technicznej w bezpośrednim sąsiedztwie brzegów cieków oraz ograniczać przejścia obiektami komunikacji i infrastruktury technicznej przez cieki, strefy międzywala oraz poldery zalewowe do niezbędnego minimum, stosując odpowiednie zabezpieczenia; pożądane zachowanie zielonego pasa o szerokości minimum 7,0 m od brzegów cieków, umożliwiające stworzenie strefy buforowej - biofiltra. W zabezpieczeniach przeciwpowodziowych uwzględnić należy wymogi ekologiczne, z uwagi na

występowanie w dolinach rzecznych wysokich walorów przyrodniczych. Wzdłuż odpowietrznej stopy wału należy zachować wolny od zabudowy pas terenu o szerokości minimum 4 m dla zapewnienia możliwości wykonywania prac konserwacyjnych wału i ewentualnego przeprowadzenia drogi. Na rysunku Studium – „Kierunki rozwoju przestrzennego” wskazano zasięgi: obszaru zalewowego przy  $Q_{10\%}$  i  $Q_{1\%}$ , obszaru objętego katastrofalną powodzią z lipca 1997 roku, a ponadto – przebiegi istniejących wałów przeciwpowodziowych oraz zasięgi polderów zalewowych.

- 6) Konieczna przebudowa elementów systemów melioracyjnych, wynikająca z inwestowania na terenach zmeliorowanych, wymaga uzgodnienia z właściwym zarządcą systemu melioracyjnego.
- 7) W zakresie ochrony środowiska należy dążyć - także na terenach przeznaczonych dla skoncentrowanej działalności gospodarczej - do zminimalizowania uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, m.in. poprzez wprowadzanie czystszych technologii w procesach produkcyjnych oraz różnych urządzeń zabezpieczających.
- 8) Należy dążyć do przenoszenia uciążliwych zakładów z terenów mieszkaniowych oraz lokalizację nowych zakładów o takim charakterze na wyodrębnionych terenach przeznaczonych dla aktywności gospodarczej.
- 9) W dalszym rozwoju zagospodarowania terenów osadniczych istotną rolę powinna odegrać prośrodowiskowa infrastruktura o wysokim standardzie technologicznym.  
*Przeanalizować należy możliwość wykorzystywania lokalnych źródeł energii konwencjonalnych (np. małe elektrownie przepływowe) i niekonwencjonalnych (np. pompy ciepłe, energia słoneczna, wiatru i inne).*
- 10) Działalność gospodarcza oraz zainwestowanie powinno w maksymalnym stopniu uwzględniać wysoką wrażliwość środowiska gruntowo-wodnego - na znacznych obszarach gminy - na przenikanie i migrację zanieczyszczeń z powierzchni terenu, dotyczy to w szczególności stref ochronnych ujęć wód.

- 11) Należy stosować rozwiązania umożliwiające spowolnienie odpływu wód opadowych z rozległych terenów utwardzonych (place parkingowe, handlowe, składowe, przeładunkowe) oraz dużych powierzchni dachowych (hale handlowe, produkcyjne i duże zespoły tych obiektów).
- 12) Przyrost terenów osadniczych powinien polegać na dopełnianiu i intensyfikacji istniejących układów lub na dodawaniu terenów zainwestowanych bezpośrednio do granic istniejących terenów osadniczych, z zastrzeżeniem uwzględnienia wymogów wiążących się z ochroną zabytków. Niedopuszczalne jest rozpraszanie nowej zabudowy poza skupione układy osadnicze. Na nowych terenach przeznaczonych pod zainwestowanie przyrost zabudowy powinien również mieć charakter sukcesywny (ciągły), a nie rozproszony.
- 13) W granicach stref ochrony konserwatorskiej „A” i „B” nowe budynki nie powinny przekraczać 9 m wysokości, z dopuszczalnością odstępstw od tej zasady, uzasadnionych lokalnymi uwarunkowaniami konserwatorskimi, po uzgodnieniu z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.
- 14) Nowa zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-gospodarcza, a na terenach oznaczonych symbolami „MW”, „MN”, „ML” i „MP” także służąca działalności gospodarczej, powinna swoją architekturą nawiązywać do tradycji regionalnych; wysokość takiej zabudowy nie powinna przekraczać 2 kondygnacji i 9 m, z dopuszczeniem w uzasadnionych przypadkach trzeciej kondygnacji użytkowej w poddaszu i odpowiednio 12 m; preferuje się pokrycie dachowe symetryczne o nachyleniu połaci około 45°.
- 15) Na terenach oznaczonych symbolami „P”, „PP” i „P+UC” w obrębach Godzikowice, Stanowice i Ścinawa Polska dopuszcza się lokalizację budynków o wysokości nie przekraczającej 18 m, z wyjątkiem terenów objętych strefą „B” ochrony konserwatorskiej, na których wysokość nowych budynków nie może przekraczać 9 m.
- 16) Na obszarach i w odniesieniu do obiektów nie wymienionych w pkt 13-15 wysokość budynków nie powinna przekraczać 12 m; z dopuszczeniem w uzasadnionych przypadkach 15 m, a w odniesieniu do obiektów sakralnych 30 m.



- 17) Maksymalna wysokość budowli w granicach stref „A” i „B” ochrony konserwatorskiej nie powinna przekraczać 15, a poza tymi strefami 30 m; w odniesieniu do ażurowych masztów i słupów o kratowej stalowej konstrukcji położonych poza strefami „A” i „B” ochrony konserwatorskiej dopuszcza się wysokość do 60 m, jeżeli nie koliduje to z wymaganiami tych i innych stref ochrony konserwatorskiej.
- 18) Obiekty małej architektury swoją wielkością i charakterem nie powinny wprowadzać dysharmonii w otoczeniu.
- 19) W użytkowaniu i zagospodarowaniu terenów należy uwzględnić chronione obiekty i obszary, w tym wymienione w niniejszym Studium.
- 20) Zmiany przebiegu bądź lokalizacji projektowanych sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, w stosunku do przedstawionych w niniejszym opracowaniu, nie stanowią odstępstwa od jego ustaleń.
- 21) Zgodne z ustaleniami Studium jest przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych na nie zabudowanych terenach rolnych i leśnych dotychczasowej formy użytkowania tych gruntów, w tym z wyłączeniem prawa zabudowy.
- 22) Zgodne z ustaleniami Studium jest przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych bardziej rygorystycznych (węższych) regulacji niż te, które zostały określone w niniejszym dokumencie; w szczególności dotyczy to ustaleń odnoszących się do przeznaczenia terenów.

## **16.2. Szczegółowe zasady zagospodarowania (w odniesieniu do wydzielonych jednostek przestrzennych).**

Na obszarze gminy wskazuje się tereny (jednostki terenowe), dla których określono podstawowe funkcje – funkcje terenów oraz generalne zasady zagospodarowania. Jednostki te oznaczono na rysunku "Kierunki rozwoju przestrzennego" symbolami liczbowo-literowymi i wydzielono liniami rozgraniczającymi. Funkcję linii rozgraniczających pełnią również przedstawione na tym rysunku drogi i ulice (w tym planowane), linie kolejowe oraz granice obrębów. Linie rozgraniczające poszczególne jednostki terenowe mają charakter orientacyjny, co

oznacza, że mogą podlegać pewnym korektom (i uściśleniu) w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Symbole liczbowo-literowe terenów dróg, ulic i linii kolejowych składają się z dwóch członów oddzielonych kropkami. Pierwszy liczbowy człon określa kolejny numer danej kategorii terenu, a następujący po nim człon literowy jest symbolem tej kategorii. Z kolei symbole literowo-liczbowe pozostałych terenów składają się z trzech członów oddzielonych od siebie kropkami. Pierwszy człon określa numer obrębu, nadany zgodnie z tabelą nr 16.1., drugi człon liczbowy określa kolejny numer danej kategorii terenu, a następujący po nim człon literowy jest symbolem tej kategorii.

Tabela nr 16.1. Symbole liczbowe poszczególnych obrębów.

| Symbol<br>liczbowy<br>obróbu | Nazwa obrębu   | Symbol<br>liczbowy<br>obróbu | Nazwa obrębu   |
|------------------------------|----------------|------------------------------|----------------|
| 1                            | Bystrzyca      | 17                           | Niemil         |
| 2                            | Bolechów       | 18                           | Niwnik         |
| 3                            | Chwalibóżyce   | 19                           | Oleśnica Mała  |
| 4                            | Drzemlikowice  | 20                           | Osiek          |
| 5                            | Gać            | 21                           | Owczary        |
| 6                            | Gaj Oławski    | 22                           | Psary          |
| 7                            | Godzikowice    | 23                           | Siecieborowice |
| 8                            | Godzinowice    | 24                           | Siedlce        |
| 9                            | Jaczkowice     | 25                           | Sobocisko      |
| 10                           | Jankowice      | 26                           | Ścinawa        |
| 11                           | Jankowice Małe | 27                           | Ścinawa Polska |
| 12                           | Lizawice       | 28                           | Stanowice      |
| 13                           | Marcinkowice   | 29                           | Stary Górnik   |
| 14                           | Marszowice     | 30                           | Stary Otok     |
| 15                           | Maszków        | 31                           | Zabardowice    |
| 16                           | Miłonów        | 32                           | Zakrzów        |

W tabelach nr 16.2a i 16.2b zamieszczono natomiast liczbę jednostek terenowych poszczególnych kategorii.



Tabela nr 16.2.a Liczba jednostek terenowych poszczególnych kategorii z wyjątkiem dróg i linii kolejowych.

| Lp. | Symbol terenu | Liczba jednostek terenowych poszczególnych kategorii |          |              |               |     |             |             |             |            |                |           |          |              |            |         |         |        |        |               |       |         |       |                |         |           |         |                |           |              |            |             |         | Łączna liczba terenów |
|-----|---------------|------------------------------------------------------|----------|--------------|---------------|-----|-------------|-------------|-------------|------------|----------------|-----------|----------|--------------|------------|---------|---------|--------|--------|---------------|-------|---------|-------|----------------|---------|-----------|---------|----------------|-----------|--------------|------------|-------------|---------|-----------------------|
|     |               | Bystrzyca                                            | Bolechów | Chwalibóżyce | Drzemlikowice | Gać | Gaj Olawski | Godzikowice | Godzinowice | Jaczkowice | Jankowice Małe | Jankowice | Lizawice | Marcinkowice | Marszowice | Maszków | Milonów | Niemil | Niwnik | Olesnica Mała | Osiek | Owczary | Psary | Siecieborowice | Siedlce | Sobocisko | Ścinawa | Ścinawa Polska | Stanowice | Stary Górnik | Stary Otok | Zabardowice | Zakrzów |                       |
|     |               | 1                                                    | 2        | 3            | 4             | 5   | 6           | 7           | 8           | 9          | 10             | 11        | 12       | 13           | 14         | 15      | 16      | 17     | 18     | 19            | 20    | 21      | 22    | 23             | 24      | 25        | 26      | 27             | 28        | 29           | 30         | 31          | 32      |                       |
| 1.  | MW            | -                                                    | -        | -            | 1             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | 1        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | 1     | -       | -     | -              | -       | 1         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 4                     |
| 2.  | MN            | 5                                                    | -        | -            | -             | 3   | 4           | 5           | -           | 5          | -              | 7         | 1        | 4            | -          | -       | -       | 3      | -      | 2             | -     | 3       | -     | -              | 1       | -         | -       | -              | 3         | -            | -          | 2           | -       | 48                    |
| 3.  | ML            | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | 1      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | 1       |                       |
| 4.  | MP            | 27                                                   | 4        | 2            | 7             | 9   | 4           | 9           | 2           | 11         | 4              | 6         | 5        | -            | -          | 2       | 3       | 2      | 4      | 7             | 5     | 7       | 3     | 6              | 10      | 5         | 5       | 4              | 4         | 3            | 11         | 2           | 2       | 175                   |
| 5.  | MU            | 4                                                    | -        | -            | -             | 1   | 1           | 4           | -           | -          | -              | -         | -        | 8            | 4          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | 3              | 5         | -            | -          | -           | -       | 30                    |
| 6.  | U             | 2                                                    | -        | 1            | 2             | 1   | -           | 1           | -           | 2          | -              | -         | -        | 1            | -          | -       | -       | 1      | 1      | 1             | 3     | 2       | -     | -              | -       | 1         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 19                    |
| 7.  | US            | 2                                                    | 1        | -            | 1             | 3   | 1           | -           | -           | 1          | -              | 1         | 1        | 2            | -          | -       | -       | 1      | 1      | -             | 1     | 1       | 1     | 1              | 2       | 1         | 1       | -              | 2         | 1            | -          | 1           | -       | 27                    |
| 8.  | US+WS         | 2                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | 1            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | 1       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 4                     |
| 9.  | PP            | -                                                    | -        | -            | -             | 2   | -           | 5           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | 1       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | 2       | 4              | 8         | -            | -          | -           | -       | 22                    |
| 10. | P+UC          | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | 2           | -           | -          | -              | -         | -        | 2            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | 2         | -            | -          | -           | -       | 6                     |
| 11. | P             | 1                                                    | -        | 2            | -             | 2   | -           | 1           | -           | 1          | -              | -         | -        | -            | 1          | -       | -       | -      | 1      | 1             | 1     | 1       | -     | -              | -       | 1         | -       | 1              | 3         | -            | -          | 2           | 1       | 20                    |
| 12. | PR            | -                                                    | -        | -            | -             | -   | 1           | -           | -           | -          | -              | -         | 1        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | 1     | -       | 1     | -              | 1       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 5                     |
| 13. | PE            | 1                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 1                     |
| 14. | KS            | -                                                    | -        | -            | -             | 1   | 1           | 2           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 4                     |
| 15. | KK            | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | 4        | 1            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | 3           | -       | 8                     |
| 16. | W             | 1                                                    | -        | -            | 1             | -   | 1           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | 1      | 1             | -     | -       | -     | -              | 2       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 7                     |
| 17. | K             | -                                                    | -        | -            | -             | 1   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | 1             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | 1         | -            | -          | -           | -       | 3                     |
| 18. | O             | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | 1           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 1                     |
| 19. | E             | -                                                    | -        | -            | -             | 1   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | 1              | 1         | -            | -          | -           | -       | 3                     |
| 20. | T             | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | 1     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 1                     |
| 21. | WH            | 1                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 1                     |
| 22. | WS            | 3                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | 1              | -       | 1         | 1       | -              | -         | 1            | -          | -           | -       | 7                     |
| 23. | ZP            | -                                                    | -        | -            | 1             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | 1          | -       | -       | -      | -      | 1             | 1     | -       | 1     | 1              | -       | -         | 1       | -              | -         | 1            | -          | 1           | -       | 9                     |
| 24. | ZP+US         | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | 1             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | 1         | -            | -          | -           | -       | 2                     |
| 25. | ZC            | 2                                                    | 1        | 2            | -             | 1   | 1           | 1           | 1           | 1          | 1              | 1         | -        | 2            | 1          | -       | -       | 1      | 1      | 1             | 1     | 1       | 1     | -              | 1       | 2         | 1       | -              | 1         | 1            | 1          | 1           | -       | 28                    |
| 26. | ZD            | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | 1            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 1                     |
| 27. | ZU            | 1                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | -       | 1                     |
| 28. | ZL            | 16                                                   | -        | 1            | 6             | 9   | 4           | 5           | -           | 1          | 1              | -         | -        | -            | 4          | 6       | 3       | 7      | 6      | 1             | 15    | -       | 6     | 4              | 12      | -         | 4       | -              | 1         | 2            | 4          | 3           | 1       | 122                   |

| Lp.   | Symbol terenu | Liczba jednostek terenowych poszczególnych kategorii |          |              |               |     |             |             |             |            |                |           |          |              |            |         |         |        |        |               |       |         |       |                |         |           |         |                |           |              |            |             |         | Łączna liczba terenów |
|-------|---------------|------------------------------------------------------|----------|--------------|---------------|-----|-------------|-------------|-------------|------------|----------------|-----------|----------|--------------|------------|---------|---------|--------|--------|---------------|-------|---------|-------|----------------|---------|-----------|---------|----------------|-----------|--------------|------------|-------------|---------|-----------------------|
|       |               | Bystrzyca                                            | Bolechów | Chwalibóżyce | Drzemlikowice | Gać | Gaj Oławski | Godzikowice | Godzinowice | Jaczkowice | Jankowice Małe | Jankowice | Lizawice | Marcinkowice | Marszowice | Maszków | Miłonów | Niemil | Niwnik | Olesnica Mała | Osiek | Owczary | Psary | Siecieborowice | Siedlce | Sobocisko | Ścinawa | Ścinawa Polska | Stanowice | Stary Górnik | Stary Otok | Zabardowice | Zakrzów |                       |
|       |               | 1                                                    | 2        | 3            | 4             | 5   | 6           | 7           | 8           | 9          | 10             | 11        | 12       | 13           | 14         | 15      | 16      | 17     | 18     | 19            | 20    | 21      | 22    | 23             | 24      | 25        | 26      | 27             | 28        | 29           | 30         | 31          | 32      |                       |
|       |               | 1                                                    | 2        | 3            | 4             | 5   | 6           | 7           | 8           | 9          | 10             | 11        | 12       | 13           | 14         | 15      | 16      | 17     | 18     | 19            | 20    | 21      | 22    | 23             | 24      | 25        | 26      | 27             | 28        | 29           | 30         | 31          | 32      |                       |
| 29.   | ZE            | 14                                                   | -        | -            | -             | -   | -           | 1           | -           | 5          | -              | 1         | -        | 3            | -          | -       | -       | 1      | -      | -             | 2     | -       | 2     | -              | 4       | -         | 2       | 1              | 2         | 1            | 2          | -           | 4       | 46                    |
| 30.   | RU            | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | 1      | -             | -     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | 1       |                       |
| 31.   | R             | 8                                                    | 3        | 4            | 3             | 17  | 16          | 19          | 3           | 14         | 4              | 10        | 3        | 10           | 4          | 4       | 3       | 5      | 4      | 10            | 5     | 9       | 6     | 3              | 4       | 5         | 5       | 2              | 3         | 4            | 7          | 3           | 3       | 203                   |
| 32.   | KDG           | -                                                    | -        | -            | -             | -   | -           | -           | -           | -          | -              | -         | -        | -            | -          | -       | -       | -      | -      | -             | 1     | -       | -     | -              | -       | -         | -       | -              | -         | -            | -          | -           | 1       |                       |
| RAZEM |               | 90                                                   | 9        | 12           | 22            | 51  | 34          | 56          | 6           | 41         | 9              | 26        | 15       | 36           | 15         | 13      | 9       | 21     | 19     | 29            | 34    | 28      | 20    | 16             | 37      | 16        | 24      | 17             | 37        | 14           | 26         | 18          | 11      | 811                   |

Tabela 16.2b. Liczba dróg i linii kolejowych.

| Lp. | Symbol terenu | Łączna liczba |
|-----|---------------|---------------|
| 1   | KDA           | 1             |
| 2   | KDGP          | 5             |
| 3   | KDG           | 12            |
| 4   | KDZ           | 24            |
| 5   | KDZ(KDGP)     | 2             |
| 6   | KDZ(KDG)      | 3             |
| 7   | KDL           | 23            |
| 8   | KKL           | 3             |
|     | RAZEM:        | 72            |

Podstawowa funkcja terenu oznacza sposób zagospodarowania, które powinno zajmować więcej niż połowę wyznaczonej w niniejszym Studium jednostki terenowej, z zastrzeżeniem, że regulacja ta nie ogranicza powierzchni, która może być pokryta zielenią (towarzyszącą podstawowemu przeznaczeniu terenu). Zapis: „...na wydzielonych terenach” oznacza, że w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego można wyznaczyć odrębną jednostkę terenową dla danej dopuszczonej funkcji (w planie miejscowym będzie to wówczas funkcja podstawowa tego wyodrębnionego terenu).

Pod pojęciem „usługi niekomercyjne” należy rozumieć działalność nie nastawioną na osiąganie zysku, realizowaną zarówno przez podmioty publiczne, prywatne i inne. Do działalności komercyjnej (inaczej gospodarczej) – nie tylko usługowej – zalicza się natomiast takie, które nastawione są na osiąganie zysku.

**1) MW – Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zabudowę jednorodzinną zwartą (szeregową lub atrialną),
- b) dopuszcza się obiekty dla prowadzenia nieuciążliwej działalności gospodarczej usługowej i produkcyjnej (z wyjątkiem produkcji rolnej) oraz świadczenia w nich także niekomercyjnych usług; obiekty zarówno wbudowane, jak i wolnostojące,
- c) dopuszcza się zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne, pod warunkiem, że nie będzie stanowiło uciążliwości dla sąsiadującej zabudowy mieszkaniowej,
- d) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz ponadlokalnej sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z

podstawową funkcją i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych zespołu,

- e) udział powierzchni biologicznie czynnej, nie może stanowić mniej niż 25% każdej nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej,
- f) minimalna powierzchnia terenu przypadająca na nowowznoszone mieszkanie wynosi 300 m<sup>2</sup>.

2) **MN – Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zabudowę wielorodzinną o wysokości i formie takiej, jak ustalono w niniejszym dokumencie dla zabudowy jednorodzinnej,
- b) dopuszcza się prowadzenie nieuciążliwej działalności gospodarczej w budynku mieszkalnym (typu kancelaria adwokacka, gabinet lekarski, fryzjerski, kosmetyczny, mały sklep lub zakład gastronomiczny itp.) i świadczenie w nim niekomercyjnych usług (np. biblioteka publiczna),
- c) dopuszcza się, w osobnych budynkach i na wydzielonych działkach/terenach, lokalizację obiektów usług podstawowych (towarzyszących zabudowie mieszkaniowej), w tym osiedlowych centrów handlowo-usługowych oraz nieuciążliwych usług niekomercyjnych,
- d) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach/terenach, zieleni urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne, pod warunkiem, że nie będzie stanowiło uciążliwości dla sąsiadującej zabudowy mieszkaniowej,
- e) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych osiedla,
- f) udział powierzchni biologicznie czynnej, nie może stanowić mniej niż 70% każdej nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej,
- g) minimalna powierzchnia działki wynosi:
  - 1000 m<sup>2</sup> dla zabudowy jednorodzinnej wolnostojącej (na jeden budynek),

- 800 m<sup>2</sup> dla zabudowy jednorodzinnej bliźniaczej (na jedno mieszkanie),
- 300 m<sup>2</sup> dla zabudowy wielorodzinnej (na jedno mieszkanie),
- 500 m<sup>2</sup> dla zabudowy jednorodzinnej szeregowej, atrialnej i innej nie wymienionej powyżej (na jedno mieszkanie).

**3) ML – Tereny indywidualnej zabudowy rekreacyjnej (letniskowej), rezydencjonalnej i pensjonatowej** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się jednorodzinną zabudowę mieszkaniową,
- b) dopuszcza się usługi związane z funkcją rekreacyjną (np. gastronomii) i usługi turystyczne (np. hotel),
- c) dopuszcza się zieleń urządzoną oraz zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne, w tym na wydzielonych działkach/terenach,
- d) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- e) udział powierzchni biologicznej czynnej nie może stanowić mniej niż 80% każdej nieruchomości,
- f) minimalna powierzchnia działki wynosi:
  - 2500 m<sup>2</sup> dla zabudowy o powierzchni całkowitej nie przekraczającej 150 m<sup>2</sup> o funkcji domów letniskowych lub o dopuszczonych na tym terenie usług bez bazy noclegowej,
  - 5000 m<sup>2</sup> dla zabudowy mieszkaniowej rezydencjonalnej, pensjonatowej lub innej usługowej dopuszczanej na tym terenie.

**4) MP – Tereny zabudowy mieszkaniowej, głównie jednorodzinnej, zagrodowej oraz obiektów usług i produkcji dla małej i średniej przedsiębiorczości – MŚP** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zieleń urządzoną,
- b) dopuszcza się uprawy rolne i ogrodnicze (w tym pod szkłem i folią),
- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- d) udział powierzchni biologicznej czynnej nie może stanowić mniej niż 25% nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie



jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej,

- e) dla ograniczenia ewentualnych konfliktów należy dążyć do tworzenia enklaw, tj. wydzielonych działek/terenów z zainwestowaniem nie kolizyjnym względem siebie.

**5) MU – Tereny zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z nieuciążliwą działalnością gospodarczą** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się nieuciążliwe usługi niekomercyjne, w tym na wyodrębnionych działkach/terenach,
- b) dopuszcza się (także na wydzielonych działkach/terenach) obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne, pod warunkiem, że nie będzie stanowiło uciążliwości dla sąsiadującej zabudowy mieszkaniowej i usług chronionych,
- c) dopuszcza się zielenią urządzoną (w tym na wydzielonych działkach/terenach),
- d) dopuszcza się uprawy ogrodnicze (w tym pod szkłem i folią),
- e) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- f) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 40% nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

**6) U – Tereny zabudowy usługowej** (funkcja podstawowa), w tym nieuciążliwe usługi niekomercyjne (np. usługi oświaty i wychowania, kultury, ochrony zdrowia i opieki społecznej) i nieuciążliwe komercyjne, z wyjątkiem obiektów handlowych o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m<sup>2</sup>; zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się funkcje mieszkaniowe jako towarzyszące (np. mieszkanie przy szkole, mieszkanie właściciela zakładu usługowego, mieszkanie służbowe dozorczy obiektu lub tym podobne),
- b) dopuszcza się przeprowadzanie sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych tego zagospodarowania,

- c) budynki usługowe powinny wyróżniać się atrakcyjną architekturą (w niektórych przypadkach pożądane są także cechy symbolizujące przeznaczenie), a ogrodzenia i zagospodarowanie działki, w tym zielenią, wysokimi walorami estetycznymi; pożądane są obiekty małej architektury podnoszące walory terenu,
- d) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 30% nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się możliwość pomniejszenia powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

**7) US - Tereny sportowo-rekreacyjne** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się usługi związane z funkcją podstawową (np. hotelarskie, handlu i gastronomii) oraz organizowanie niezbędnych miejsc postojowych dla samochodów,
- b) dopuszcza się zielenią urządzonej i wprowadzanie obiektów małej architektury,
- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu oraz nie degradujący walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenu,
- d) w zależności od położenia danego terenu, zasady i sposoby zagospodarowania zgodnie z obowiązującymi tam przepisami szczególnymi,
- e) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 80% powierzchni terenu; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

**8) US+WS – Teren zagospodarowania sportowo-rekreacyjnego oraz teren wód powierzchniowych wraz z sąsiadującymi gruntami** (funkcja podstawowa), w tym cieki powierzchniowe, oczka wodne, stawy i inne zbiorniki wód stojących; zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się urządzenia i obiekty związane z ochroną przeciwpowodziową oraz inne niezbędne urządzenia hydrotechniczne,
- b) dopuszcza się zielenią urządzonej,
- c) dopuszcza się – w ograniczonym zakresie – przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie degradujący walorów przyrodniczych, krajobrazowych i rekreacyjnych terenu oraz nie kolidujący z rekreacyjnym zagospodarowaniem,

- d) dopuszcza się budowę stawów hodowlanych, o ile nie będą one zagrażały zanieczyszczeniem innych wód (naturalnych) oraz nie spowodują niekorzystnych zmian w bilansie wodnym rejonu,
- e) należy w maksymalnym stopniu zachować istniejące łąki, zadrzewienia i zakrzewienia
- f) w zagospodarowaniu rekreacyjno-sportowym należy preferować ekstensywne formy tego zagospodarowania (wędkarstwo, kajakarstwo, plaże trawiaste); dopuszcza się jednak pola namiotowe, kempingi, boiska sportowe, miejsca postojowe dla samochodów obsługujące tereny koncentracji obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz usługi gastronomii,
- g) powierzchnia biologicznie czynna powinna stanowić nie mniej niż 95% całkowitej powierzchni jednostki terenowej.

**9) PP – Tereny skoncentrowanej aktywności gospodarczej, z wyłączeniem aktywności związanych z produkcją rolniczą i obsługą rolnictwa oraz obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m<sup>2</sup>; (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:**

- a) dopuszcza się bazy budowlane i obiekty obsługi gospodarki komunalnej,
- b) dopuszcza się obiekty sportowe w budynkach (np. basen pływacki, kryte korty tenisowe itp.),
- c) dopuszcza się obiekty usług niekomercyjnych w budynkach, z zastrzeżeniem lit. d,
- d) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym, zwłaszcza w przypadku ich sąsiedztwa z istniejącą lub planowaną zabudową mieszkaniową,
- e) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciami, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- f) niedopuszczalne są funkcje mieszkaniowe i usług chronionych (typu szkoła, przedszkole itp.),
- g) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 10% powierzchni terenu; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

**10) P+UC – Teren skoncentrowanej aktywności gospodarczej, w tym lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m<sup>2</sup>, natomiast z wyłączeniem**

**aktywności związanych z produkcją rolniczą i obsługą produkcji rolniczej** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania - ustalenia jak w pkt 9 lit. a-g.

**11) P – Tereny skoncentrowanej aktywności gospodarczej, w tym związanej z produkcją rolniczą** (np. intensywne ogrodnictwo, lokalizacja ferm hodowlanych) **i obsługą produkcji rolniczej** (funkcja podstawowa) z wyjątkiem obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m<sup>2</sup>; zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się bazy budowlane i obiekty obsługi gospodarki komunalnej,
- b) dopuszcza się obiekty sportowe w budynkach (np. basen pływacki, kryte korty tenisowe itp.),
- c) dopuszcza się obiekty usług niekomercyjnych w budynkach, z zastrzeżeniem lit. d,
- d) niedopuszczalne są funkcje mieszkaniowe i usług chronionych (typu szkoła, przedszkole itp.),
- e) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym,
- f) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- g) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 10% powierzchni terenu; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

**12) PR – Tereny obiektów produkcji rolnej i obsługi gospodarki rolnej** (funkcja podstawowa), w tym m.in. intensywne ogrodnictwo, fermy hodowlane, bazy skupu produktów rolnych; zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się bazy budowlane i obiekty obsługi gospodarki komunalnej,
- b) dopuszcza się obiekty sportowe w budynkach (np. basen pływacki, kryte korty tenisowe itp.),
- c) dopuszcza się obiekty usług niekomercyjnych w budynkach, z zastrzeżeniem lit. d,
- d) niedopuszczalne są funkcje mieszkaniowe i usług chronionych (typu szkoła, przedszkole itp.),
- e) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym,

- f) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- g) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 20% powierzchni terenu; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

**13) PE – Tereny obiektów związanych z eksploatacją górniczą metodą odkrywkową** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się uprawy rolne,
- b) dopuszcza się zieleń urządzoną i nieurządzoną,
- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- d) po zakończeniu eksploatacji, teren powinien być zrekultywowany w odpowiednim kierunku (w zależności od miejscowych uwarunkowań i/lub przyszłych potrzeb – w kierunku leśnym, rolnym lub dla wykorzystania rekreacyjnego); rekultywacja powinna być sukcesywnie prowadzona już w trakcie eksploatacji.

**14) KS – Tereny obiektów i urządzeń obsługi komunikacji samochodowej i podróżnych** (funkcja podstawowa), w tym stacje paliw; zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się inne usługi nie kolidujące z podstawowym przeznaczeniem, w tym handlu, gastronomii i hotelarskie,
- b) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym, w szczególności w przypadku ich sąsiedztwa z istniejącą lub planowaną zabudową mieszkaniową,
- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- d) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 10% powierzchni terenu; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

15) **KK - Tereny kolejowe** (funkcja podstawowa) - obejmujące także graficznie oznaczone linie kolejowe oznaczone symbolem „KKL”; zasady zagospodarowania: zagospodarowanie zgodnie z potrzebami funkcji kolei i jej zarządcy oraz z obowiązującymi przepisami; w części tereny zamknięte.

16) **W - Tereny urządzeń zaopatrzenia w wodę** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zieleń urządzoną lub nieurządzoną (w szczególności o charakterze łąkowym),
- b) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

17) **K – Teren oczyszczalni ścieków** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zieleń, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym,
- b) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

18) **O – Teren obiektów składowania odpadów** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym,
- b) dopuszcza się lokalizowanie obiektów i urządzeń do gospodarowania odpadami oraz miejsca grzebalnego (cmentarzyska) padłych zwierząt, jeżeli pozwalać na to będą warunki środowiskowe,
- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- d) po zakończeniu eksploatacji składowiska, teren należy odpowiednio (stosownie do przyszłych potrzeb) zrekultywować.

19) **E – Tereny urządzeń zaopatrzenia w energię elektryczną** (funkcja podstawowa), w tym wysokich napięć; zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zieleń urządzoną lub nieurządzoną (o charakterze łąkowym),
- b) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

20) **T – Tereny urządzeń telekomunikacji** (funkcja podstawowa), zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zieleń urządzoną lub nieurządzoną (o charakterze łąkowym),
- b) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

21) **WH - Tereny obiektów hydrotechnicznych i urządzeń towarzyszących** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zieleń urządzoną,
- b) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- c) dopuszcza się wykorzystanie akwenu (stanowiącego część jednostki terenowej – toru wodnego) pod warunkiem, że nie będzie to kolidowało z pracą elektrowni wodnej.

22) **WS – Tereny wód powierzchniowych o większych rozmiarach** (w tym rzeka Odra) **wraz z sąsiadującymi pasmami gruntu** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się urządzenia i obiekty związane z ochroną przeciwpowodziową oraz inne niezbędne urządzenia hydrotechniczne i hydroenergetyczne,
- b) dopuszcza się zieleń urządzoną i nieurządzoną pod warunkiem, że nie będzie ona zakłócać swobodnego odpływu wód powodziowych,
- c) dopuszcza się, w ograniczonym zakresie, przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- d) dopuszcza się wykorzystanie rekreacyjne, o ile nie jest to sprzeczne z przepisami i podstawową funkcją akwenu,
- e) gospodarka stawowa (stawy hodowlane) powinna być prowadzona w sposób nie zagrażający zanieczyszczeniem (i eutrofizacją) innych wód powierzchniowych.

23) **ZP - Tereny zieleni parkowej** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się pojedyncze obiekty usługowe uatrakcyjniające podstawowe zagospodarowanie terenu (np. gastronomia, sanitariaty), jeżeli nie koliduje to z ochroną środowiska, przyrody i zabytków,
- b) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu oraz nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych terenu.

24) **ZP+US - Tereny zieleni parkowej i usług sportowo-rekreacyjnych** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się usługi związane z usługami sportowo-rekreacyjnymi (np. hotelarskie, handlu i gastronomii) oraz organizowanie niezbędnych miejsc postojowych dla samochodów,
- b) dopuszcza się budowę stawów rekreacyjnych,
- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu oraz nie degradujący walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenu,
- d) wszystkie ulice winny być alejami, tj. obsadzone obustronnymi szpalerami drzew,
- e) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 80% powierzchni terenu.

25) **ZC - Tereny cmentarzy** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się pochówki urnowe i ziemne,
- b) dopuszcza się wprowadzanie obiektów małej architektury (poza nagrobkami),
- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu oraz nie degradujący walorów estetycznych terenu,
- d) dopuszcza się możliwość lokalizacji parkingów, jeżeli nie koliduje to z ochroną konserwatorką,
- e) kompozycje zieleni, ogrodzenia, bramy, kaplice, nagrobki itp. powinny cechować wysokie walory estetyczne,



- f) wokół cmentarzy obowiązują strefy sanitarne, których zasięg i sposób zagospodarowania określają właściwe przepisy,
- g) obszary cmentarzy zamkniętych należy chronić przed zniszczeniem i utrzymywać jako tereny zieleni urządzonej z zachowaniem pozostałości nekropolii.

**26) ZD - Tereny ogrodów działkowych** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się inne formy użytkowania ogrodniczego,
- b) dopuszcza się pojedyncze usługi (typu handel i gastronomia),
- c) dopuszcza się inne formy zieleni urządzonej,
- d) dopuszcza się organizowanie ogólnodostępnych urządzeń i obiektów sportowych i rekreacyjnych,
- e) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

**27) ZU – Teren obiektów obsługi gospodarki leśnej** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania zgodnie z właściwymi przepisami. Dopuszcza się prowadzenie dróg, sieci infrastruktury technicznej, lokalizację obiektów i urządzeń towarzyszących tym sieciom w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu.

**28) ZL - Tereny lasów i dolesień** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się lokalizowanie obiektów i urządzeń służących gospodarce leśnej oraz wprowadzanie elementów służących wędrówkom turystycznym (ścieżki - piesze, rowerowe, konne, ławki, wiaty itp.),
- b) dopuszcza się, w ograniczonym zakresie, prowadzenie dróg, sieci infrastruktury technicznej, lokalizację obiektów i urządzeń towarzyszących tym sieciom, w szczególności tych, które zostały przedstawione na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”,
- c) przy prowadzeniu nasadzeń drzew i krzewów należy zachować 5,0 m odległości od górnej krawędzi skarp rowów i kanałów melioracji podstawowej,
- d) nie należy zalesiać stanowisk archeologicznych.

**29) ZE – Tereny zieleni nieurządzonej oraz wód powierzchniowych** (funkcja podstawowa), w tym użytki zielone, zadrzewienia, zakrzewienia, zespoły lasów łęgowych oraz

cieki powierzchniowe, oczka wodne, starorzecza, stawy i zbiorniki wodne po wyrobiskach; zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się urządzenia i obiekty związane z ochroną przeciwpowodziową; w zabezpieczeniach przeciwpowodziowych należy w maksymalnym stopniu stosować rozwiązania ekologiczne (w mniejszym – techniczne),
- b) dopuszcza się ekstensywne zagospodarowanie rekreacyjne, bez stawiania budynków; dopuszczalna zabudowa związana z przystaniami żegludowymi,
- c) dopuszcza się, w ograniczonym zakresie, przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawowymi funkcjami terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenów; w szczególności należy zabezpieczyć swobodny przepływ wód powodziowych oraz funkcję korytarza ekologicznego,
- d) należy ograniczyć intensywność uprawy łąk i pastwisk; pożądane łąki jednokośne,
- e) należy w maksymalnym stopniu zachować wszelkie zbiorniki wodne, zwłaszcza naturalne (starorzecza, odnogi, oczka wodne) oraz istniejące zespoły lasów łęgowych, zadrzewień i zakrzewień, o ile nie będą kolidowały z ochroną przeciwpowodziową.

**30) RU – Tereny gospodarstw rybackich** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się urządzenia usługowe, w tym rekreacyjne, związane z podstawową funkcją terenu,
- b) dopuszcza się zadrzewienia i zakrzewienia oraz zieleń urządzoną,
- c) dopuszcza się uprawy rolne i ogrodnicze (w tym pod szkłem i folią),
- d) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- e) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 90% nieruchomości.

**31) R – Tereny rolne** (funkcja podstawowa); zasady zagospodarowania:

- a) dopuszcza się zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne,
- b) dopuszcza się budowę stawów hodowlanych, pod warunkiem, że nie będą wpływać negatywnie na wody innych akwenów (zanieczyszczenie, eutrofizacja),

- c) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z podstawową funkcją terenu i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu,
- d) pożądane zachowanie minimum 7-metrowej strefy od brzegów zbiorników wodnych bez upraw i zagospodarowanie jej jako biofiltra (np. w formie pasa zadrzewień, zakrzewień lub co najmniej nie nawożonych łąk),
- e) wprowadza się zakaz zabudowy, w tym zagrodowej i innej związanej z produkcją rolniczą.

32) Poza wymienionymi w pkt 1-31 jednostkami terenowymi na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” są także oznaczone **główne elementy układu ulicznego i drogowego**, dla których zasady zagospodarowania określono w rozdziale 15:

- a) autostrada - KDA,
- b) droga główna ruchu przyspieszonego - KDGP,
- c) droga główna ruchu przyspieszonego, a po oddaniu do użytku obwodnicy droga/ulica klasy zbiorczej – KDZ(KDGP),
- d) drogi główne – KDG,
- e) drogi główne, a po oddaniu do użytku obwodnicy droga/ulica klasy zbiorczej – KDZ(KDG),
- f) drogi i ulice zbiorcze – KDZ,
- g) drogi i ulice lokalne – KDL

### 16.3. Zasady ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego.

1) Obiekty, zespoły i obszary wpisane do **rejestru zabytków**, objęte są rygorami prawnymi wynikającymi z odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 162 poz. 1568). Odnosnie obiektów zabytkowych obowiązuje priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej. Należy dążyć do pełnej rewaloryzacji zabytków. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu wpisanego do rejestru zabytków obiektu w zasięgu lub poza strefami ochrony konserwatorskiej. Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków ujęto w tabeli nr 6.4 w Części B niniejszego Studium.

2) Zasoby obiektów, zespołów i obszarów znajdujących się w **ewidencji zabytków** (obecnie wojewódzkiej, a w przyszłości także gminnej) podlegają sukcesywnej aktualizacji; zmiany te nie powodują zmian ustaleń studium. Wykaz obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków ujęto w tabeli nr 6.5, w Części B niniejszego Studium.

a) Dla budynków obowiązują m.in. następujące wymogi konserwatorskie:

- należy zachować ich kształt i zastosowane tradycyjne materiały budowlane,
- nowoprojektowane obiekty nie mogą naruszać historycznej kompozycji przestrzennej wsi ani zabytkowych zespołów zabudowy i archeologicznych;
- nowa zabudowa powinna zostać starannie wpisana w krajobraz oraz być realizowana w nawiązaniu do zasad ukształtowania obiektów o tradycyjnych, lokalnych formach; należy stosować zabudowę niewysoką, ze stromymi dachami, krytymi dachówką w kolorze ceglastym lub w kolorze czerwonym matowym,
- nie należy dopuszczać do niszczenia zabudowy folwarcznej, a ewentualnie ubytki odtwarzać w historycznej formie,
- należy chronić, a w przypadku zniszczenia odtwarzać historyczny detal architektoniczny,
- należy zachować kształt, rozmiary i rozmieszczenie otworów zgodne z historycznym wizerunkiem budynku; należy utrzymać lub odtwarzać w historycznym kształcie oryginalną stolarkę okien i drzwi,
- w przypadku konieczności przebicia nowych otworów, należy je zharmonizować z zabytkową elewacją budynku,
- należy chronić zachowany układ i wystrój wnętrz oraz dążyć do jego odtworzenia w tych przypadkach, gdy uległ niekorzystnym zmianom,
- należy stosować kolorystykę i materiały nawiązujące do tradycyjnych lokalnych rozwiązań, w tym ceramiczne lub tynkowe pokrycie ścian zewnętrznych; zakazuje się stosowania okładzin ściennych typu „siding”.
- elementy elewacyjne instalacji technicznych należy montować z uwzględnieniem wartości zabytkowych obiektów.

b) Wszelkie prace budowlane, a także zmiany funkcji obiektów należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

c) Dla budowli i urządzeń technicznych trwale związanych z miejscem posadowienia (mosty, przepusty, stopnie wodne itp.) umieszczonych w ewidencji zabytków, podstawowymi wymogami konserwatorskimi są:

- zachowanie tych budowli i urządzeń oraz ich formy,
- utrzymanie ich w należyтым stanie technicznym.

d) Dla obiektów umieszczonych w ewidencji zabytków, które znajdują się w strefach ochrony konserwatorskiej, dodatkowo obowiązują ustalenia określone dla tych stref, a w odniesieniu do pozostałych tego typu obiektów, przy pracach remontowych, modernizacyjnych, związanych z rozbudową i przebudową obiektów i pracach rozbiórkowych, należy uzyskać uzgodnienie wojewódzkiego konserwatora zabytków.

e) Dla wszystkich historycznych cmentarzy i miejsc pocmentarnych obowiązują poniższe wymogi konserwatorskie:

- jeżeli są one nadal użytkowane, można zachować ich dotychczasową funkcję,
- cmentarze nie użytkowane należy zachować je jako tereny zielone i zaznaczyć ich granice poprzez ogrodzenie ich w trwały sposób; funkcję ogrodzenia pełnić może zarówno twór sztuczny (mur, estetyczne ogrodzenie metalowe), jak i naturalny (np. żywopłot),
- należy zachować i konserwować zachowane elementy historycznych układów przestrzennych oraz poszczególne elementy tych układów tj. historyczne ogrodzenia, bramy, obiekty sztuki sepulkralnej, zieleni,
- poszczególne obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać konserwacji, zachowane nagrobki zabezpieczyć przed dewastacją i pozostawić na miejscu, ewentualnie tworzyć dla nich lapidaria lub zachować je w inny sposób, uzgodniony z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków,
- w przypadku cmentarzy użytkowanych, nowe inwestycje dopuszczalne wyłącznie jako uzupełnienie już istniejącej formy zainwestowania terenu, przy założeniu zachowania i utrwalenia historycznych relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem założenia.

f) Do ewidencji zabytków wskazuje się potrzebę wprowadzenia zespołu kościelnego w północno-zachodniej części wsi Bystrzyca (zgodnie z wnioskiem Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków).

3) **Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej;** w strefie tej obowiązują następujące rygory oraz zasady postępowania:

- a) należy zachować historyczny układ przestrzenny (tj. rozplanowanie ulic, dróg i miedzuchów, placów, historycznych zbiorników wodnych, przebieg linii zabudowy, kompozycję wewnątrz urbanistycznych, kompozycje historycznej zieleni) oraz poszczególne elementy tego układu (tj. historyczne nawierzchnie ulic, placów i chodników, historyczne obiekty techniczne, zabudowę i zielen),
- b) należy konserwować zachowane elementy układu przestrzennego,
- c) poszczególne obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowanej obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu, a funkcje uciążliwe i degradujące wyeliminować,
- d) należy dążyć do odtworzenia zniszczonych elementów historycznych zespołów ruralistycznych,
- e) należy dostosować nową zabudowę do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły i jej formy architektonicznej (podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów i otworów, opracowania elewacji, kolorystyki, stolarki okien i drzwi) oraz nawiązać formami współczesnymi i stosowanymi materiałami do lokalnej tradycji architektonicznej,
- f) nowopowstająca zabudowa winna rygorystycznie powtarzać przebieg pierwotnej linii zabudowy oraz winna być kształtowana w oparciu o dostępne materiały ikonograficzne, w nawiązaniu do zachowanej historycznej zabudowy,
- g) nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną,
- h) należy dostosować współczesne funkcje do charakteru zabytkowych zespołów zabudowy i ich poszczególnych obiektów, eliminując uciążliwe funkcje – dotyczy to również wartościowych kompozycji parkowych, nasadzeń przydrożnych, obsadzeń cieków i zbiorników wodnych o wartościach historycznych,
- i) należy usunąć obiekty dysharmonizujące lub pozostawić je do śmierci technicznej, analogicznie należy postępować w stosunku do innych elementów zniekształcających założenie historyczne (np. błędnych nasadzeń zieleni),
- j) należy likwidować obiekty tymczasowe, burzące harmonię zespołów zabytkowych,
- k) w przypadku nowych inwestycji należy preferować te z nich, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie historycznych form zainwestowania terenu,
- l) zabrania się umieszczania reklam lub innych tablic reklamowych nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub na otaczającym go

- obszarze, element obcy. Dopuszcza się nie agresywne w formie tablice informacyjne z nazwami firm lub określeniem rodzaju prowadzonej działalności bądź informacjami o walorach historycznych i zabytkowych obiektu w wyznaczonych na to miejscach,
- m) inwestor przed uzyskaniem pozwolenia na budowę winien liczyć się z koniecznością zlecenia dodatkowych badań lub opracowań studialnych, archeologicznych, architektonicznych, urbanistycznych, stratygraficznych, dendrologicznych, dendrochronologicznych, itp. w przypadku postawienia takich wymogów przez odpowiednie służby ochrony zabytków,
  - n) należy uporządkować wnętrza zabudowy zabytkowych zespołów budowlanych. Na pustych obszarach powstałych po wyburzeniach należy odtworzyć historyczne obiekty lub zagospodarować je jako zieleńce; preferowana jest zieleń niska i pnąca,
  - o) zakazuje się prowadzenia napowietrznych linii teletechnicznych i energetycznych,
  - p) zakazuje się stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych płyt betonowych,
  - q) zakazuje się lokalizacji konstrukcji wieżowych (np. związanych z urządzeniami telekomunikacji), masztów, dużych urządzeń technicznych, nie mających uzasadnienia historycznego,
  - r) zakazuje się lokalizacji wolnostojących silosów,
  - s) wszelkie zamierzenia i działania (w tym wszelkie zmiany form własności, funkcji, przebudowy, rozbudowy i remontów, zagospodarowania terenu) na obszarze strefy „A” należy konsultować i uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4) **Strefa „B” – ochrony konserwatorskiej;** w strefie tej obowiązują następujące rygory i zasady postępowania:

- a) należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowanie dróg, ulic i placów, linie zabudowy, kompozycje wnętrz urbanistycznych oraz kompozycje zieleni,
- b) należy zachować historyczne nawierzchnie kamienne dróg, ulic i placów,
- c) obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji technicznej z dostosowaniem obecnej lub projektowanej funkcji do wartości obiektu,
- d) przy nowych inwestycjach oraz związanych z modernizacją, rozbudową, przebudową obiektów istniejących, wymaga się nawiązania gabarytami i sposobem kształtowania bryły i użytymi materiałami do miejscowej tradycji architektonicznej. W przypadku istniejącego budynku – po jego ewentualnej rozbudowie - nowa całość powinna tworzyć spójną kompozycję,

- e) formę nowych obiektów należy dostosować do skali, ukształtowania bryły i detalu istniejącej wartościowej historycznej zabudowy, w tym formy i wysokości dachu, układu kalenicy, poziomu posadowienia parteru, formy i wysokości ogrodzenia,
- f) nowa zabudowa nie może dominować nad zabudową historyczną,
- g) wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne i planistyczne,
- h) elementy dysharmonizujące, zwłaszcza uniemożliwiające ekspozycję wartościowych obiektów zabytkowych, winny być usunięte lub poddane odpowiedniej przebudowie, dopuszcza się pozostawienie ich do śmierci technicznej, analogicznie należy postępować w stosunku do innych elementów zniekształcających założenie historyczne (np. błędnych nasadzeń zieleni),
- i) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym, zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jaki w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji zabytków,
- j) w przypadku nowych inwestycji należy preferować te z nich, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie historycznych form zainwestowania terenu,
- k) zabrania się umieszczania reklam lub innych tablic reklamowych nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub na otaczającym go obszarze, element obcy. Dopuszcza się nie agresywne w formie tablice informacyjne z nazwą firm lub określeniem rodzaju prowadzonej działalności bądź informacjami o walorach historycznych i zabytkowych obiektu, w wyznaczonych na to miejscach,
- l) zakazuje się prowadzenia nowych napowietrznych linii teletechnicznych i energetycznych, z dopuszczeniem nowych przyłączy do istniejących sieci napowietrznych,
- m) wyklucza się możliwość stosowania ogrodzeń z prefabrykowanych płyt betonowych,
- n) wprowadza się wymóg uzgadniania z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich działań inwestycyjnych (w tym zmiany zagospodarowania terenu), remontów, przebudów i modernizacji oraz zmiany funkcji obiektów budowlanych, jak i wznoszenia nowych budynków.

5) **Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego;** w strefie tej obowiązują następujące rygory i zasady postępowania:



- a) należy zachować i wyeksponować elementy historycznego układu przestrzennego oraz kompozycję zieleni,
- b) nowa zabudowa winna być dostosowana do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie rozplanowania, skali i bryły, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej oraz nawiązywać formami i stosowanymi materiałami do lokalnej tradycji architektonicznej,
- c) wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne i planistyczne,
- d) należy przyznać pierwszeństwo wszelkim działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym, zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jaki w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz obiektów zabytkowych znajdujących się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,
- e) należy preferować te inwestycje, które stanowią rozszerzenie już istniejących form zainwestowania terenu, pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem sąsiadującego zagospodarowania,
- f) formy inwestowania należy w maksymalnym stopniu ukierunkować na ich harmonijne wpisanie w otaczający krajobraz,
- g) należy utrzymać krajobraz przyrodniczy związany przestrzennie z historycznym założeniem urbanistycznym, winno się uwolnić jego obszar od elementów dysharmonizujących, rekultywować tereny zniszczone, a w przypadku wprowadzania nowych elementów winny one podnosić estetyczne wartości zespołów osadniczych i podkreślać ich związek przestrzenny z historycznym założeniem urbanistycznym,
- h) zabrania się umieszczania reklam lub innych tablic reklamowych nie związanych bezpośrednio z danym obiektem i stanowiących na obiekcie lub na otaczającym go obszarze, element obcy. Dopuszcza się nie agresywne w formie tablice informacyjne z nazwami firm lub określeniem rodzaju prowadzonej działalności bądź informacjami o walorach historycznych i zabytkowych obiektu,
- i) wszelkie działania inwestycyjne należy konsultować z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6) **Strefa „E” – ochrony ekspozycji układów zabytkowych;** dla której obowiązują następujące rygory i zasady postępowania.

- a) należy chronić przed przesłanianiem objęte tą strefą widoki, w szczególności z utwardzonych dróg i innych jednostek osadniczych,
- b) zakazuje się lokalizacji w tej strefie obiektów, które konkurowałyby wysokością z obiektami zabytkowymi,
- c) zakazuje się wprowadzenia form zagospodarowania terenu dysharmonijnych w stosunku do historycznych założeń,
- d) wszystkie działania inwestycyjne należy konsultować z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków

7) **Strefa „W” – ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych**, dla której obowiązują następujące rygory i zasady postępowania:

- a) wykluczona działalność inwestycyjna, która naruszyć może specyficzną formę stanowiska,
- b) obowiązuje priorytet wymogów konserwatorskich – zakaz działań inwestycyjnych nie związanych bezpośrednio z konserwacją lub waloryzacją terenu,
- c) wszelkie prace należy uzgadniać z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków, a wszelkie prace archeologiczne i wykopaliskowe prowadzić za jego pozwoleniem,
- d) na inwestora może być nałożony obowiązek wykonania lub zlecenia dodatkowych badań lub opracowań studialnych – archeologicznych, architektonicznych, stratygraficznych, dendrologicznych i in.

8) **Strefa „OW” – ochrony reliktyw archeologicznych**, obejmująca obszary stwierdzonej lub domniemanej zawartości ważnych reliktyw archeologicznych (w sąsiedztwie nagromadzenia udokumentowanych stanowiska archeologicznych). Na obszarze tej strefy wszystkie zamierzenia inwestycyjna związane z pracami ziemnymi należy uzgodnić z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie konieczności ich prowadzenia pod nadzorem archeologicznym i za pozwoleniem tego organu.

9) **Stanowiska archeologiczne**, których wykazy ujęto w tabelach nr 6.1, 6.2 i 6.3. w Części B niniejszego Studium. W miejscu występowania tych stanowisk oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie obowiązują następujące rygory i zasady postępowania:

- a) wszelkie inwestycje wymagają przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych,
- b) przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub dla innych robót należy uzyskać pozwolenie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków,

c) zakazuje się wprowadzania zalesieni,

10) Wskazane na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” **zabytkowe układy zieleni**, takie jak: parki, ogrody, skwery, cmentarze oraz szpalery i aleje drzew, należy otoczyć opieką i uzupełniać powstające w nich ubytki nowymi nasadzeniami odpowiednich gatunków.

11) Materiałem wejściowym w zakresie ochrony zabytków – przed przystąpieniem do sporządzenia miejscowych planów – winno być **studium ochrony środowiska kulturowego gminy Oława**.

12) Obszary i obiekty szczególnie cenne historycznie i kulturowo winny być obejmowane odpowiednimi programami rewaloryzacji.

#### **16.4. Ustalenia dotyczące pozostałych wydziałów przestrzennych.**

1) Na obszarze gminy znajduje się: obszar NATURA 2000 (obszar specjalnej ochrony ptaków), 4 rezerваты, użytek ekologiczny oraz 9 pomników przyrody; w odniesieniu do tych obszarów i obiektów chronionej przyrody obowiązują przepisy ustawy o ochronie przyrody oraz zawarte we właściwych dokumentach o utworzeniu tych obszarów i obiektów.

2) Zachodnia i południowa część obszaru gminy położona jest w zasięgu strefy ochrony pośredniej rzeki Oławy, stanowiącej źródło wody pitnej dla miasta Wrocławia. W strefie tej obowiązują rygory określone w decyzji Prezydenta Miasta Wrocławia Nr RLS gw I.053/17/74 z dnia 31 marca 1974 r. W związku ze zmianą odpowiednich przepisów (dotyczących stref ochrony ujęć wody) w ustawie – Prawo wodne, oczekiwać należy zmian w dotychczas obowiązujących strefach ochrony ujęć wody dla miasta Wrocławia.

3) Wyznaczono złożę kruszywa naturalnego „Bystrzyca”, które powinno być chronione przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym jego eksploatację.

4) Na obszarze gminy wyznaczono jeden teren i obszar górniczy Kopalni Kruszywa Naturalnego „Bystrzyca”; na tym terenie górniczym obowiązują ustalenia sporządzonego dla niego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, z zastrzeżeniem pkt 6.

5) Na obszarze gminy znajdują się tereny zamknięte, obejmujące grunty kolejowe. Nie wyznaczono natomiast stref ochronnych dla takich terenów.

6) Do rekultywacji wskazano teren górniczy, wymieniony w pkt 4. Rekultywacja ta powinna być dokonywana sukcesywnie, w trakcie eksploatacji złoża kruszywa.

#### **16.5. Obszary, które nie zostały w Studium określone (wydzielone).**

W niniejszym Studium – ze względu na brak potrzeby lub ze względu na uwarunkowania (wewnętrzne i zewnętrzne) nie określono następujących wydzielen:

- 1) Obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych.
- 2) Obszary, dla których wyznacza się w złożu surowców mineralnych filar ochronny.
- 3) Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych.
- 4) Obszary przewidziane dla lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym; tego typu inwestycje nie zostały zgłoszone. Studium stwarza jednak możliwość ich potencjalnej lokalizacji wskazując tereny o określonym przeznaczeniu i zasadach zagospodarowania.
- 5) Strefy uzdrowiskowe.
- 6) Obszary wymagające scaleń i podziału nieruchomości.
- 7) Tereny przewidziane do rehabilitacji zabudowy.

## 17. OBSŁUGA W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY.

- 1) Zakłada się docelowo pełne wyposażenie układów osadniczych – istniejących i planowanych – oraz przyszłych terenów aktywności gospodarczej w systemy wodociągowe. Szacunkowe zapotrzebowanie na wodę - przyjmując wskaźnik 100 l/mieszkańca/dobę oraz współczynnik nierównomierności dobowej 1,3 – przedstawia się następująco:  $Q_{\text{śr}}$  - 1580 m<sup>3</sup>/d,  $Q_{\text{max}}$  – 2054 m<sup>3</sup>/d. Nie przewiduje się istotnych problemów deficytu w zaopatrzeniu w wodę gminy i – poza rozbudową ujęć wody w Bystrzycy - konieczności uruchomienia nowych ujęć na terenie gminy. Zasilanie zewnętrzne dotyczyć może ewentualnie wodociągów wsi Bystrzyca. W przypadku modyfikacji systemu wodociągowego należy zapewnić odpowiednie ciśnienie wody, w tym wystarczające dla zewnętrznego gaszenia pożarów.
- 2) Zakłada się docelowo wyposażenie wszystkich terenów zwodociągowanych w systemy kanalizacji sanitarnej. Przyjmując, że ilość wytwarzanych ścieków wynosi 90% ilości zużytej wody, sumaryczna ilość wytwarzanych ścieków bytowych wynosić powinna średnio 1422 m<sup>3</sup>/d, a maksymalnie – 1849 m<sup>3</sup>/d. Rozbudowa systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej – według konstruowanych w gminie planów i programów.
- 3) Gospodarka odpadami – zgodnie z obowiązującymi przepisami powszechnymi i miejscowymi oraz systemem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów przyjętym w gminie. Preferowane nowoczesne rozwiązania, w tym wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów oraz wykorzystywanie surowców wtórnych.
- 4) Zaopatrzenie w energię elektryczną oraz rozbudowa sieci elektroenergetycznych – zgodnie z przyrostem terenów zainwestowanych (przyrostem odbiorców) oraz z dopuszczeniem tworzenia lokalnych źródeł zasilania. W szczególności przewidziano dwie lokalizacje dla GPZ oraz zasilających je linii elektroenergetycznych w obrębach Ścinawa Polska i Stanowice oraz linii napowietrznej 110 kV relacji GPZ Strzelin – projektowany GPZ Wiązów – GPZ Oława. Dopuszcza się też lokalizację sieci i urządzeń o znaczeniu ponadlokalnym. Dla sieci i urządzeń elektroenergetycznych należy zachować strefy ochronne, zgodnie z obowiązującymi przepisami. W przypadku przebudowy systemu zasilania elektroenergetycznego należy - w razie możliwości -

przenosić stacje transformatorowe poza obszar lub obiekt wpisany do rejestru lub ewidencji zabytków.

- 5) Zaopatrzenie w gaz – budowa sieci rozdzielczej (gazyfikacja terenów osadniczych i koncentracji aktywności gospodarczej) – w zależności od zgłaszanych potrzeb i jeśli zaistnieją techniczne i ekonomiczne warunki dostarczania paliwa gazowego. Dopuszcza się też lokalizację gazociągów tranzytowych i urządzeń towarzyszących. Wzdłuż gazociągów oraz w rejonie urządzeń gazowych należy zachować strefy ochronne, zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- 6) Zaopatrzenie w ciepło – należy preferować proekologiczne systemy ogrzewania, w tym niekonwencjonalne i oparte na odnawialnych surowcach energetycznych.
- 7) Dopuszcza się na obszarze gminy lokalizację obiektów i urządzeń telekomunikacyjnych, z zachowaniem przepisów szczególnych (zwłaszcza w odniesieniu do obszarów chronionych).
- 8) Przebieg nieokreślonych w Studium sieci infrastruktury technicznej powinien być jak najmniej kolizyjny z istniejącym i planowanym zagospodarowaniem.

## ***CZĘŚĆ D.***

# ***NARZĘDZIA REALIZACJI POLITYKI PRZESTRZENNEJ***

## **18. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.**

### **18.1. Zasady polityki.**

W procesie rozwoju gminy plany miejscowe są podstawowym narzędziem tworzenia reguł zagospodarowania oraz "otwierania terenów" dla różnych nowych zamierzeń inwestycyjnych. Jednocześnie są narzędziem, które w świetle obecnego prawa może nakładać na gminę szereg zobowiązań o charakterze finansowym i inwestycyjnym. W tym celu określa się poniżej przedstawione zasady polityki, odnoszące się do przystępowania do sporządzania miejscowych planów:

- 1) Konieczne jest przystąpienie do planów miejscowych w przypadkach określonych w art. 10 ust. 2 pkt 8 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 10 maja 2003 r. Nr 80 poz. 717). Szerzej na ten temat mowa w podrozdziale 19.2.
- 2) Najbardziej pożądane jest przystępowanie do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach komunalnych, których wartość w wyniku uchwalenia planu znacząco wzrośnie. Dzięki podniesieniu w ten sposób wartości tych gruntów gmina dysponowałaby środkami, np. na ich uzbrojenie. W wielu zatem przypadkach, przed podjęciem uchwały o przystąpieniu do planu, gmina wykupywała by grunty. Ich cena będzie niewątpliwie niższa niż po sporządzeniu planu. W ten sposób korzyści dzieliłyby się pomiędzy pierwotnymi właścicielami a gminą. Potem taki grunt może być zarówno przeznaczony na potrzeby własne gminy, jak i skierowany do sprzedaży.
- 3) Należy przystępować do planu miejscowego, gdy zagrożone są (zamierzeniami inwestycyjnymi różnych podmiotów) szczególne interesy gminy, dla których brak jest alternatywnych lokalizacji. Z takimi sytuacjami mamy do czynienia przede wszystkim w odniesieniu do podstawowych elementów układu ulicznego i drogowego.
- 4) Warto obejmować planami miejscowymi obszary, dla których uprzednio przygotowano atrakcyjną lub choćby akceptowalną koncepcję zagospodarowania oraz istnieje zainteresowany jej realizacją wiarygodny inwestor. W takich sytuacjach plan miejscowy będzie narzędziem, które dopasuje zamierzenia inwestora do interesów gminy i uzasadnionych potrzeb sąsiadów. Taka metoda jest powszechną praktyką postępowania m.in. w Niemczech.
- 5) Wskazane jest przystępowanie do planów na obszarach o potencjalnie korzystnej lokalizacji dla nowych, atrakcyjnych inwestycji, które nie mogą być odpowiednio zagospodarowane ze względu na niewłaściwą wewnętrzną strukturę przestrzenną (np.



brak ulic) lub niekorzystną strukturę własnościową (np. niedogodny dla przyszłego zainwestowania układ działek). Formalne przystąpienie do planu miejscowego powinno być jednak poprzedzone odpowiednimi uzgodnieniami (umowami) z dysponentami nieruchomości, a uchwalenie planu powiązane z decyzjami w zakresie gospodarki gruntami.

- 6) Wskazane jest przystępowanie do planów miejscowych na obszarach, na których będzie to jedyna skuteczna metoda ochrony określonych walorów. Przykładowo, może to dotyczyć zespołów o walorach kulturowych, w szczególności tych, które nie są wpisane do rejestru zabytków. Również plany miejscowe powinny być sporządzone dla obszarów otwartych, które warto zabezpieczyć przed wkraczaniem zainwestowania, w tym dla ochrony walorów krajobrazowych i pięknych widoków. Należy mieć jednak świadomość, że wprowadzenie rygorów ochronnych może spotkać się niekiedy ze sprzeciwami właścicieli i władających gruntami.
- 7) Należy przystępować do planu miejscowego dla umożliwienia realizacji urządzeń i obiektów wynikających z rozstrzygnięć przyjętych w niniejszym Studium, których wykonanie wymaga uprzednio zmiany przeznaczenia gruntów.
- 8) Należy zmierzać do objęcia obowiązującymi planami miejscowymi wszystkich terenów zurbanizowanych. W odniesieniu do obszarów, których nie można zaliczyć do żadnego z wymienionych w punktach 1-7 przypadków, o kolejności winny decydować potrzeby inwestycyjne, w tym ilość wystąpień o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Kolejność obejmowania poszczególnych terenów planami oraz zakres ich ustaleń winien wynikać z bieżących potrzeb. Przy określaniu zasięgu terenów do objęcia planami miejscowymi - jeżeli sąsiadują one z drogami (ulicami) - należy włączyć pasy tych dróg, co najmniej do ich osi, w granice planu.

Oprócz sporządzania planów gmina winna na tych obszarach prowadzić aktywną politykę, polegającą w szczególności na gospodarce gruntami (wykup/sprzedaż), uzbrojeniu w sieci komunikacyjne i infrastrukturę techniczną, organizowaniu lub współuczestnictwie w przedsięwzięciach zorganizowanego inwestowania, wsparciu przekształceń restrukturyzacyjnych itp.

### **18.2. Obszary, na których występuje obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.**

W granicach gminy obszarem wymagającym sporządzania planów miejscowych ze względu na przepisy szczególne jest teren górniczy „Bystrzyca I”, na podstawie art. 53 ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 6 ustawy Prawo geologiczne i górnicze. Nie występują natomiast na razie obszary, które należy objąć planem miejscowym ze względu na przewidywaną realizację programów wojewódzkich lub programów zawierających zadania rządowe, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Nie wyznacza się w Studium obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości. Natomiast tereny o symbolu „P+UC” wymagają sporządzenia planu miejscowego z uwagi na fakt, że dopuszczono na nim lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m<sup>2</sup>. Obszarami przestrzeni publicznej, w odniesieniu do których ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakazuje sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, są (z wyjątkiem ich części uznanych za tereny zamknięte) w szczególności:

- 1) wyznaczone w Studium tereny nowo planowanych dróg w ich pasach drogowych (tzn. kategorie terenów oznaczonych symbolami: „KDA”, „KDGP”, „KDG”, „KDZ” i „KDL”),
- 2) tereny nowo planowanych w Studium elementów infrastruktury technicznej,
- 3) tereny nowo planowanych obiektów organów administracji publicznej oraz publicznych: szkół, obiektów ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- 4) tereny nowo planowanych cmentarzy oraz tereny komunalnej zieleni urządzonej (parki i skwery), w tym w całości tereny oznaczone symbolami: „ZC+ZP”.

### **18.3. Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.**

Ze względu na istniejące uwarunkowania wskazuje się następujące obszary do objęcia planami miejscowymi:

- 1) tereny, na których niniejsze Studium przewiduje odmienne zagospodarowanie (odmienne funkcje podstawowe i/lub odmienne zasady zagospodarowania) niż w dotychczasowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- 2) wszystkie tereny przeznaczone pod zainwestowanie, nie objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w tym w szczególności

wszystkie ulice i drogi nowo projektowane lub wymagające rozbudowy (np. poszerzenia),

- 3) tereny w zasięgu zagrożeń powodziowych oznaczonych na rysunkach pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” i „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego”,
- 4) tereny otwarte (tzn. tereny rolne oraz tereny wyznaczone do zalesienia) na obszarze jednostek oznaczonych symbolami "R" oraz "ZL" - określone na rysunku Studium pt. "Kierunki rozwoju przestrzennego".

#### **18.4. Definicja obszaru, o którym mowa w art. 14 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.**

Obszarem, w rozumieniu art. 14 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 10 maja 2003 r. Nr 80 poz. 717), jest:

- 1) teren górniczy,
- 2) cała – wyznaczona w niniejszym Studium – jednostka terenowa w liniach rozgraniczających (i innych, które pełnią jej funkcję, o których mowa we wstępie do podrozdziału 16.2),
- 3) część jednostki terenowej, która nie została dotychczas objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, jeśli tworzy jeden zwarty obszar,
- 4) wszystkie części jednostki terenowej, które nie zostały objęte dotychczas miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i występującymi (enklawami) w rozproszeniu,
- 5) cała jednostka terenowa wyznaczona liniami rozgraniczającymi (lub innymi pełniącymi ich funkcje) w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- 6) odcinek pasa drogi w jego liniach rozgraniczających, zawarty pomiędzy skrzyżowaniami,
- 7) enklawa terenów kolejowych położona poza terenami zamkniętymi,
- 8) teren objęty zasięgiem zagrożenia powodziowego, o którym mowa w podrozdziale 18.3 pkt 3,
- 9) teren, o którym mowa w pkt 8, z wyłączeniem terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

## **19. WNIOSKI DO PONADGMINNYCH OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH ORAZ WYKONYWANYCH W SĄSIEDNICH GMINACH.**

- 1) Stworzenie systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych w dolinie Odry, z zachowaniem wymogów ekologicznych.
- 2) Opracowanie strategii rozwoju rolnictwa dla powiatu wrocławskiego.
- 3) Modernizacja linii kolejowej nr 132 (dobudowa drugiej pary torów).
- 4) Modernizacja wskazanych w Studium dróg:
  - a) krajowych, przede wszystkim drogi krajowej nr 94,
  - b) wojewódzkich, przede wszystkim dróg wojewódzkich nr 396 i nr 346, wraz z wprowadzeniem rozwiązań technicznych zabezpieczających przed zagrożeniami wynikającymi z transportu substancji niebezpiecznych.
- 5) Modernizacja dróg powiatowych, w pierwszej kolejności odcinków, dla których na rysunku Studium pt.: "Kierunki rozwoju przestrzennego" ustalono klasę drogi/ulicy głównej lub zbiorczej.
- 6) Opracowanie projektu powiatowego lub regionalnego systemu dróg rowerowych i jego realizacja.
- 7) Budowa systemu dystrybucji gazu.
- 8) Uwzględnienie gminy Oława w ponadlokalnych programach w tym m.in. w zakresie współpracy międzynarodowej, rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska oraz poprawy warunków życia mieszkańców w tym niepełnosprawnych.
- 9) Wykorzystanie Odry jako drogi wodnej do celów turystycznych.
- 10) Uregulowanie stanu prawnego stref ujęć wody dla miasta Wrocławia (stosownie do aktualnie obowiązujących przepisów)

# **UCHWAŁA W SPRAWIE UCHWALENIA STUDIUM**

## SPIS TREŚCI

strona

|                                                                                              |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| CZĘŚĆ A. WSTĘP .....                                                                         | 1  |
| 1. WPROWADZENIE.....                                                                         | 2  |
| 2. PODSTAWA PRAWNA.....                                                                      | 4  |
| 3. CELE STUDIUM.....                                                                         | 5  |
| 4. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE.....                                                       | 7  |
| <br>CZĘŚĆ B. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO .....                                      | 8  |
| DZIAŁ I. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE .....                                                    | 9  |
| 5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE. ....                                                             | 10 |
| 5.1. Rzeźba terenu i struktura litologiczna podłoża. ....                                    | 10 |
| 5.2. Gleby.....                                                                              | 12 |
| 5.3. Surowce mineralne. ....                                                                 | 13 |
| 5.4. Klimat. ....                                                                            | 13 |
| 5.5. Warunki wodne. ....                                                                     | 16 |
| 5.6. Biotyczne elementy środowiska. ....                                                     | 19 |
| 5.7. Ochrona przyrody. ....                                                                  | 19 |
| 5.8. Stan środowiska i źródła jego zagrożeń.....                                             | 22 |
| 5.9. Uwarunkowania wynikające z charakteru i stanu środowiska przyrodniczego.....            | 25 |
| 6. ŚRODOWISKO KULTUROWE. ....                                                                | 28 |
| 6.1. Stanowiska archeologiczne. ....                                                         | 28 |
| 6.2. Obiekty zabytkowe i o wartości kulturowej z wyłączeniem stanowisk archeologicznych. ... | 47 |
| 6.3. Strefy ochrony konserwatorskiej. ....                                                   | 63 |
| 6.4. Uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska kulturowego.....                          | 68 |
| <br>DZIAŁ II. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE .....                                      | 70 |
| 7. DEMOGRAFIA. ....                                                                          | 71 |
| 7.1. Zmiany liczebności populacji.....                                                       | 71 |
| 7.2. Biologiczne cechy populacji. ....                                                       | 72 |
| 7.3. Uwarunkowania wynikające z cech i prognoz rozwoju populacji. ....                       | 74 |
| 8. MIESZKALNICTWO. ....                                                                      | 76 |
| 8.1. Charakterystyka funkcji mieszkaniowej gminy oraz stanu i zasobów mieszkaniowych. ....   | 76 |
| 8.2. Uwarunkowania wynikające z założonego rozwoju mieszkalnictwa.....                       | 78 |
| 9. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (USŁUGI SOCJALNE).....                                           | 79 |
| 9.1. Uwarunkowania dla rozwoju usług. ....                                                   | 79 |
| 9.2. Usługi oświaty i wychowania. ....                                                       | 79 |
| 9.3. Usługi kultury.....                                                                     | 80 |
| 9.4. Usługi ochrony zdrowia.....                                                             | 81 |
| 9.5. Usługi sportu i rekreacji.....                                                          | 81 |
| 9.6. Cmentarze. ....                                                                         | 81 |
| 9.7. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju infrastruktury społecznej. .... | 83 |
| 10. BAZA EKONOMICZNA GMINY. ....                                                             | 84 |
| 10.1. Dotychczasowa struktura gospodarcza. ....                                              | 84 |
| 10.2. Rolnictwo i leśnictwo. ....                                                            | 90 |
| 10.3. Pozostałe - nierolnicze aktywności gospodarcze. ....                                   | 91 |
| 10.4. Uwarunkowania wynikające z potrzeby i możliwości rozwoju gospodarczego.....            | 94 |

|                                                                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| DZIAŁ III. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA I STRUKTURY WŁASNOŚCI GRUNTÓW .....                                                   | 95  |
| 11. UKŁAD KOMUNIKACYJNY.....                                                                                                                              | 96  |
| 11.1. Komunikacja kolejowa. ....                                                                                                                          | 96  |
| 11.2. Układ drogowy. ....                                                                                                                                 | 96  |
| 11.3. Żegluga i transport wodny.....                                                                                                                      | 98  |
| 11.4. Uwarunkowania wynikające z istniejącego systemu komunikacyjnego oraz możliwości i potrzeb jego rozwoju. ....                                        | 98  |
| 12. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY ORAZ STRUKTURA WŁASNOŚCI TERENÓW. ....                                                                                | 100 |
| 12.1. Sieć osadnicza. ....                                                                                                                                | 100 |
| 12.2. Struktura zagospodarowania terenów.....                                                                                                             | 102 |
| 12.3. Struktura własności gruntów.....                                                                                                                    | 105 |
| 12.4. Uwarunkowania wynikające z ukształtowanej struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ze struktury własności gruntów.....                             | 107 |
| 13. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....                                                                                                                        | 109 |
| 13.1. Gospodarka wodno-ściekowa.....                                                                                                                      | 109 |
| 13.2. Gospodarowanie odpadami.....                                                                                                                        | 113 |
| 13.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....                                                                                                             | 113 |
| 13.4. Zaopatrzenie w gaz. ....                                                                                                                            | 114 |
| 13.5. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną oraz potrzeb i możliwości rozwoju tej infrastruktury. .... | 115 |
| CZĘŚĆ C. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO.....                                                                                                             | 118 |
| 14. SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM WRAZ Z UZASADNIENIEM OBJAŚNIAJĄCYM PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA. ....                                                                 | 119 |
| 15. KOMUNIKACJA.....                                                                                                                                      | 122 |
| 16. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY.....                                                                                                                  | 126 |
| 16.1. Ogólne zasady rozwoju i przekształceń w dotychczasowej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w tym ochrony środowiska i przyrody.....              | 126 |
| 16.2. Szczegółowe zasady zagospodarowania (w odniesieniu do wydzielonych jednostek przestrzennych). ....                                                  | 129 |
| 16.3. Zasady ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego.....                                                                                             | 147 |
| 16.4. Ustalenia dotyczące pozostałych wydziałów przestrzennych.....                                                                                       | 155 |
| 16.5. Obszary, które nie zostały w Studium określone (wydzielone).....                                                                                    | 156 |
| 17. OBSŁUGA W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY.....                                                                                                                | 157 |
| CZĘŚĆ D. NARZĘDZIA REALIZACJI POLITYKI PRZESTRZENNEJ .....                                                                                                | 159 |
| 18. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....                                                                                                  | 160 |
| 18.1. Zasady polityki.....                                                                                                                                | 160 |
| 18.2. Obszary, na których występuje obowiązek sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....                                        | 162 |
| 18.3. Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....                                                 | 162 |
| 18.4. Definicja obszaru, o którym mowa w art. 14 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.....                                         | 163 |
| 19. WNIOSKI DO PONADGMINNYCH OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH ORAZ WYKONYWANYCH W SĄSIEDNICH GMINACH.....                                                         | 164 |
| UCHWAŁA W SPRAWIE UCHWALENIA STUDIUM.....                                                                                                                 | 165 |

